כל ישראל פרק עשירי

(fol. 27b) **משנה א**: כָּל־יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלֶם הַבָּא. וְאֵילוּ שֶׁאֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלֶם הַבָּא (fol. 27b) משנה א: כָּל־יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלֶם הַבָּא חָמִים הָאִימִים הָמִינִים מָן הַתּוֹרָה וְאֵין תּוֹרָה מִן הַשִּׁמִים וְאָפִיקוּרוֹס. רַבִּי עֲקִיבָּה אוֹמֵר אַף הַהוֹרֵא בִסְפָּרִים הַחִיצוֹנִים וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכֶּה וְאוֹמֵר כָּל־הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְמִצְרִים לֹא אָשִׁים עַלֵיךְּ כִּי אֲנִי יִי רֹפָאֶךְ. אָבָּא שַׁאוּל אוֹמֵר אַף הַהוֹגֵה אֶת הַשֶּׁם בְּאוֹתִיּוֹתַיוֹ.

Mishnah 1: All of Israel¹ have a part in the World to Come. But the following have no part in the World to Come: One who says that the resurrection of the dead is not biblical³, or that the Torah is not from Heaven, or the Epicurean⁴. Rebbi Aqiba says, also one who reads outside books⁵, or who whispers over a wound⁶ and says, *any sickness that I put on Egypt I shall not put on you, for I am the Eternal, your Healer*. Abba Shaul said, also one who pronounces the Name⁷ by its letters.

- I Even those executed for a capital crime. In contrast to Christian (Pauline) teaching that everybody is damned unless he be saved by his particular faith, it is asserted that everybody is saved except when he denies himself salvation.
- 2 In the Babli and the independent Mishnah mss. the statement is proved by quoting *Is*. 60:21.
- 3 Since he denies the existence of the World to Come, it cannot exist for him.
- 4 Who holds that the world is an

assembly of atoms subject to random effects.

- 5 Sectarian religious literature.
- 6 Or any sick person. It is blasphemous to use biblical verses to heal through miracles.
- 7 YHWH, whose vocalization does not follow grammatical rules. In cabbalistic invocations of the Name, therefore, one never mentions the letters of the Name in straight sequence but says: YH *in* WH.

(27c line 28) **הלכה א**: אֵילוּ שָׁאֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלֶם הַבָּא כול'. הוֹסִיפּוּ עֲלֵיהֶן הַפּוֹרֵק עוֹל וְהַמֵּיבֶּר בְּרִית וְהַמְּגֵלֶּה פָנִים בַּתּוֹרָה אֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלֶם הַבָּא. הַפּּוֹרֵק עוֹל. זֶה שָׁהוּא אוֹמֵר. יֵשׁ תּוֹרָה וְאֵינִי סוֹפְנָה. הַמֵּיבֶּר בְּרִית. זֶה שֶׁהוּא מוֹשֵׁךְ לוֹ עְרְלָה. הַמְּגַלֶּה פָנִים בַּתּוֹרָה. זֶה שָׁהוּא אוֹמֵר. לֹא נִיתְּנָה תוֹרָה מִן הַשְּׁמֵיִם. וְלֹא כְבָר תַּנִּיתָה. הָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשְּׁמִיִם. תַּנֵּי רְבִּי חֲנִינָה קוֹמֵי רְבִּי מָנָא. זֶה שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל דְּבְרֵי תוֹרָה בְּפַרְהֶסִּיָּא כְּגוֹן יְהוֹיָקִים בֶּן לֹאשִירָה מֶלֶדְ יְהוּדָה וַחֲבִירָיו.

Halakhah 1: "The following have no part in the World to Come," etc.

They added one who tears away the yoke, one who breaks the Covenant, and one who finds aspects in the Torah, to those who have no part in the World to Come. He who tears away the yoke is one who says the Torah is obligatory but I cannot stand it. He who breaks the Covenant is one who pulls himself a prepuce. He who finds aspects in the Torah is one who says that the Torah was not given from Heaven. But did we not state separately: "He who says that the Torah is not from Heaven?" Rebbi Hanina Entanaya stated before Rebbi Mana: This is one who publicly transgresses the words of the Torah in the manner of Joiakim ben Josia, king of Judah, and his circle.

8 This and the following paragraphs are from *Peah* 1:1 (Notes 199-213,P) and partially also from *Qiddušin* 1:10 (Notes 657-680,Q), where the differences in

readings are noted.

For this paragraph, cf. Babli 99a, *Sifry Num*, 112. Mishnah *Ayot* 3:15.

(27c line 35, P 16b l.29) עֲבוֹדָה זָרָה וְגִילוּי עֲרָיוֹת. רְבִּי יוֹנָה וְרְבִּי יוֹסֵה. חֵד אָמֵר. כְּקַלוֹת. וְחַד אָמֵר. כַּחֲמוּרוֹת. מַה נָן קַייָמִין. אָם בְּאוֹתוֹ שֶׁעָשֶׁה תְשׁוּבָה. אֵין כֶּל־דָּבָר עוֹמֵד בִּפְנֵי כָל־בַּעֲלֵי תָשׁוֹבַה. אֵלָא כֵּן אַנַן קַינִמִין בָּאוֹתוֹ שִׁלֹא עֵשָה תִשׁוּבַה וּמֵת בָּהִיכֵּרַת.

Idolatry and incest and adultery. Rebbi Jonah and Rebbi Yose, one said, like the easy ones⁹, and one says, like the hard ones. What are we talking about? If he repented, there is nothing that stands in the way of those who repent. But what we are talking about is one who did not repent and died through extirpation.

9 As explained in *Peah* and qualified in the next paragraph, easy sins are those for which a person is punished in this world so

that they will not diminish his bliss in the World to Come. Hard ones are those for which a person will suffer in Hell.

(27c line 38) רוּבּוֹ זְכִיּוֹת וּמִיעוּטוֹ עֲבֵירוֹת נִפְּרָעִין מִמֶּנּוּ מִיעוּט עֲבֵירוֹת קַלּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ בְּעוֹלֶם הַזֶּה כְּדֵי לִיתֵּן לוֹ שְּׁכָרוֹ מֵשְׁלֶם לְעָתִיד לָבוֹא. רוּבּוֹ עֲבֵירוֹת וּמִיעוּטוֹ זְכִיּוֹת נוֹתְנִין לוֹ שְׁכַר מִצְּוֹת קַלּוֹת שֵׁיֵשׁ בִּיָדוֹ בָּעוֹלֶם הַזָּה כָּדֵי לִיפָּרַע מִמֵּנּוּ מֵשְׁלָם לְעָתִיד לָבוֹא.

A majority of merits and a minority of transgressions: they¹⁰ let him pay for the minority of transgressions in this world in order to give him his complete recompense in the Future World. A majority of transgressions and a minority of merits: they give him the reward for his merits in this world in order to make him pay completely in the Future World.

10 The Heavenly Court.

יָּהָה (תִּיְּהָ מְּנִיהָ מִּרְבִּי לְעָזָר. דְּרָבִּי לְעָזָר. בְּיִּאוֹת יוֹרֵשׁ גַּן עֶדֶן. רוּבּוֹ עֲבֵירוֹת יוֹרֵשׁ גַּיִהְנָּם. הָזָה מְעִיּייָן. אָמַר רְבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. נוֹשֵא עֲווֹנוֹת אֵין כְּתוּב כָּאן אֶלָּא נשֵׁא עָוֹן. הַקְּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא מְעוֹייִן. אָמַר רְבִּי לְעָזָר. וּלְדְּ יִי חֲסֶד בְּי־אַתָּה תְשַׁלַּסְ חוּטֵף שְׁטָר אֶחָד מִן הָעֲבֵירוֹת וְהַזְּכִיּוֹת מַכְרִיעוֹת. אָמַר רְבִּי לְעָזָר. וּלְדְּ יִי חֲסֶד בִּיה מִן דִּידְדְּ. לְאַישׁ בְּמֵצְשֵׂהוּ מֵץ בָּתוֹב לֵיהּ מִן דִּידְדְּ. לְאָישׁ בְּמֵצְשֵׂהוּ מֵץ בָּתִר בְּאַר בְּמַצְשֵׁהוּ. וְאִין לֵית לֵיה אַתְּ יְהִיב לֵיהּ מִן דִּידְדְּ. הִיא דַעְתֵּיה דְּרָבִּי לַעַזָר. דְּרָבִּי לַעָזר אָמֶר וְרַב־חַסִד מְטָה כְּלַפֵּי חַסְד.

He who has a preponderance of merit inherits paradise. He who has a preponderance of sins inherits hell. What if he is in equilibrium? Rebbi Yose ben Hanina said, it does not say "He lifts sins" but rather *He lifts sin*¹¹. The Holy One, praise to Him, removes one document from the sins and the merits tilt. Rebbi Eleazar said, *kindness is Yours, o Master, because You repay everyone according to his deeds*¹², and if he has none, You give him from Yours. This is the opinion of Rebbi Eleazar, because Rebbi Eleazar said, *and much kindness*¹³, He turns towards kindness.

11 Ex. 34:7, Micha 7:18. 12 Ps. 62:13. 13 Ex. 34:7.

לְּבָּעָה אָמָר. רְבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְּחָק בְּעָה. צְּדָקָה (בְּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּעָה. צְּדָקָה מִצְּר תָּם־דֶּרֶךְ וִֹרְשְׁעָּה תִּסַלֵּף חַטֶּאת. חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה וְאֶת־צַּדִּיקִים יְשַׁלֶּם־טְוֹב. אִם־לַלַצִּים תַּבְּיף הָעָה וְאֶת־צַּדִּיקִים יְשַׁלֶם־טְוֹב. אִם־לַלַצִּים הָּרְדָּף רָעָה וְאֶת־צַּדִּיקִים יְשָׁלֶם־חָוֹשּׁךְ יִדְּמוּ. בְּבּוֹד חַכָּמִים יִנְחָלוּ הָיִא יָלִיץ וְלַנְעִים יַתְּרִיחַן: רַגְּלֵי חַסִיזָּיוֹ יִשְׁמוֹה. וְבִינִי. סְיָגִיוֹ סְייָנֶה וְתַרְעִיוֹ תְּרִיעָה. שְׁמָב בְּיִב יִצְחָק. שׁוֹמֵר אָדָם אֶת עַצְמוֹ מִוֹ הָעֲבִירָה פַּעִם בְּינִיי. רְבִּי יִרְמְיָה בְּשָׁם רְבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. שׁוֹמֵר אָדָם אֶת עַצְמוֹ מִוֹ הָעֲבִירָה פַּעִם רִבּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. שׁוֹמֵר אָדָם אֶת עַצְמוֹ מִוֹ הָעֲבֵירָה פַּעם רְבִּי וֹיְמִילָּה שְׁלִישִׁית. מִפָּן וְהֵילַדְּ הַקְּדוֹשׁ בָּרוּדְּ הוּא מְשַׁמְרוֹ. מַה טַעַם. הָּרְ־כָּל־אֵלֶה פַּעְמַהוּיִם שְׁלִוֹשׁ עִם־גָּבֶּר. אָמָר רְבִּי וְעִירָא. וּבְלְחוֹד דְּלָא יְתִיב לֵיה. וּמַה טַעם. וְהַחּנּט הָּנְעִל־אֵלְ פַּעְמֵייִם שְׁלְוֹשׁ עִם־גָּבֶּר. אָמָר רְבִּי וְעִירָא. וּבְלְחוֹד דְּלָא יְתִיב לִיה. וּמָּה טַעם. וְהַחּנּט הָּמָלוֹי מָּנִיך אָין בְּתּה בְּשׁן בְּתּוּב בְּאן אֻלָּלְא לֹא בְמָהֵרָה וִיּנְתַק אֵין בָּתוֹב בְּאוֹ אֻלָּלְא לֹא בְמְהֵבָרְה וֹנְתַק אָין בָּתוֹב בְּאוֹ אֻלָּל לֹא לְמוֹלְם יִנָּתַק אָין בְּתִּוּב בְּאוֹ אֻלֶּלְא לֹא בְמְהֵבָּרָה וִּעָּל לֹא לְעוֹלְם יִנְּתַלְ אָיִן בְּתוֹב בְּאוֹ אֻלֶּלְא לֹא בְמָהֵרָה וֹיִנְתְ בְּיִּוֹי בְּיִבּי בְּבְּין הַיִּבּי בְּיִבּים בְּיִּתְרָּב בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִּבּים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִיְיִם בְּיִבּים בְּיִבּים בְּבִּי וְבְבּיִבְים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיוֹב בְּיבְּבְיים בְּעִבּיה בְּיִבּים בְּיבּים בְּיִבּים בְּבְים בְּיבּי בְּים בְּיבּים בְּיבּבּי בְּיבְּבּים בְּיבּים בְיבּי בְּיִילְים בְּיִבּן בְּיִים בְּיִבְּבְים בְּבִּים בְּיִבּים בְּיִים בְּבִּים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּעִבּיים בְּיִבּיים וְיבִּבְּבִּים בְּעִבּיים בְּיִינִים בְּעִבּים בְּיִבְיים בְּיבּיים וְיבְּיִים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיבִיים בְּיִבְים בְּעָּבְיוֹים בְ

Rebbi Jeremiah said that Rebbi Samuel bar Rav Isaac asked: Justice protects the one on the straight path but sin destroys the sinner¹⁴. Evil deeds will pursue the sinner but He will reward the just¹⁵. While He makes scoffers targets of scoffing, He will bestow grace on the meek¹⁶. He will watch over the feet of his pious ones, but evildoers will be silent in the darkness¹⁷. The wise will inherit honor, but shame will mark the stupid ones¹⁸. Fences are

made fences and doors doors. Is it so that fences make fences and doors doors? But so it is: Rebbi Jeremiah in the name of Rebbi Samuel ben Rav Isaac: If a person is careful the first, second, and third times not to commit a sin, then in the future the Holy One, praise to Him, will watch over him. What is the reason? *All this God will do twice, three times with a man*¹⁹. Rebbi Ze'ira said, but only if the person does not revert [to sin]. What is the reason? It does not say *the triple thread* "will never snap" but rather *will not quickly snap*²⁰. If you work on it, it will split.

 14
 Prov. 13:6.
 17
 I Sam.. 2:9.
 20
 Eccl. 4:12.

 15
 Prov. 13:21.
 18
 Prov. 3:35.

 16
 Prov. 3:34.
 19
 Job 33:29.

(27c line 58, P 16b 1.58, Q 61d 1. 70) רְבִּי הוּנָא בְשֵׁם רְבִּי אַבָּהוּ. הַקּדוֹשׁ בָּרוּדְּ הוּא אֵין לְפָבָיו שִׁכְחָה. כְּבָיָכוֹל הָא בִשְּׁבִיל יִשְׂרָאֵל וַצֲשֶּׂה שֵׁכְחָן. מַה טַעַם. נוֹשֵׁא עָוֹן. נוֹשֵׁא כְתִיב. וְכֵן דָּוִד אָמֵר גַשָּׂאתָ עַוֹּן עִמֶּדְ בִּפֶּיתָ כָל־חַשָּׁאתָם סֶלָה:

Rebbi Huna said in the name of Rebbi Abbahu: There is no forgetting before the Holy One, but for Israel He becomes forgetful. What is the reason? *He forgives sin*¹¹; "He forgets²¹" is written. And so David said, *You forgot Your people, You covered up all their misdeeds, Selah*²²".

21 Identifying the Hebrew root נשא "to 22 Ps. 85:3. carry" with the Aramaic נשי "to forget."

(60 line 60) שָׁאֵל רָבִּי מַתְּיָה בֶּן חָרָשׁ אֶת רְבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרָיָה בִּישִׁיבָה אָמֵר לוֹ. שְׁמַעְתָּה אַרְבָּעָה חֲלוּקִי כַפָּרָה שָׁהָיָה רְבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוֹרֵשׁ. אָמֵר לוֹ. שְׁלשָׁה הֵן חוּץ מִן הַתְּשׁוּבָה. בֶּתוּב אָחְד אוֹמֵר שְׁיבִּיּ בְּעִים שְׁוְבָּיִם אֶרְפָּה מְשׁוּבוֹתֵיכֶם. וְכְתוּב אָחָד אוֹמֵר בְּי־בַּיִּוֹם הַאָּה יְכַבֵּּר אָמִרְ בְּעִים שְׁוֹבָב אָחָד אוֹמֵר וּפְּקַדְתַּי בְשַׁבֶּט פִּשְׁעֵם וּבִּגְנְעִים שִׁוֹנֶם. וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר אִם־ֹיְכֵפַר הָעוֹן הַאָּה לְבֶם עִד־תְּמוֹתוּן וגו'. כֵּיצֵד. הָעוֹבֵר עַל מִצְוַת צְשֹׁה וְשָׁב מִיִּד אִינוֹ זָז מִמְּקוֹמוֹ עֵד שִׁימְחוֹל לוֹ הַקְּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא. וְעָלִיו הוּא אוֹמֵר שִׁוּבוּ בָּנִים שְׁוֹבָבִים אֶרְפָּה מְשִׁבּבוֹת בְּלֹא תַעֲשֶׁה הַתְּשׁוּבָה תוֹלָה וְיוֹם הַכִּפִּפוּרִים מְכַבֵּר. וְעָלִיו הוּא אוֹמֵר שְׁבִּבְּי מְבְּבָּי בְּלָּבֶי וְנִלְיִי הוּא אוֹמֵר בְּיִבְּים הְעַלְיבָם וגו'. הָעוֹבֵר עַל הַבְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין בְּמֵזִיד הַתְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפִּרוּן מֶחֲבָיה וְיִבּי עַלְיִבָּ בְּלִבְיים אָרְבָּי בְּשְּבָּט פִּשְּׁעָבְ בִי בְּיִּבִים הַוֹּתְ בְּבְיִבְּעִר בְּלִבְּים וְמִוֹם הַנְּבְּים וְעִלְיכָם וּבוֹלִיכָם וֹנִין מְחָבְיב וְיוֹם הַבְּבִּים הְוֹלִים הַבְּיִם וְעִּיבָּן וְמִיבִּים וְעָלְבָי וְ מְחָבְיב תְּנִים וְעָּבְּיִם וְמִבְּים וְעִבְּים וְעִלִיכָם וּבִייִים מְכַבְּרוּן מֶחְצָבְה וְנִבְיִים מְנִבְּים וְעִבְּים בְּעַבְּים בִּיִּבְיִם מְבִּיִים מְבִּבְּיִם בְּעָב שְׁנִבְּן מִבְּעָב מִי שְׁנְתַחְלֵּל בּוֹ שְׁם שַׁמִים אִין כֹּחְ בַּתְּשִׁבּר תְלֵּא מִים הָבָּב מִי שְׁנְתְחַלֵּל בּוֹ שַׁם שַׁמִים אִין כֹּח בַּתְּיִים לְכָבְּרוּ בְּיִים בְּיִב בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּים בְּיִבּיִים בְּיִים בְּיִבְים בְּיִבּים בְּיִים בְּבִּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּב בְּיִישְׁיבְּב בְּבְּבְים בְּחִים בְּבָּבְים בְּיבִים בְּבְּבְּים בְּיוֹבְים בְּבְּבְים בְּבְּים בְּבְּבָּים בְּבְּבְים בְּבּים בְּיבְּבְים בְּבְּבִים בְּיבִּבְים בְּיבְּבְּר בְּיבְּבְים בְּיִבְּים בְּבְּים בְּיבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבְּבְּבְּבְּבְּים בְּיבִּים בְּבְּבְּבְים בְּעְבִּים בְּבְּבְּבְים בְּבְּבְּבְים בְּבְּבְּב

הַיִּיסוּרִין למֵרק. אַלָּא הַתּשׁוּבה ויום הכּיפּוּרים מכפּרין שׁלישׁ וייסוּרין שׁלישׁ ומיתה מַמֵּרְקָת שָׁלִישׁ. וְעַלַיו הוּא אוֹמֶר אָם־יִּכְפַּר הָעַוֹן הַזֶּה לַכֶם' עַד־תָּמוּתוּן. הַא לַמַדְנוּ שֶׁהַמִּיתַה מִמַרְקֵת. 4 לטהר אתכם וגו' | וש 3 ארפה משובותיכם | **וש** 2 הם | **ו** הו 1 אלעזר | ש לעזר שמעתה | ו שמעת - ש | מיד | מיד | ש עבר מיד | ש עבר מיד | ש כיצד | הא כיצד | 'ובנגעים חטאתכם | וש וגו 7 מצות | **ו** מצוה - | **ש** ושב מיד ועליו | וש - ועליו | וש עליו הוא | ש הכת' ארפה משובותיכם | וש -ועליו $|\mathbf{u}|$ - העובר שעבר 9 והייסורין ווהייסורין בשאר ימות השנה ועליו וש עליו הוא | וש הכת' 10 וגו' | וש ובנגעים חטאתכם בתשובה | ו לא בתשובה ש לתשובה יום | ש ליום וש עליו הוא ש הכת' 11 הייסורין | ש לייסורין התשובה | וש תשובה מכפרין שליש | ש תולין וייסורין שליש | ו ו ביום 12 שליש | ו בייסורין **ש** עם הייסורין ועליו | ו עליו והייסוריו מכפריו שליש ש -

²³Rebbi Matthew ben Harash asked Rebbi Eleazar ben Azariah in the Academy²⁴. He told him, did you hear the four types of Atonement which Rebbi Ismael explained? He answered him, there are three in addition to repentance. One verse says²⁵, return, naughty children, I shall heal your waywardness. But another verse says²⁶, for on that day, He shall pardon you, to cleanse you. And another verse says²⁷, I shall visit their crime with the rod, and their iniquity with plagues. And another verse says²⁸, the iniquity of this people shall not be atoned for until you die. How is this? If somebody violates a positive commandment and repents, immediately before he moves from there the Holy One, praise to Him, would forgive him. About this one it says, return, naughty children. I shall heal your waywardness. transgresses a prohibition, repentance suspends judgment, and the Day of Atonement pardons. About this one it says, for on that day, He shall pardon you, etc. If one intentionally transgressed [sins punishable by] extirpations or death penalties, repentance and the Day of Atonement pardon half, and sufferings pardon half. About this one it says, I shall visit their crime with the rod, etc. But by whom the Name of Heaven was desecrated, there is no power in repentance to suspend judgment, nor in the Day of Atonement to pardon, nor in sufferings to scour; but repentance and the Day of Atonement pardon a third, and suffering a third, and death scours²⁹ a third. About this one it says, the iniquity of this people shall not be atoned for until you die. From this we learn that death scours.

²³ The same text in *Yoma* 8:8 (45b 1.70, 1), *Ševuot* 1:9 (33b 1.60, **v**); similar texts in the Babli *Yoma* 86a, Tosephta *Yom Hakippurim* 5:6, *Mekhilta dR. Ismael Yitro*

^{7,} Avot dR. Nathan A 29, Midrash Mishle 10(6) [Yalqut Šim`ony Jeremiah 269, Wehizhir part 1 p. 54].

In Babylonian sources he either asked

R. Eleazar ben Azariah in Rome or R. Eleazar the Caper grower in Laodicea.

- 25 Jer. 3:22.
- 26 Lev. 16:30.
- 27 Ps. 89:33.
- 28 Is. 22:14.
- 29 The root מרק is used in *Lev*. 6:21 to describe the thorough cleansing of a metal

vessel by scouring.

In the *Ševuot* text, punishment for behavior that amounts to Desecration of the Name, i. e., unethical behavior by reputedly religious persons, can be suspended by repentance and the Day of Atonement, but only death in suffering scours.

27d line 1) אָמַר רְבָּי יֹּחָלָן. זוֹ דְּבָרִי רְבִּי אֶלְעָזִר בָּן עַזְרָיָה וְרְבִּי יִשְׁמְעֵאל וְרְבִּי עֲלְיבָּה. אֲבָּל דְּבְי חֲלָמִים. שָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַחַ מְכַפֵּר. כֵּיצֵד הוּא מְכַפֵּר. רְבִּי זְעִירָא אָמַר. כֶּל־שָׁהוּא כָּל־שָׁהוּא. רְבִּי חֲנִינָה אָמֵר. בָּסוֹף. מַה מַפְּקָא מְבֵּינֵיהוֹן. מֵת מִיָּד. עַל דַּעְתֵּיה דְּרְבִּי זְעִירָא כְּבָר כָּפֵּר. עַל דַעְתִּיה דְּרְבִּי חֲנִינָה לֹא כִּיפֵר. אָמַר רְבִּי חֲנִינָה. מַתְנִיתָא מְסַייִעָה לְרְבִּי זְעִירָה. חוֹמֶר בַּשְּׁעִיר מַה שְׁצִין כֵּן בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים וְבָיוֹם הַכִּיפּוּרִים מִר שָׁאֵין כֵּן בַּשְּׁעִיר. שִׁיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפֶּר בְּלֹא שְׁעִיר וְשָׁעִיר מְכַבֵּר מִיָּד וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים. חוֹמֶר בַּשְּעִיר שְׁהַשְּעִיר מְכַבֵּר מִיָּד וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים. מִנְּשִׁי רְבִּי וֹמְכַבְּר בְּיִא יוֹם הַכִּיפּוּרִים. חוֹמֶר בַּשְּעִיר שְׁהַשְּעִיר מְכַבֵּר מִיָּד וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְעָבְּת קוֹמֵי רְבִּי יִרְמְיָה וְאָמְר. מִּנְפְתָּר שְׁהָיָה בְּדְעְתָּן לְהָבִיא מְעָר רְבִּי הוֹנָא. אִתְתְּבָּת קּוֹמֵי רְבִּי יִּרְמְיָה וְאָמֵר. תִּנִיפְת רְבִּי הוֹאָה אֶת הַנּוֹלְד. וְמִין הַלְּיִב הִוּא בִּרוּדְ הוּא רוֹאָה אֶת הַנּוֹלְם בִּי הוֹלָה. בְּבִּיאוּ בְּן וֹמְה. וְבִּיוֹם הַבִּיוֹם הִבְּיוֹם בְּלִי וֹיֹםה. בְּן יִיֹסָה בֶּן וֹיִםה. בְּיִים הִּבָּיוֹם הְבִּיוֹם הְבָּיוֹם הִינְים הִנְבִּיוֹם בְּלְיבִי וֹיִמְה בָּן וֹמְיִיה וְאָמֵר. מִבְּר וְלֹא הֵבִיאוּ. אָמְתַר רְבִּי יוֹסָה בֶּן יוֹסָה. וְן מִיּחְ הָּיִם בְּרוּדְּ הוּא רוֹאָה אֶת הָבּיוֹל וִיִים הַכִּיּי מִיִּים בְּיִי יִּיֹם הַבְּי יִוֹחָה בָּן וֹיִםה. וְבִייוֹם הַבְּיוֹב בְּיִים בְּיִי וּיִבְּי וֹיִים בְּי יִּיֹם הָבִּיים בְּי הִינִבּי וּיִבְייִּים וּבְּי יִּיִם הְבִּי וּיִבְּי וִים בְּיִבְּיוּ בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּבִּי הִיבְּי בְּי וּיִבְּי בְּי בְּיִים בְּי בְּיִבְּי בְּיִבְי בְּיִבְייִים בְּיבִיי וְיבִיים הְיבִּי בְּיִים בְּיִים בְּיִבְיּעְים בְּיִבְּי בְּיִים בְּיבְיי וְעִיבְיים בְּיִים בְּיִים בְּיבְיִים בְּיִבְי בְּיִים בְּיִבְּי בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיבְי בְּבְיים בְּיִבְייִים הְּבְּיִבְּי בְּיִיבְייִים בְּיִים בְּיִים בְּיִיבְייִים וּבְּיִים בְּיבְ

1 אלעזר | וש לעזר 2 - | ו אם אין שעיר היום מכפר ש ואם אין שעיר יום הכיפורים מכפר זעירא | ו זעורה ש זירא כל 'הוא | ו - 3 חנינה | וש חנניה אמ' | ו או' מפקא מביניהון ש ביניהון מיד | ו מרד זעירא | ו זעורה ש זירא כפר | ו כיפר ש כיפר מיד 4 חנינה | וש חנניה חנינה | ו זעורה ש זירא מתנית' | ש ומתנית' זעירה | ו חנינה ש חנינה 5 כן | ו - (\mathbf{w} ice) שיום | ו זיום 6 אינו | ש אין ושעיר | ו והשעיר שהשעיר | ש ומר 3 אמ' | ו בן יוסי | ו ביר' בון בעיש - רהונא | ו חונה איתתבת | ש איתותב ואמ' | ש ומר 3 אמ' | ו - בן יוסי | ו ביר' בון בעיש -

³⁰Rebbi Johanan said, these are the words of Rebbi Eleazar ben Azariah, Rebbi Ismael, and Rebbi Aqiba. But the words of the Sages are that the sent-away ram³¹ pardons. How does it pardon? Rebbi Ze`ira said, by and by. Rebbi Hanina said, at the end³². What is the difference between them? If somebody died in-between³³. In the opinion of Rebbi Ze`ira, he already was pardoned. In the opinion of Rebbi Hanina, he was not pardoned. Rebbi Hanina said, a *baraita* supports Rebbi Ze`ira³⁴: There is strength in the ram which is not in the Day of Atonement, and in the Day of Atonement which is not in the ram, for the Day of Atonement pardons without a ram, but the ram does not atone except on the Day of Atonement. There is strength in the ram, for it pardons immediately but the Day of Atonement only at nightfall. Rebbi Huna said, the question was raised before Rebbi Jeremiah³⁵ and he said, explain it if they intended to bring another ram but they did not bring it³⁶.

Rebbi Yose ben Yose said, but does the Holy One, praise to Him, not see into the future? Then He should pardon immediately³⁷.

- 30 Yoma 8:8 (45c 1.12, 1), Ševuot 1:9 (33b 1.75, **v**).
- 31 The scapegoat which carries the sins to the desert. The other two sources have a statement that in the absence of a scapegoat the day of Atonement alone pardons. This is necessary for an understanding of the text.
- 32 The moment when the scapegoat falls down the cliff (אָרֶץ נְּאֵרֵה the cut-off land"), Lev. 16:22.
- 33 In the time interval between the High Priest's confession which puts the sins on the ram and its arrival at the cliff.

- 34 Tosephta *Kippurim* 4:16. Rashi deleted the parallel quote from the Babli Ševuot 13b, s. v. דתנא חומר בשעיר.
- 35 Is not the ram atoning when there is a Temple, the Day of Atonement when there is none?
- 36 In case the original ram developed a bodily defect before it was sent away, a substitute has to be chosen. If none was found, the Day must pardon even if there is a Temple.
- 37 The questioner (Note 35) is correct.

(27d line 12) פְּתִיב כֵּי דְבַר־יְי בָּזֶּה. אֵין לִי אֶלָא בִּזְמַן שֶׁבִּיזָה דְבְרֵי תוֹרָה. מְנַיִּין אֲפִילוּ כָפַר בְּמְקְרָא אֶחָד בְּתַרְגוּם אֶחָד בְּקֵל וָחוֹמֶר אֶחָד. תַּלְמוּד לוֹמֵר וְאֶת־מִצְווָתוֹ הַפַּר. בְּמְקְרָא אֶחָד וַאֲחָוֹת לוֹטֶן תִּמְנֵע. בְּתַרְגוּם אֶחָד וַיִּקְרָא־לִוֹ לָבָּן יְגַרְ שְׂהַדוּתָא. בְּקַל וָחוֹמֶר אֶחָד כִּי שִׁבְעָתַיָם יִקִּם־קִין וֹגוֹ.

דָּבָר אַחֵר. כֵּי דְבַר־יִי בָּזָּה. זֶה שֶׁהוּא מַזְכִּיר דִּבְרֵי תוֹרָה בְמָקוֹם מְטוּנָף. כְּחָדָא רִבִּי אִילָא וַחֲבַרִייָא יְתִיבִין קוֹמֵי פּוֹנְדָּקְיָה בְרַמְשָׁא. אֱמְרִין. מָהוּ מֵימַר מִילָּא דְאוֹרִייָא. אֱמְרִין. מִכֵּיוָן דָּאִילוּ הַוָה אַימַמָא הַוֹיִנָן חֵמֵיי מָה קוֹמֵינֵן. בָּרָם כָּדוֹן אֵסִיר.

³⁸It is written³⁹: For he showed contempt for the Eternal's Word. Not only if he was contemptuous of the teachings of the Torah, from where if he denied one verse, one Aramaic expression, one argument de minore ad majus? The verse says, His command he violated. One verse, Lotan's sister was Timna ⁴⁰. One Aramaic expression, Laban called it Y'gar Sah'duta ⁴¹. One argument de minore ad majus: For Cain would be avenged sevenfold, etc. ⁴².

Another interpretation: That is one who mentions teachings of the Torah at a filthy place. ⁴³As the following: Rebbi Hila and the colleagues were sitting in front of a hostelry in the evening. They asked, may one say words of the Torah? They said, since if it were daytime we would see what is before us, therefore now it is forbidden.

- 38 Babli 99a, Sifry Num. 112.
- 39 Num.15:31.
- 40 Gen. 36:22; cf. Gen. rabba 82(15).
- 41 *Gen.* 31:47. In *Gen. rabba* 72(12) the expression is characterized as Syriac.
- 42 Gen. 4:24. While Lemekh's song

violates the formal rules of an argument *de minore ad majus*, the verse is Divine approval of poetry.

43 Berakhot 3:5 (Notes 222-223), Babli Berakhot 24b.

27d line 12) בַּר קַפָּרָא אָמַר. אָחָז וְכָל־מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל הַרְשָׁעִים אֵין לָהֶן חֲלֶק לְעוֹלְם הַבָּא. מַה טַעַם. כָּל־מַלְכֵיהֶם נָפָׁלוּ אֵין־קֹרָא הָתָז וְחָזְקָהָוּ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל הַרְשָׁעִים אֵין לָהָן חֻלֶּק לְעוֹלְם הַבָּא. מַה בּיֹעֵים. כָּל־מַלְכֵיהֶם נָפָׁלוּ אֵין־קֹרָא בָּהֶם אֵלְיּ יְמִיר לוֹן. מִפְּנֵי שָׁתָה בוֹ בּוֹשֶׁת בָּנִים. מַה בוֹשֶׁת הָנָה בוֹ. רְבִּי אָחָא בְשִׁם רְבִּי לְעָזֶר רְבִּי יוֹסֵי בְשֶׁם רְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לַוֵי. אַתְּ מוֹצֵא בְשָׁעָה שְׁהָיָה בּוֹ. רְבִּי אָחָא בְשָׁעָה. הָדָא הִיא דְּכְתְיב וַיִּאמֶר יְי אֶל־יְשַׁעְיָהוֹ צֵא־נָא לְקְרָאת אָחָז אַתָּה וֹרָב עָבְּא הָיא דְּכְתְיב וַיַּאמֶר יְי אֶל־יְשַׁעְיָהוֹ צֵא־נָא לְקְרָאת אָחָז אַתָּה שִׁרָה בִּמְקוֹם טוּמְאָה. הָדָא הִיא דְכְתְיב וַיַּאמֶר יְי אֶל־יְשַׁעְיָהוֹ צֹצִא־נָא לְקְרָאת אָחָז אַתָּה שְׁרָה בִּמְקוֹם טוּמְאָה. הָדָא הִיא דְכְתְיב וַיַּאמֶר יְי אֶל־יְשַׁעְיָה כוֹבֵּט אַל תְּהָב לְּנִיוֹ וּבוֹרָחַ מִמֶּנוּנּ. הָא בִיצִד. בְּשָׁעָה שְׁהָה מוֹבֵּי שָּׁתְּיִמֵּר בְּבְּלוֹ הַשְּׁעָה וֹבְרָב אָבְייִם וּגוֹי. רְבִּי הוֹשְׁעָה הַנְּבִי אַנְהָי שְׁנָה יִבְּבְּעוֹ שִׁתְּחִים חִימְאָה וְכוֹבֵשׁ אֶת פָּנִיו וּבְּמְקוֹם טוּמְאָה. רְבִּי יְהוּדְה אוֹמֵר. מִבְּבִּי שָׁתָר וּ צִּבְּיר אָבְיִי וּבְיִר בְּיִי וְבְּיִים וּגוֹי. רְבִּי הוֹשְׁעָה הַא בְּיו רָשָּע וּיִבְיּי מִבְּעוֹ בְּיִים וְנִי עֲדִּיקִה וּבְּנִי עָשְּחוֹרֵייי מִפְּנֵשְׁה הֹא הָיִה הְצִבְית הְצָבְין בְּרִי בְּבְירִם וּבְיל בְיִב יִבְיּתְים נִמְלָט אֵין בָּדִיק וּבְנִוֹ צַדִּיקִם נִמְלָט אֵין בָּדִיק וּבְנִוֹ צַדִּיקִם נִמְלְט. זְיִר בְּיִב בְּאוֹ שְׁנֵי צַדִּיקִים נִמְלָט: וְדָרַע שְׁהוֹא מִנְים נְמְלְט. אֵין כָּתוֹב בָּאוֹ שְׁנָר צָּדִיקִים נִמְלְט. זְיִר בְּיִר בָּאוֹ שְׁנֵי צַדִּיקִים נִמְלְט. זְיִר בְּאוֹן שְׁנִי צִדִּיקִים נִמְלְט. זְיִר בְּיִב בְּיִלְים הָבְּים נִמְלְט. בִיּר בְּיִר בָּין בְּבוֹי בְּבִין בְּבִיל בָּאוֹן בְּיִים נְמָלְט. זִין בְּיִילְם בְּבִיל בָּאוֹ בְּיִים בְּמְלְט. בִּיך בְּיִב בְּחִים נְמִלְט. בָּיך בְּיִים בְּיִבְים נְבְּיִים בְּבִים בְּים בְּבְים בְּבִּים בְּבְים בְּים בְּים בְּים בְּים בְּיִים בְּיִבּים בְּבִים בְּיִבְים ב

⁴⁴Bar Qappara said, Ahaz and all evil kings of Israel have no part in the World to Come. What is the reason? *All their kings fell, not one of them calls to Me*⁴⁵. They objected to him: Is he not mentioned in the era⁴⁶ of kings, *in the days of Uzziahu, Yotham, Ahaz, Yehizqiahu the kings of Jehudah*⁴⁷? He answered them, because he showed shame. How did he show shame? Rebbi Aha in the name of Rebbi Eleazar, Rebbi Yose in the name of Rebbi Joshua ben Levi: You find that when the prophet came to accuse him⁴⁸, he fled to an impure place and buried his face in an impure place, implying that the Divine Presence does not dwell at an impure place. That is what is written⁴⁹: *The Eternal said to Isaiah, please go out towards Ahaz, you and your son Še'ar Yašuv, to the end of the canal of the upper pond, to the path of the fuller's field.* Do not read *fuller's* but *suppressing*⁵⁰. He hid his face and fled before him. (How is that? When the prophet came to accuse him, he fled to an

impure place and buried his face in an impure place.)⁵¹ Rebbi Jehudah⁵² says, because he was made to suffer about his firstborn son. What is the reason? *Zimri, the strongman of Ephraim, killed*⁵³ etc. Rebbi Hoshaia the Elder said, because his father was just. ⁵⁴But was Manasse's father not just⁵⁵? Manasse's father was just but his son was evil. Hezekias's father was evil and his son was evil. That is what Hezekias says⁵⁶: *Behold, about peace, bitter is bitter for me*. Bitter before me, from Ahaz. Bitter after me, from Manasse. Ahaz's father was just and his son just, that is what is written⁵⁷: *hand to hand will not cleanse evil, but the seed of the just will escape*. [Rebbi Phineas said.]⁵⁸ it is not written "the seed of a just will escape" but *the seed of the just will escape*. The seed lying⁵⁹ between two just men will escape⁶⁰.

- 44 A complete parallel to this paragraph is in *Lev. rabba* 36(3); a short reference is in the Babli, 104a.
- 45 *Hos.* 7:7. This seems to contradict Misnhah 2, where only two kings of Israel are denied part in the World to Come.
- 46 Greek ὑπατεία, ἡ, "consulate", for which years are counted.
- 47 Is. 1:1.
- 48 In the Midrash, "to needle him". The change from קטרג to קטרג may be a scribal error.
- 49 Is. 7:3.
- 50 The argument suggests that under the influence of the Greek, שׁ,שׁ all sounded the same.
- 51 The repetition of the sentence looks like dittography, but it also appears in the Midrash text.
- 52 He is Rebbi. R. Jehudah ben Rabban Simeon, as spelled out in the Midrash and required for chronological reasons.

- 53 *2Chr.* 28:7. The name should be זְּכְרִי not יִחָמָרִי.
- 54 From here on exists a Genizah fragment (G): L. Ginzberg, *Yerushalmi Fragments*, New York 1909, pp. 260-264.
- 55 Mishnah 2 declares that Manasse has no part in the World to Come. It implies that Ahaz has part in the World to Come.
- 56 Is. 38:17.
- 57 *Prov.* 11:21. The first part of the verse has differing interpretations below and in *Midrash Prov.* 11:21, Babli *Berakhot* 61a, *Eruvin* 18b, *Sotah* 4b.
- 58 Addition from G. In the Midrash: R. Simon.
- 59 In G: "planted between" מושתת.
- 60 The Babli 104a states categorically that the good deeds of the son save the father from judgment but the merits of the father cannot save the son. This is the basis of the *Qaddish* ritual of modern Judaism.

(27d line 40) דָּבָר אַחֵר. יָדַ לְיָד לְא־יִנָּקֶח הָע. אָמַר רְבִּי פִינְחָס. זֶה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה צְדָקָה וּמְבַקֵּשׁ לִיטוֹל שְׂכָרָהּ מִיָּד. אָמַר רְבִּי סִימוֹן. כְּאִינֵשׁ דַּאֲמַר. הָא שַׂקָּא וָהָא סְלָעָא וְהָא סְאָתָא. קוּם פּוּל. תַּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵּן. שֶׁהֲרִי אָבוֹת הָעוֹלֶם אִילּוּ בִיקְשׁוּ לִיטוֹל שְׂכַר מִצְוֹת שֶׁעְשׁוּ בָּעוֹלֶם הַזֶּה מֵאֵיכָן הַזְּתָה הַזְּכוּת קַיִּימֶת לִבְנֵיהֶם אַחֲרִיהֶם. הוּא שֶׁמֹשֶׁה אָמֵר לְיִשְׂרָאֵל וְזֵכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעַקֹב וגו'.

עד אַיָּכָן הָיְתָה זְכוּת אָבוֹת קַיִּיֶמֶת. רְבִּי תַּנְחוּמָא אָמֵר לָה בְּשָׁם רְבִּי הִייָה רַבָּה. בַּר נַחְמָן אָמֵר לָה בְּשָׁם רְבִּי בֶּרְ הָבִּי חָלְבּוֹ בְשָׁם רְבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא. עד יוֹאָחָז. וַיָּחָן יְיִ אֹתָם וַיֵּרַחָמֵם וֹוֹג' עַד־עָתָּה: עַד אוֹתָה שָׁעָה זְכוּת אָבוֹת קַיִימֶת. שְׁמוּאֵל אָמֵר. עַד הוֹשַׁע. וְעַתָּה אַנְלֶּה אָנִרְהָ מִיְּדִיּי וְאֵיוֹ אִישׁ אֶלָּא אַבְּרָהָם. פְּמֵה דַתָּ מֵר וְעַתָּה הָּעָבְּה מִיְּדִיּי וְאֵיוֹן אִישׁ אֶלָּא אַבְרָהָם. פְּמֵה דַתָּ מֵר וְעַתָּה הַבְּעָה הַיְּעָהְה לְצִינֵי מְאַהֲבָיָה וְאִישׁ אָלָא זִצִילְבָּה מִיְּדִיּי וְאֵיוֹן אִישׁ אֶלָא אַבְרָהָם. פְּמֵה דַתָּ מֵר וְעַתָּה בַּשְּׁדָּ הַבִּיא הֹוּא. וְאִישׁ אָלָא זִצְלְהַב. בְּמֵה דְתָּימֵר וְיַעֲקֹב צִייִּשְׁת בְּיִלְהַה הַמְּנְחָה וַיִּצְלְּה מִיּנְיָה וְנִישְׁרָאֵל וְאָלָ זְאִילְב, בְּמָה דְתָימֵר וְיַעֲקֹב צִייִשְׁת בְּיִלְּהָה וֹנִיּשְׁרָאֵל וְאָלָ זְאַיְבְּבְּב אְשְׁת־רָהְאֹיִם בְּיִשְׁרָאֻל וְאָלָ וְאָלְבְּרָוּ הַנָּבְיאֹ תִּהְבְּרָהְה וְצִילְה הְלְּיִתְּה אָלְיִת הַמְּנְּחְה וְצְלְּיֹת הַמְּנְחָה וְצִילְם בְּיִשְׁרָא לְנִיּלְ בְּיִבְיִים בְּיִשְׁרְאָל וְאָלְי תְבְּיִרְת אְבֹּוֹת הְמִילְיְה בְּיִילְם בְּיִיבְרִית אֲבֹרֹת הְּמִבְּיוֹ שְׁבָּרִית אָבוֹת בְּיִילְה, בְּיִם בְּיִבְּיוֹ שְׁבְּרִית אָבוֹת שְּבִּית שְׁבִּבְיוֹ שְׁהָבְיִים בְּיִשְׁרְאָב וְאָבְי, בְּבִיי הִידְן בְּעִים רְבִּי יִּהְן בַּיְיְבְּיוֹ בְּיִים בְּיִשְׁרְ בִּיִים בְּיִים בְּיִשְׁרְ הַבְּיִים בְּיִיּהְרִיה שְׁבִּבּית בְּבִיים בְּיִישְׁרְ בְּיִים בְּבִייִים בְּבִייִים בְּבִּייִם בְּבִייִים בְּבִייִים בְּבִייִים בְּבִייִים בְּיִבְּיִים בְּבִייִים בְּבִייִים בְּבִייִים בְּבִייִים בְּבְיִים בְּבִייִּם בְּבִיים בְּבִייִים בְּבִייִים שְּבָּבְיוֹת הְיבִילְים בְּיִבְיוֹת בְּבִּיוֹת הְבִּבְיוֹת בְּבִיים בְּבִייִים בְּבְיוֹת בְּיִים בְּיִּילְם בְּיִבְּתְייִי בְּבְּבְיוֹת בְּבִיים בְּבְיוֹב בְּיוֹבְיבְיבְיוֹ בְּבִית בְּיבִיי בְּבִיים בְּיבִיבְיים בְּבִיים בְּבִייְה בְּבִּים בְּבִיים בְּיִבְיים בְּיִבְיּים בְּיִבְיּבְיבְים בְּבִיים בְּבִּיבְּיוֹים בְּבִינְים בְּבִייִים בְּבִּים בְּבִייְבְיבְיבְים בְּבְיבְבְים בְּבְּיבְים בְּבִייְבְיב

⁶²Another explanation: *Hand to hand will not cleanse evil*. Rebbi Phineas said, that is one who gives alms and expects an immediate reward. Rebbi Simon said, like a man who says, here is a sack, here is a tetradrachma, and here is a *se`ah*, go and fill it. You should know that this is so, for if the patriarchs had demanded to receive the reward in this world for the good deeds which they did, from where would their merit remain for their descendants after them? That is what Moses told Israel⁶³: *I shall remember My covenant with Jacob*, etc.

⁶⁴How far did the merit of the forefathers extend? Rebbi Tanhuma said in the name of the Elder Rebbi Hiyya, (Bar) [Rebbi]^G Nahman said it in the name of Rebbi Berekhiah, Rebbi Helbo in the name of Rebbi Abba bar Zavda, up to Joahaz. *The Eternal was compassionate about them and had mercy for them* etc., *up to now*⁶⁵. Up to that moment, the merit of the forefathers existed.

Samuel said, up to Hosea's [time]. But now, I shall uncover her scandalous behavior before the eyes of her lovers, and no man may save her from Mv hand⁶⁶. Man can only mean Abraham, as you say, but now return the

man's wife, for he is a prophet⁶⁷. Man can only mean Isaac, as you say, who is this man coming in the field towards us⁶⁸? Man can only mean Jacob, as you say, but Jacob was a simple man⁶⁹.

Rebbi Joshua ben Levi said, up to Elijah: It was when the time of the afternoon service came that Elijah the prophet approached and said, O Eternal, God of Abraham, Isaac, and Jacob, today it shall be proclaimed that You are God in Israel and I am Your servant⁷⁰ etc.

Rebbi Yudan said, up to Hezekias, to increase dominion and peace without end⁷¹.

⁷²Rebbi Aha said, the merit of the forefathers extends forever: For the Eternal is a Merciful Power, etc., up to and He shall not forget your forefather's covenant⁷³. This teaches that the covenant was sealed with the tribes. Rebbi Yudan bar Hanan in the name of Rebbi Berekhiah: The Holy One, praise to Him, said to Israel: If you see that the merit of the fathers reels, and the merit of the mothers trembles, go and cling to grace. ⁷⁴For mountains may reel, and hills tremble; for mountains may reel, this is the fathers' merit, and hills tremble, this is the mothers' merit. After that, but My Grace will not leave you and My Covenant of Peace will not reel, says the One Who has mercy on you, the Eternal.

61	Vocalization of G.	70 1K. 18:36. Since Elijah's prayer was
62	Lev. rabba 36(3).	granted, this gives a terminus post quem.
63	Lev. 26:42.	71 <i>Is.</i> 9:6.
64	Lev. rabba 36(5).	72 Sifra Behuqqotai Pereq 7(11), Ex.
65	2K. 13:23.	rabba 44(3). The argument really is not
66	Hos. 2:12.	about the patriarchs' merits but about the
67	Gen. 20:7.	validity of the Covenant.
68	Gen. 24:65.	73 Deut. 4:31.
69	Gen. 25:27.	74 <i>Is.</i> 54:10.

(27d line 65) הָאֶפִּיקוּרוֹס. רְבִּי יוֹחָנֶן וְרְבִּי לֶעְזֶר. חַד אָמֵר. כָּהֵן דְּאָמֵר. אָהֵן סִפְּרָא. וְחָרָנָה אָמֵר. כָּהֵן דְּאָמֵר. אִימֵין רַבָּנִין. רְבִּי אֶלְעָזֶר וְרְבִּי שְׁמוּאֵל בְּרָבִּי נַחְמָן. חַד אָמַר. לְכִיפָּה שָׁמִּה. כָּהֵן דְּאָמֵר. אִימֵין רַבָּנִין. רְבִּי אֶלְעָזֶר וְרְבִּי שְׁמוּאֵל בְּרָבִי נַחְמָן. חַד אָמַר. לְבִיִּת שֶׁהוּא מָלֵא תֵבֶן. אַף שֶׁלְּאֲבָנִים. כֵּיוָן שֶׁנִּתְרוֹעָעָה אָחַת מִהֶן נִתְרוֹעָעוּ כוּלְּן. וְחָרֶנָה אָמֵר. לְבַיִּת שֶׁהוּא מָלֵא תַבֶּן. אַף עַלֹּ וּוֹ דְּאָתְּ מַעֲבֵר לֵיהּ מִינְּהּ אָהֶן מוֹצֵא דְבְנֵיֵיה הוּא מִרְעַרַע כָּתְלַיָּא.

"The Epicurean." Rebbi Johanan and Rebbi Eleazar, one said, like him who said "this book⁷⁵", and one said, like him who said "these rabbis⁷⁶". Rebbi Eleazar and Rebbi Samuel ben Rebbi Nahman, one said, [it⁷⁷ is comparable] to a stone cupola. If one stone is weakened, all are weakened. The other said, [it is comparable] to a house full of chaff. Even if one removes it from there one finds that it weakened the walls.

75 Speaking of the Torah.

is not sufficiently respectful towards his

76 In a contemptuous way. In the Babli 100a, a person is defined as Epicurean who

teacher.77 The influence of an Epicurean.

(27d line 70) רַב אָמַר. קֹרַח עָשִׁיר נְּדוֹל הָיָה. תַּיַסְבְּרִין שָׁלְפַּרְעוֹ נִגְלָה לוֹ בֵּין מִגְּדּוֹל וּבֵין הַיָּם. רַבָּ אָמַר. קֹרַח אֶפִּיקָרְסִי הָיָה. מֶה עָשָׂה. עָמַד וְעָשָׂה טַלִּיּוֹת שֶׁפּוּלֶן תְּכֵלֶת. אֲתַא גַבֵּי מֹשֶׁה. אֲמַר לֵיה. מֹשֶׁה רַבֵּינוּ. טַלִּית שָׁפּוּלֶּה תְּכֵלֶת מָהוּ שֶׁיְּהֵא חִייָבֶת בַּצִּיצִית. אָמַר לוֹ. חַייֶבֶת. דְּכְתִיב גְּדְלִיִם תַּצְשֶׁה־לֶּדְ וֹגוֹ. בַּיִת שֶׁהוּא מָלֵא סְפָּרִים מְהוּ שֻׁיְהֵא חִייָב בִּמְזוּזָּה. אָמֵר לוֹ. חַיִּיבְּ בְּמְזוּזָּה. דְּכְתִיב וּלְתַבְּתָם עַל־מְזוּזוֹת בִּיתֶדְ וֹגוֹי. אָמֵר לוֹ. בַּהֶרֶת בְּגְרִיס מָהוּ שָׁמָר לוֹ. טַמֵּא בְּמְדוֹל. אָמֵר לוֹ. טָמוֹל. בְּמוֹתָה שָׁנָה אָמֵר קֹרַח. אֵין תּוֹרָה מִן הַשְּׁמִים וְלֹא מֹשֶׁה נְבִיא בְּלְאָרְץ בָּהְרֹל כֹּתְל כִּבְוֹל כֹּתֵן בְּדֹל לְאָרֶץ בָּה לְּבִּיא לָאָרֶץ בֶּה וֹלְא אַמַר לוֹ. בְּאוֹתָה שְׁעָה אָמֵר מֹשֶׁה. רְבוֹן כֶּל־הָעוֹלְמִים. אם נִבְרָא לָאָרֶץ בֶּּה מַעְכִשְׁיו. וְאָם־בְּרִיאֵׁה יְבָרָא לָאִרְץ בָּּאוֹ יְבָּר מִלְּשִׁ לְּהַ עִוֹלְבְיּעִית וְבִּרְא לָאָרְץ בָּר מִנְים בְּרִאשִׁית וְמֵי בְרַאשִׁית הָבֵי מוֹשְבָּר וֹאְם לְאוֹ יִבָּרָא לָאִוּית וְבָּר מִנְים תְּבָּלְית מָּרָב בְּרְאשִׁית הָבֵי וְשְׁבֹּה עִוֹבְר אִיוֹים מְשְׁשׁת יְמֵי בְרַאשִׁית הָבֵי מִוֹשְׁב. וְאִם לְאוֹ יְבָּרָא לָאוֹ יְבָּרָא לָה מַעְלְשִייו. וְאִם־בְּרִיאִה הָרְאשִׁית הָבֵי מִוֹנְבְיּת מִּבְר בְּאוֹית הָבִי מִוֹלְב. וְּאוֹים לְאוֹ יְבָּרְא לָּבְר מִלְבְּשִׁיו. וְאִם־בְּרִיאָּה יִבְרָא יִיּי.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. שְׁלֹשָׁה כֶפְרוּ בִנְבוּאָתֶן מִפְּנֵי פּוּנֶרייָה וְאֵילוּ הֵן. מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ וּמִיכָה. מֹשֶׁה אָמַר. אִם־פְּמָוֹת כָּל־הָאָדָם ֹיְמוּתוּן אֵלֶה וגוֹ. אֵלֹיָהוּ אָמַר. עְנֵינִי יְי עְנֵינִי וְיִדְעוֹּ הָעֵם הַזֶּּה. וְאִם לָאו וְאַתָּה הֲסִבִּּתָ אֶת־לִבָּם אֲחוֹרַנִּית: מִיכָה אָמַר. אִם־שַׁוֹב תָּשׁוּב בְּשְׁלוֹם לְאִדבְּרִיְי בֵּיִ.

וַנֵּרְדוּ הֶם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיָּיָם שְׁאֻלָּה. רְבִּי בֶּרְכְיָה בְשֵׁם רְבִּי חֶלְבּוֹ. אַף שְׁמוֹתֵיהֶם בֶּּרְחוּ
מְתְּךְ טֹמְסוֹתֵיהֶם. אָמֵר רְבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. אֲפִילוּ מַחַט שְׁהֵוְתָה שְׁאוּלָה בְּיַד יִשְּׂרָאֵל מִיּדָם אַף
הִיא נְבְלְעָה עִמָּהֶן. דְּכְתִיב וַצַּרְדוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיָּים שְׁאוֹלָה. וּמִי נִתְפַּלֵל עֲלֵיהֶם. רְבִּי
שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמֵר. משֶׁה נִתְפַּלֵל עֲלֵיהֶם. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל־יָמוֹת. רְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵנִי אָמֵר.
חַנָּה נְתְפַּלְלָה עֲלֵיהֶן. הִיא דַּעְתֵּיה דְּרְבִּי יְהוֹשָׁעַ בֶּן לֵנִי. דְּאָמֵר רְבִּי רְבִּי יְהוֹשָׁעַ בֶּן לֵנִי בְשַׁם רְבִּי
יוֹסֵי. בַּךְּ הְיִנְתָה (דַּצְתְּוֹ) [עַדְתוֹן] שְׁלְּלָרְח שׁוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת עַד שְׁעֵמְדָה חַנָּה וְנִתְפַּלְלָה עֲלֵיהֶם
יוֹמֵי. בַּךְּ הָמִית וּמְחֵיהַ מוֹרָיד שְׁאִוֹל וַבָּעֵל:

Rav said, Korah was very rich; the treasury⁷⁸ of Pharao was discovered by him between Migdol and the Sea.

⁷⁹Rav said, Korah was an Epicurean. What did he do? He went and made togas completely of blue wool. He came before Moses and asked him, does a

toga made completely out of blue wool need *sisit*? He answered, it is an obligation since it is written⁸⁰: *braids you shall make for yourselves*. Does a house full of Torah scrolls need a *mezuzah*? He answered, it needs a *mezuzah* since it is written⁸¹, *you shall write them on the door-posts of your house*, etc. He asked him, what is the rule for a white spot the size of a bean⁸²? He answered him, it is impure. If it spread over his entire body? He answered him, it is pure⁸³. At that moment, Korah said that the Torah is not from Heaven, nor is Moses a [true]^G prophet, nor Aaron a High Priest. ⁸⁴Then Moses said, Master of all worlds! If a mouth of the earth had been created during the Six Days of Creation, it is fine. Otherwise it should be created now: *If the Eternal would create a Creation*⁸⁵.

Rebbi Simeon ben Laqish said, three [persons] were untrue to their prophetic insights because of *ponaria*⁸⁶, *viz.*, the following: Moses, Elijah, and Micha. Moses said, *if an everyman's death these should die*⁸⁷, etc. Elijah said, *hear me, o Eternal, hear me, so this people will know*, otherwise *You would have turned their hearts backwards*⁸⁸. Micha said, *if you would return in peace, the Eternal did not speak through me*⁸⁹.

⁹⁰They and everything that belonged to them descended alive into the pit. Rebbi Berekhiah in the name of Rebbi Helbo, even their names flew away from their papyrus rolls^{90a}. Rebbi Yose ben Hanina said, even one of their needles that was in the hand of an Israel as a loan was swallowed up with them, for it is written: *They and everything that belonged to them descended alive into the pit.* Who prayed for them? Rebbi Samuel bar Nahman said, Moses prayed for them, *Reuben shall live and not die*⁹¹. ⁹²Rebbi Joshua ben Levi said, Hannah prayed for them. This is Rebbi Joshua ben Levi's opinion, as Rebbi Joshua ben Levi said in the name of Rebbi Yose: Korah's (opinion) [band]^G was continuously sinking until Hannah stood up and said, *the Eternal kills and brings to life, He sends down into the pit and lifts*⁹³.

78 Greek θησαυρός. In the Babli 110a
Korah found Joseph's treasures. In the
Babli 110a he found the treasures of Joseph.
79 Similar texts are in *Tanhuma Qorah* 2
(Buber 4), *Num. rabba* 18(2), *Midrash Prov.*

11(27).

80 *Deut.* 22:12. While from *Num*. 15:37-41 one might free a blue toga from exhibiting a blue thread, this verse makes it clear that a knotted appendage is needed.

- 81 Deut. 6:9, 11:20.
- 82 Lev. 13:18-23. By rabbinic interpretation, a white spot indicates skin disease only if it is at least the size of a Cilician bean.
- 83 Lev. 13:13.
- 84 Cf. Num. rabba 18(15), Midrash Prov. 11(27).
- 85 Num. 16:30.
- 86 Latin *poenariae* (scil., actiones) "criminal" (actions), a post-Augustean word (E.G.). The criticism levelled at Moses, Elijah, and Micha (i. e., Michaihu ben Nimla) is that they formulated as a

possibility what they prophetically knew was a certainty.

- 87 Num. 16:29.
- 88 1K. 18:37.
- 89 1K. 22:28.
- 90 Num. 16:33.
- 90a Greek τόμος, "piece, roll of papyrus, volume".
- 91 *Deut.* 33:6, this refers to Datan and Abiram from the tribe of Reuben.
- 92 Midrash Shemuel ed. Buber 5(12).
- 93 1S. 2:6. She was married to a descendant of Korah's (2 Chr. 6:18-23).

(28a line 17) רָבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. אַף הַקּוֹרֵא בִּסְפָּרִים הַחִיצוֹנִים. כְּגוֹן סִפְּרֵי בֶּן סִירָא וְסִפְּרֵי לענה. אֲבָל סִפְרֵי הוֹמֵירָס וְכָל-הַסְּפָּרִים שֶׁנְּכְתְּבוּ מִיכָּן וָהֵילַדְּ הַקּוֹרֵא בָהֶן כְּקוֹרֵא בְאִיגְּרֶת. מֵאי טֵעֶם. וִיוֹתֵר מֵאֵלֶּה בָּנִי הַזָּהֵר וגוֹ. לָהָגִּיוֹן נִתְּנוּ. לִיגִיעָה לֹא נִיתִּנוּ.

"Rebbi Aqiba says, also he who reads outside books." ⁹⁴For example, the books of Ben Sirach and Ben Laana ⁹⁵. But the books of Homer and all books written from now on, one who reads them is like one who reads a letter. What is the reason? *More than these, my son, be careful* ⁹⁶etc. They are given to be read, not given for exertion.

- 94 Babli 100b, Eccl. rabba 12(13).
- 95 The name of the second, otherwise unknown, author is בן תגלא in G and בן לענא in the Midrash. Rav Saadya Gaon in his *Egron* (Note 152) seems to read בן עיראי. In the Babli: books of heretics (מינין). The only

books forbidden to study are non-canonical books claiming biblical status.

96 Eccl. 12:12. The reference is to the end of the verse, not quoted here: לָהֵג הַרְבֶּה. The quote leads to a digression about Eccl. 12:11.

(28a line 20) דּבְרֵי חֲכָמִים ׁ פַּדֵּרְבוֹנוֹת. אָמֵר רָבִּי חוּנָה. פִּדְרוֹר נָאוֹת. תַּמָּן קַרִינָן לְמַרְגָּלִיתָא דִּירָה. דָּבָר אַחֵר. פַּדֵּרְבוֹנוֹת. פְּכַדּוּר הַזֶּה בֵּין הַבָּנוֹת. מַה הַכַּדּוּר הַזֶּה מֵקְלֶטֶת מִיָּד לְיָד וְסוֹפָּהּ לְנִהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִּיְקִינִים וּיְּקֵינִים לְּנְבִיאִים לְנְבִיאִים מְסְרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנָסֶת הַגְּדוֹלָה. דָּבָר אַחֵר. כַּדֵּרְבוֹנוֹת. שְׁלשָׁה שֵׁמוֹת יֵשׁ לוֹ. מִרְדֵעַ דְּרְבָן וֹיְהוּא מְשְׁרָה בִינָה בַפָּרָה. הַלְּסָד שָׁהוּא מְלָכֵּד שָׁהוּא מְלָכִד שָׁהוּא בְּבָּרְה. בַּבְּרָה לִבְעַלֶיהָ. אָמֵר רְבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה. אִם לְפָּרְתוֹ עוֹשֶׁה אֶת הַפָּרָה לְחֵרוֹשׁ בִּשְׁבִיל לִיתֵּן חַזִּים לְבַעֻלֶיהָ. אָמֵר רְבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה. אִם לְפָּרְתוֹ עוֹשֶׁה

אָת רוֹעֶה צָּתֹר אָתָר אַתַר הַאָּתִר אָתַר הַאָּתִר אָתַר הָאַתְר אָתַר הַעָּר הְעָרְ אַתַר הַעָּר הְעָרְ אַמ הָר רוֹעֶה אָלַא הַשְּׁרְ בְּעִרְ הַעָּר הְעָרְ אַתִּר הַעָּר הְעָרְ הַעָּר הַעָּר הַעָּר הַעָּר הַעָּר הַעָּר הָר רוֹעֶה צָאַנֹר אַתָּר הַעָּר הַרְיִי הַבְּעִרְ אַתָּר הַעָּר הַבְּעָר הַעָּר הַבְּעָר הַעָּר הַעָּר הַעָּר הַעָּר הַעָּר הַעְיִי הַעָּר הַעָּר הַעָּר הַעְּבְּעָר הַעְּבְּעָר הַעְּבְּעָר הַעְּבְּעְ הַעְּבְּעָר הַעְיִי הַעְיִי הַעְיִי הַעְיִי הַעְיִי הַעְּבְּעָר הַעְיִי הַבְּעָר הַעְיִי הַעְּיִי הַעְיִי הַיְיי הַיְיי הַיְיִי

 \hat{c} מַרְיְּעָׁר אָטֶר. אָטֶר הַפַּדְּוֹאָי. אָם אָטְּעָּהָי בָּרָר מִפָּי קְּטָן יִּאָרָהָעָךְ וַהַנְּיִנְּיִּרִי אָטָר. אָטָר הַשְּׁרִיּאָי אָם שָּׁמַעְּהָרָ בָּרָר מִפִּי קְּטָּרְיִאָי מִשְּׁם.

לי 12 שְׁנְים שְּׁנְּתְ צִּבְּׁרֵגְ עַנְּמְּתִם בְּּבְּבָּרְ עֲדֵגִי אֲלֵנִ שִּׁנְלֵבְּ נְּעֵבְיּהְ אָמְר יִ אָמֶר וְבִּיִּ עֲמֶבְיּי בְּבֶּרְ עֲבִירִ עְּמְּבְּיִבְיִנְיְנִינְּיִּ הְּלְבְּאֵבְי בְּבָּר אַעִר. בַּּלְּלְגְּ אֲשִׁבְּפִּנְיִר אָנִּיִּעִינִי בְּּאֲשֵׁבְיִי אָמָר בְּבִּיִּבְיִנִי

בּלְגלֵג אַסִּיפּוָער. אַגן אַסִּיפּוָער אָלָא סַּנְהֶוֹדְרֵגן. כְּמַה דְתִּימַר אֶסְפָּרִי־לָג שָּבְעָנה אִישׁ בְּמַסְמְרְוֹת ְּנְטִיּאַכִּם. וּבְשְּׁעָה שֶׁבִּם יוּצְאָיוֹ מְמִיּסְמֶּסִין הַם מָרִין לְשִׁוֹמְעִיהָן בְּמַסְמְרוֹת. ּוּכְׁמַּשְׁמַׁרוּנִי נְּמִיּאַכִּם - בַּאַתְּי הְּוּבִּדֹנִי נִינִינַי וּוּבְּאַילִ מִפֹּי בַּאַכְיוֹן בְּעִיבַלוּן נִין אָדַיִבִּין לַאוּמְּאָנִיוֹן געׁנֹנִים אַכ נַּבּי מַבְּׁלָים אֶּלְאָגוֹא לְטִעֹאַנִּךְ אַלְגִים. בַּבָּּוֹ אֲמֶׁתְוַ בַּּוֹ נַּמְלָגִאָּךְ מַעַּגִּר. בַּבָּר אַטִר. בֿלְכִּו וְׁתִעְּׁלָּשׁ לְתַּעָּבַ עַּעַבְּּבַּעַיִּ בְּבָּבִי שְׁבַּּבְּעָיִי שְׁבָּבְּעַ עַנְאָבָּי לנת4 טַפּוֹלָתְל וָאָע וֹלְכִוּ וְטַגִּא לִנתַנָּ טַפֿוֹלָבַכִי 'אָלָב מַבּ שִנָּא אָע וֹלְכִוּ וְתִעְּלָשִׁ בַּעוּבַ טַפּוֹלָתַב אָע בובי הושעיה. תוני לא יסוף אָדָם מְנְעָלִים וְסַנְּדָּלִים חֲדָשִׁים. לא יסוֹד אָדָם אֶת רַגְלִנִי וְהִיא מְבְּנֵישְׁבְּי בְּבַּבְּאֵי עֲבְ בְּרְתְּבִי דְרְבְּיִי עְבִי בַּרְ תְבִי בְּרְ תְבִי מִינִי מִיבְּרָאִי אֶמְרִי, מִן מִילְבָי עַבְ תְתִינִי בְּבַר קַפְּבָּא אֶמְרֵין. מִן דְּבַיּת רַבָּה דְבָּר קַבָּרָ אַבְּרָ בַּינִ רַבָּית רַבָּית הַבָּר הַיִּבְּי מׁנֹאַלַנִם וֹבַּנְבַּנִם שַׁבַּאַנִם אַבָּאַ אִם כַּוֹ טִנְבַּבַ בַּטוֹ מִבַּאַנָ נְיִם. כַּמִּע יְּמֵא דָטִינְנְכָּן. בַּנָג דָיִינִינִים אַשְׁהְי נְּנִיגִּילִ נְיִנִינְּא זְנְיִבְילִ בַּוְמֵּי גַבַ וּמַשְּׁטִּלוּ וּמַשְּׁמִילוּ אַבָּל כָא מִלְנָבוּלי שַּׁנִּי כָא נִלְבָּשְ אָנִם מׁלֶבְבְּלְ. אֲמָב בְּבִּי אְתִּבְּיִם. מַא אֲזִילְם מָבָא מוֹ פַּלְמִינְהִי דְּרָבִּי הִימָה בַבָּה הְמָב בַבִּי בוראשינים היי אוֹמְרִין. מְגֶּרְדִין. שְׁנִיים הַיּי אוֹמְרִין. אֵין מְגָרִין. שְׁאָלוֹן לֶרְבָי. אַמַר לֹוֹן. אֵין אַבְׁלְ סְבְּיִלְ וְמַבְּיִטְיִלְ אַנְעָלוֹי בְּבִּי לְבִוֹיִם כְּבִּי יְעָעָלוֹי עַּלְמִינְגִי בְּבָבִי עִעָּלוֹי בַּבִּי אֲמָבְיִליי מַרוּ לִימַן פּוּלֶן עַלְ גַּבֵּי סַנְּדָל אֶחָד. אַמַר לֵיה. שָׁרֵי תַּנֵּי. אֵין מְגָלְדָין סַנְדָּלִים וּמִנְעָלִים יָשְׁנָעָם יָשְׁנָעָים יִשְׁנָעָים יִשְׁנִיעָם יִשְׁנָעָים יִשְׁנָעָים יִשְׁנָעָים יִשְׁנָעָים יִשְׁנָעָים יִשְׁנְעָּים יִשְׁנָעָים יִשְׁנָעָים יִּשְׁנָעָים יִּשְׁנָעָים יִּשְׁנָעָים יִשְׁנָעָים יִשְׁנְעָּים יִשְׁנְיִים יִשְׁנְיִים יִשְׁנְיִים יִשְׁנְיִים יִּשְׁנְיִים יִּשְׁנְיִים יִשְׁנְיִים יִשְׁנְיִים יִּשְׁנִים יִּשְׁנִים יִּשְׁנְיִים יִּשְׁנִים יִּשְׁנִים יִּשְׁנִים יִּשְׁנִים יִּשְׁנְיִים יִּשְׁנְיִים יִּשְׁנְיִים יִּשְׁנִים יִּעְיִים יִּעְיִים יִּעְּיִים יִּעְּיִּים יִּעְּיִים יִּבְּינְים יִּבְיִים יִיבְּינְים יִיבְּינִים יִיבְּינְים יִיבְּינְים יִּבְּינְים יִּעְיִים יִּבְּים יִּבְּינִים יִיבְּינִים יִּיבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּיִים יִּיבְּינִים יִיבְּינִים יִיבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּיבְּינְים יִּיבְּינִים יִּיבְּינְים יִּיבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּיבְּינְים יִּיבְּינְים יִּבְּינְים יִּיבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּיבְּים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּינְים יִּבְּיִים יִיבְּים יִּבְּינְים יִּבְּים יִבְּינְים יִבְּינְים יִבְּים יִבְּיבְּים יִיבְּים יִיבְּים יִיבְּים יִּבְּים יִּבְּיבְּים יִּבְּים יִיבְּיִים יִיבְּיִים יִיבְּים יִבְּים ייבְּיִים יִיבְּיִים יִיבְּים יִיבְּים יְּבְיים יִיבְּיִים יִיבְּיים יִיבְּיבְּים יִּיבְּים יִבְּיים יבְּיים ייב בבּנ בּא בּב זַבְּבָא בַּאָא בַּוְמֵנ בַבִּנ זְאָנֶבְא בַּאָה בַּנְמֵנ בַבִּנ זְאָנֶבְא בַּאָר בַּנְבֵּי הַאָּבָר תְּאָר עַכְ זֶּה. מְנְיִינְן מְאֶשְׁמֶרוֹת. רְבִּי יוֹמֵי בֶּן הְנִינְיה אֲמַר. כַּלְבָּּת אֵינָה עִלְהַ לְחָשְׁבוּן מַסְמֵרִים. וּכְּיָמֶעְׁרְ בְּבְּאֶבְּיּ בְּבַתְּ וְבִּיִּ אָטַא בְּאֵם וְבִּיִּ עַוֹנְיִנְ וּבְּיִי בְּבִּי בְּבָתְּ מַּבְמְנֵים יְּהֹי בְּבִּי יִהְנְיִן אָמַר. חֲמִשְּׁהַי בְּנֶגֶה חֲמִשְׁהַ חוּמְשִׁי הַנְּדָה. דְבָּי חִינְנְאַ אָמַר. שְּבְּעָה. לַמּנּאִנִם. מַּאְמֶבנִע פַּענִיב. מַט מִאְמֶבנִע גַּאָבים וְאַבְּפָּאָט אַף הַפַּּאָבים גָאָבָבָּאָט. פַּאָני גַּר. אַף צַל פִּי שֶּׁמְּיְרִי וְקְּרֵוּ אַנְתִּוֹ סִוֹפִי לִיטִוּל אֶת שֶׁלּנִ מִתַּחַת יְדֵיקָם. דְּבָּר אַחַר. וּכְמַסְמְרִוֹת לוְבַּעֹי. אַף עַל פִּי שְּאַהְ חוֹצֵר וְנִיטְלוֹ מְמְקְלוֹמִי מְקּוֹמוֹ נִיכָּר. פַּדְּ פָּל־מִי שֶׁפֶּשְׁטִי יָדִיהֶם הַרָּבִים בּוֹ בּגוֹרוּ הַבּּוֹגָל וְשִׁיבְּחוּ הַפַּשַּׁעַ שְּבְּשַׁמִילִי. זְּבָּר אַחָר. וּבְּבַעַסְׁלֵרוֹת נְטִּוּלִים. עַה הַשַּׁסְעָר הַאָּה אַנְּ

אָנַם בּּנִבְּנִי בְּנִּאְבִי, עַּנִּתְ הְּשִׁנִּא מֹּלְדִּיִבוְ מִּנִהְ עַמְנָהְ עַבְּּנִתְ עַמְנָהְ עַבְּּנִתְ

וּכְמַקְקְמָרוֹ נְטִיּעִים. וְלְמָּח לֹא אָמַר וּכְמַקְמְרוֹת קְבוּעִים וּכְאִילָנוֹת נְטִוּעִים. בָּחָרוּ לָהֶם

ίċάu.

הַגְּבוּרָה. נִתְּנָוּ מֵרוֹעָה אֶחֶד. וְאֵין אֶחָד אֶלָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְּ הוּא. כְּמַה דַתָּ מַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְי אֵלהֵינוּ יִי אֲחַד:

⁹⁷The words of the Sages are like goads; Rebbi Huna said, like a pearl. There, they call a pearl dirah⁹⁸.

Another explanation, *like goads*, like a girl's ball. Just as this ball is caught from hand to hand but in the end will come to rest in one hand, so "Moses received the Torah from Sinai and transmitted it to Joshua, Joshua to the Elders, the Elders to the Prophets, and the Prophets transmitted it to the Men of the Great Assembly⁹⁹."

Another explanation, *like goads*. It has three names, *mardea*`, dar^evan , *malmad*. *Mardea*`, because it teaches knowledge to the cow¹⁰⁰. Dar^evan , because it plants understanding in the cow. *Malmad*, because it teaches the cow to plough, to keep its owners alive. Rebbi Hama bar Hanina said, if a person makes a goad for his cow, certainly [he has to make one] for his bad inclinations which will remove him from this world and the World to Come.

⁹⁷And like planted nails. Why does he not say, "like fixed nails and planted trees"? They chose and selected the iron and improved the planting of iron rods.

Another explanation, *and like planted nails*. Just as this nail, once it has been fixed, if you then remove it from its place, its place remains visible; so everybody against whom the rabbis¹⁰¹ stretched out their hand¹⁰², even if afterwards they took him back, in the end he will take what is coming to him from their hands.

Another explanation, *and like planted nails*; it is written *watches*¹⁰³. Since there are 24 watches, there should be 24 nails¹⁰⁴. How many nails should it have? Rebbi Johanan said five, corresponding to the five books of the Torah. Rebbi Hinena said seven, *corresponding to your days are your steps*¹⁰⁵. Rebbi Aha explained following Rebbi Hanina: nine. Rebbi put eleven on one [shoe] and thirteen on the other, for the number of watches. Rebbi Yose ben Hanina said, a crooked nail is not counted with the nails¹⁰⁶. Rebbi Abba bar Zavda asked before Rebbi Ze'ira¹⁰⁷: may one put all of them on one boot? He told him, it is permitted. May one put all of them on one sandal? He told him, it is

permitted. It was stated: One does not scrape¹⁰⁸ old boots or sandals but one may anoint them or dip them in water. Rebbi Crispus in the name of Rebbi Johanan: The students of the Elder Rebbi Hiyya say that those of first rank said, one may scrape, those of second rank said, one may not scrape. They asked Rebbi, who told them, one does not scrape. Rebbi Ze'ira said, here goes one of the students of the Elder Rebbi Hiyya 109. Rebbi Hiyya bar Ashi said, we used to sit before Rav and were anointing and rinsing, but not scraping. It was stated: A person should wear new boots and sandals only if he walked in them during daytime¹¹⁰. How far should he walk? The people from the house of Bar Qappara said, from the House of Study of Bar Qappara to the House of Study of Rebbi Hoshaia¹¹¹. The Sepphoreans say, from the Babylonian synagogue to Rebbi Hama bar Hanina's house. The Tiberians say, from the Academy to Rebbi Hoshaja's store. It was stated¹¹²: Nobody should anoint his foot in a shoe or sandal but he may anoint his foot and step into his shoe or his sandal. One may anoint himself and roll on a tarpaulin without worry. One should not put it on a marble slab to roll himself in it, but Rabban Gamliel permits it.

Another explanation, *and like planted nails*. If words about Torah are spelled out clearly by their authors, they are sweet to their listeners like well-ordered saplings. But if they come out confused, they are as bitter for their listeners as nails.

⁹⁷Masters of assembly¹¹³. "Assembly" only means the Synhedrion, as you say: Assemble for Me seventy men from the Elders of Israel¹¹⁴.

Another explanation, *masters of assembly*, it was said in an assembly. Rebbi Simeon ben Laqish said, if somebody told me that Chronicles¹¹⁵ was to be found in Babylonia, I would go and fetch it from there. But now, if all our rabbis came together, they could not bring it from there.

⁹⁷They were given from one shepherd. The Holy One¹¹⁶ said, if you heard something¹¹⁷ from the most insignificant one of Israel and it gave you satisfaction, it should not be in your eyes as if you heard it from an insignificant one but from an important one; and not as if you heard it from an

important one but from a Sage; and not as if you heard it from a Sage but from a prophet; and not as if you heard it from a prophet but from a shepherd (and shepherd only means Moses, as it is said¹¹⁸: *He remembered the days of old, Moses with his people; where is He Who brought them up from the Sea with his people's shepherd; where is He Who gave His Holy Spirit in its midst)*; not as if you heard it from a shepherd but from Divinity. *They were given from one shepherd*, but "One" is only the Holy One, praise to Him, as it is said¹¹⁹: *Hear, o Israel, the Eternal is our God, the Eternal is One.*

97 The following is a series of homilies on *Eccl.* 12:11, without direct connection with the theme of the Chapter; cf. Note 96. Parallels are found in *Pesiqta rabbati* 3 (ed. Ish-Shalom 7b-8a); *Midrash Qohelet* 12:11-12; *Lev. rabba* 129(6), *Num. rabba* 13:11-13).

98 In Babylonia one uses the Arabic דּוּרָה Read דורה with G.

99 Mishnah Avot 1:1.

100 It already is noted in the *Pesiqta* that array is a Mishnaic, not a biblical word.

101 Plural of בְּבָּי as recognized by E. S. Rosenthal (M. Cahana in *Mehqere Talmud* I, ed. Y. Sussman, D. Rosenthal, Jerusalem 1990, p. 6 Note 17).

102 They put him in ban.

103 Cf. also E. Porath, *Mishnaic Hebrew*, Jerusalem 1938, p. 130 Note 4.

The watches are the 24 clans of priests (1Chr. 24), each of which was serving in the Temple for one week.

104 The following has a parallel in *Šabbat* 6:1 (8a l. 21 ff.), Babli *Šabbat* 60b. It is forbidden to wear nail-studded work-boots on the Sabbath. But it is permitted to wear shoes decorated with nails. There are different traditions about the number of nails which will constitute a decoration.

105 Deut. 33:24.

106 In the Babli, the equivalent of כלבת is

107 For reasons of chronology, one has to switch the position of the names, as in *Šabbat*: The third generation R. Ze'ira asked the second generation R. Abba bar Zavda. Here ends the Genizah fragment.

108 Again this belongs to the rules of the Sabbath (Babli Šabbat 141b); it is forbidden to scrape off dirt from one's shoes on the Sabbath.

109 Rebbi certainly is of the authorities of first rank.

110 On Friday.

111 In the village of Dabbara (Golan) where the lintel of Bar Qappara's House of Study was excavated.

112 The following is from *Ševi'it* 8:8, Notes 119-124. Olive oil produced in the Sabbatical year has to be used for the personal needs of man or animal; it is permitted to use it to daub one's body but not to prepare leather or leather products.

113 The translation chosen follows the explanation given here as second possibility. Rashi (following Dunash), Ibn Janah, and Qimhi: "collectors." Levy/Torczyner: "set in frames."

114 Num. 11:16.

115 Not the book of Chronicles but a coherent interpretation of its genealogical part, known as 'book of genealogies" (Babli *Pesahim* 62b).

116 One has to add, "praise to him."

117 An explanation of a topic in the Torah.

118 Is. 63:11

119 Deut. 6:4.

(28a line 76) וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַפַּכָּה וְאוֹמֵר כָּל־הַמֵּחֲלֶה אֲשֶׁר־שַׁמְתִּי בְמִצְרַיִם ׁלְא־אָשַׁים עָלֶּידְּ כִּי אֲנִי יְי רְבְּאֲדָּ: רַב אָמֵר. וּבְלְבַד בְּרוֹקֵק. רְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמֵר. אֲפִילוּ אָמֵר עָגַע צָרַׁעַת כִּי תַהָיָה בָּאָדָם וְרוֹקֵק אֵין לוֹ חֵלֵק לִעָתִיד לָבוֹא.

אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר אַף הַהוֹגֶה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתִּיוֹתָיו. רְבִּי מָנָא אָמַר. בְּגוֹן אִילֵין כּוּתָאֵי דְּמִשִׁתַּבַעִין. רְבִּי יָעַקֹב בַּר אָחָא אָמַר. נְכָתַּב בִּיוּ"ד הָ"א וִנְקָרֵא בַאַלֵּ"ף דַּלֵּ"ת.

"One who whispers over a wound and says, *any sickness that I put on Egypt I shall not put on you, for I am the Eternal, your Healer.*" Rav said, only one who spits. Rebbi Joshua ben Levi said, even if he only said, *damage by skin disease if it be on a human*¹²⁰ and spits, he has no part in the Future World¹²¹.

Abba Shaul said, also one who pronounces the Name⁷ by its letters. Rebbi Mana said, for example, those swearing Samaritans¹²². Rebbi Jacob bar Aha said, it is written as *yod he* but read as *alef dalet*¹²³.

120 Lev. 15:26.

121 Using verses as part of magical rites is an unpardonable sin (in the absence of genuine repentance.)

122 It is not known what Samaritans did in those days. Modern Samaritans use the equivalent of *the Name* for all mentions of

the Name.

123 The Name has to be pronounced as if written אדני. It seems that he prohibits *any* pronunciation of YHWH even if demonstrably unhistorical (cf. *Berakhot* 1:1, Note 14.)

(fol. 27b) **משנה בּ**: שְׁלשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. שְׁלשָׁה מְלָכִים אַחְאָב יָרְבְעָם מְנַשֶּׁה. רְבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְנַשֶּׁה יֶשׁ לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמֵר וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיִּעָתֶר לוֹ וַיִּשְׁמֵע תְּחָנֶּתוֹ וַיְשִׁיבִהוּ יְרוּשָׁלַיִם לְמֵלְכוּתוֹ. אֱמְרוּ לוֹ לְמַלְכוּתוֹ הֲשִׁיבוֹ. לֹא הֲשִׁיבוֹ לְחֵיֵי הָעוֹלָם הַבָּא. אַרְבָּעָה הָדְיוֹטוֹת בִּלְעָם וְדוֹאֵג אֲחִיתֹפֶל וְגָחֵזִייּ

Mishnah 2: Three kings and four private persons have no part in the Future World¹²³. Three kings: Ahab, Jeroboam, Manasse. Rebbi Jehudah

says, Manasse has part in the Future World, as it is said: 124 he prayed to Him. He let Himself be petitioned, and heard his supplications, and returned him to Jerusalem, to his kingdom. They told him, He returned him to his kingdom; He did not return him to life in the Future World 125. Four private persons: Bileam and Doëg 126, Ahitophel 130 and Gehazi 131.

123 Out of all persons mentioned in the Hebrew Bible.

124 2Chr. 33:13.

125 R. Jehudah's position is that of the author of Chronicles, the rabbis' that of the author of Kings (2K. 21).

126 While in the Talmudim *Doëg the Edomite* is treated as a Jew, his being grouped in the Yerushalmi Mishnah with the

Midianite Bileam, separate from the two Israelites, may indicate that for the Yerushalmi Mishnah Gentiles (at least those who are descendants of Abraham) have part in the Future World unless they act to lose it.

127 The paradigmatic suicide.

128 Who was cursed by Elisha.

(28b line 6) **הלכה ב**: שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת כול'. וְכוּלְהֶם חִידְּשׁוּ עֲבֵירוּת. **Halakhah 2**: "Three kings and four private persons," etc. All of these invented new kinds of sins.

(7 28b line) וְכִי מֶה עָשֶּׁה יָרֶבְעָם. עַל שֶׁעָשֶׁה שְׁנֵי עָגְלֵי זָהָב. וַהֲלֹא כַמָּה עְגָלִים עָשׁוּ יִשְׂרָאֵל. תַּנֵּי רְבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. שְׁלֹשָׁה עָשֶּׁר עֲגָלִים עָשׁוּ יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד דֵּימוֹסָיָא לְכוּלָן. וּמַה טֵעַם וַיְּאִמְרֹיּ אֵלֶה אֵלהֵּרְדְּ יִשְׁרָאֵׁל. הֲרֵי לִשְׁנֵים עָשֶׁר שְׁבָטִים. זֵה אֵלהֵיךְ הֵרִי דִּימוֹסָיָא אַחַת לְכוּלְן.

So what did Jeroboam do¹²⁹? Because he made two golden calves. But did Israel not make many calves¹³⁰? Rebbi Simeon ben Iohai stated: Thirteen calves did Israel make¹³¹; of these one was common property¹³² to all of them. What is the reason? *They said, these are your gods, Israel*¹³³; this refers to the twelve tribes. *This is your god*¹³⁴, i. e., one common property for all of them.

129 To commit a new kind of sin.

130 The sin is not new; for the Yerushalmi Jeroboam has part in the World to Come.

131 Not a single golden calf but 13.

132 Greek δημόσιος, -α, -ον, adj.

"belonging to the people". Also used as noun.

133 Ex. 32:4,8.

134 Neh. 9:18.

(28b line 11) וְכִי מֶה עָשָׂה אַחְאָב. כָּתוֹב וַיְהִי ֹ הֻנָּקֵל לֶכְתֹּוֹ בְּחַשִּׁאוֹת יֻרְבְעֵם בֶּן־נְבָט. וַהֲלֹא קּוֹלוֹתָיו שֶׁל אַחְאָב הֵם פְּחוּמְרוֹתָיו שֶׁלְּיָרְבְעָם. וְלָמָה נִמְנָה יָרְבְעָם תְּחִילָּה. שֶׁהוּא הִנְּה אַחְאָב עֲבִיד. הֲוָה מְקַשֵּׁט גַּרְמֵיהּ בְּכֶל־יוֹם וְקָאִים לֵיהּ קּוֹמֵי חִיאֵל בְּקַלְיָרְיִילְטִיהּ. וְהוּא אֲמַר לֵיהּ. בְּכָמָה אֲנָא טָב יוֹמָא דֵין. וְהוּא אֲמַר לֵיהּ. כֵּן וָכֵן. וְהוּא מַפְּרִישׁ אַפְּרְטִילְטֵיהּ. וְהוּא אֲמַר לֵיהּ. בְּכָמָה אֲנָא טָב יוֹמָא דֵין. וְהוּא אֲמֵר לֵיהּ. כֵּן וָכֵן, וְהוּא מַפְּרִישׁ טִימִיתֵיהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה. הָדָא הוּא דְכְתִיב יֻעַן הִתְּמַבֶּּרְדְּ לַעֲשְׂוֹת הָרֵע בְּעִינֵי יְי. רְבִּי לֵוִי עֲבָד דְּרַשׁ הָיִי לְעֲבוֹדָה זָרָה. הָדָא הוּא דְרְתִינְ לְאָרָה, בְּאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַבֶּר לַעֲשְׂוֹת הָרָע בְּעִינֵי יְי. בְּיִי לֵיה בְּלִילָא. אֲמַר לֵיהּ. מֶה חָטִית לָּךְ וּמָה סֵרְחִית קַדְּטָּךְ. אִית לָךְ רִישִׁיה דִּפְסוּקָה אָתֵר לִיהּ. אֲמֵר לִיהּ. אֲמֵר לִיהּ. עָבָד דְּרָשׁ לֵיהּ שׁבָּא יַרְחִין לִשְּבָח. רָק לִי אִשְׁהְיוֹי אַנְבָּד דְּרָשׁ לֵיהּ שׁבָּא יַרְחִין לִשְּבָח. בָּק לִּע אִשְׁתִּי עְבָּד דְּרָשׁ לֵיהּ שׁבָּא יַרְחִין לִשְּבָּח. בְּלִיבְּה אִינְבּל אִשְׁתִּוֹ בְּרָייִא אֲמֵר לֵיה בַּלִילָא. אִינְב לְאִשְׁתִּוֹ אִינֶבֶל אִשְׁתִּוֹ עְבָד דְּרָשׁ לֵיהּ שׁבָּא יַרְחִין לִשְּבָּח. בַּלִּקְה. בַּלִיקְה. בָּלִילְא. אַשְּרָ הִיבּקתּה אוֹת אִינֵבל אִשְׁתּוֹ: עֲבַד דְּרְשׁ לֵיהּ שׁבָּא יַרְחִין לִשְּבָּח. בִּלְי בְּיִבְי בְּיִים הְעִיבּי אִנְיִי לְשִׁבּי בָּע אַעִּר־הַסְתָּה אֹתוֹ אִינֵבל אִשְׁתִּוֹי לִּיִבּי בְּיִבּי בְּיִים אִּיִים בְּיִים בְּעִבּיה בַּלִילְים בְּיִים בְּיִים בְּעִים בְּעִים בְּיִים בְּעִיתְין לְשְּבָּים בּיִים בְּיִים בְּיים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בּיים בּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בּיִים בְּיִים בְּיִבְּים בּיוֹים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיוּיבְים בְּעִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיוֹים בְּיבְים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים ב

So what did Ahab do¹²⁹? It is written¹³⁵: *If it would have been too easy to follow the sins of Jeroboam ben Nevat*. Are not the light sins of Ahab the serious sins of Jeroboam? Why was Jeroboam counted first¹³⁶? Because he started the misconduct. What did Ahab do? He adorned himself every day and stood before his army commander¹³⁷ Hiel, asking him, for how much am I good today? He answered him, so and so much; then he donated its value¹³⁸ to foreign worship. That is what is written¹³⁹ *Because you sold yourself to do evil in the Eternal's eyes*.

Rebbi Levi continued for six months to explain the following verse to shame ¹⁴⁰ There never was anyone like Ahab who sold himself to do evil in the Eternal's eyes. He came to him at night ¹⁴¹ and asked him, how did I sin against you, what did I do before you? You have the first part of the verse, but you do not have the end of the verse: whom his wife Jezebel had misguided. He ¹⁴² continued for six months to explain it as praise, only one should not be like Ahab... whom his wife Jezebel had misguided.

135 1K. 16:31.

136 This shows that the Mishnah underlying the Halakhah was not the Mishnah as quoted in the ms. but followed the order of the Yerushalmi: Jeroboam, Ahab, Manasse.

137 The word probably represents Greek στρατηλάτης "army commander".

138 Greek τίμησις "estimation, valuation".

139 1K. 21:20.

140 *1K*. 21:25.

141 This shows that Ahab has part in the World to come, against the Mishnah.

142 R. Levi.

(28b line 22) כַּתוּב בַּיַמֵּיו בַּנָה חִיאֵל בּית האלי את־יריחוּ בּאבירֹם בּכרוֹ יסדה וּבשגוּב צעירוֹ הָצִיב דָּלַבֶּׁיהַ. חִיאָל מן יהוֹשׁפט. יריחוֹ מבּנימין. אלָא שׁמגלגלין זכוּת על ידי זכּאי וחוֹבה על יָדֵי חַייַב. וְכָן הוּא אוֹמֶר בַּאַבִירָם בָּכֹרוֹ יִשֹּדָה וּבשֹׁגוּב צעירוֹ הציב דּלַתִּיה. בַּאַבִירָם בַּכֹרוֹ לֹא הַיָּה מָאַיִין לַלַמֵּד. ובשגוב הרשע היה לו מאיין ללמד. לפי שרצו לרבות את ממונן ושלטה בָהֶן מָאֶירָה וָהָיוּ מָתָמוֹטָטִין וָהוֹלְכָין. לְקִייֶם מָה שׁנָאֱמַר כָּדְבַר יִי אֲשֶׁר דְּבֶּּר בְּיָד יְהוֹשֶׁעַ בְּן־נִוּן. בַּתוּב וַיֹּאמֶר אֶלַיָּהוּ הַתִּשָׁבִּי מִתּוֹשָׁבֵי גַלְעַד אֱל־אַחָאַב חַי־יִי אֱלֹהֵי יִשַׂרָאֵל אֲשֶׁר עַמַדְתִּי לְפַנְּיוֹ אָם־יַהְיֵה הַשַּׁנִים הַאָּלָה טל וּמטר פּי אם־לפי דברי: וכי מה עניין זה אצל זה. אַלָּא אָמֵר הַקָּדוֹשׁ בַּרודָ הוּא לָאֱלַיָּהוּ. הָדֵין חִיאֱל גַּבָרָא רַבַּא הוּא. אֱיוִיל חֲמֵי לֵיהּ אַפִּין. אֲמַר לֵיהּ. לִי נַה מִינַל. אַמַר לֵיה. לַמַּה. אַמַר לֵיה. דַנָא מִינַל וְינוֹן אַמרין מִילִּין דָּמַכעִיסִין לַדְּ וְלִינָה יְכִיל מִיסְבּוֹל. אֲמֵר לִיהַ. ואין אמרין מילה דמכעסה לי כּל־מה דאת גזר אנא מקיים. אזל ואשׁכּחוֹן עַסִיקִין בָּהֶן קָרִינָא וַיַּשְׁבַּע יָהוֹשְׁעַ בַּעַת הַהִיא לַאמר אַרוּר הַאִּישׁ לְפָנֵי יִי אֲשֶׁר יַקוּם וּבַנֵּה אָת־הָעִיר הַזֹּאת אָת־יָרִילוֹ בָּבָכֹרוֹ יִיָּסְדֵּנָה וּבָצְעִירוֹ יַצֵּיב דְּלַתֵּיהָ: אֲמֵר. בְּרִידְ הוא אֱלֹהָהוֹן דְצַדִּיקייֵא דמקיים מילי דצדיקא. והוה תמן אחאב. אמר לוּן אחאב. וכי מי גדוֹל ממי משה אוֹ יָהוֹשָעַ. אָמָרִין לֵיה. משָה. אָמַר לוּן. בַּתוֹרָתוֹ שַׁלְמֹשָׁה כַתוּב הְשַּׁמְרוּ לַלֶּם פַּן־יִפְתָּה לבַבְּכֶם וְסַרְתָּם וַעַבַדְתָּם אַלֹהִים אַחַרִּים וְהָשִׁתַּחוִיתָם לַהַם: וּמָה כָתִיב בַּתַרִיהּ. וְחַרָּה אַף־יִי בַּכָּם וְעַצֵּר אֶת־הַשַּׁמַּיִם וֹלִא־יַהְיָה מֵטַּר. ולא הינַחתי עבודה זרה בעולם שלא עבדתי אותה. וְכַל־טַבַן וּנָחַמַן דָּאִית בָּעַלְמַא אָתוֹן בָּדַרִי. מִילּוֹי דָמשָׁה לֹא קַמַן וּמִילֵי דִּיהוֹשֶׁעַ מְקַיֶּם. אָמַר לֵיהּ אֵלְיָהוֹּ. אָם כִּדָבַרִיךָּ חַי־יִי אֱלֹהֵי יָשַׂרָאֶל אֲשֶׁר עַמַדְתַּי לְפַנֵּיו אָם־יַהְיֵה הַשַּׁנִים הַאָּלֵה טַל וּמָטַר כִּי אָם־לְפָי דָבַריּ כַּיוֹן שׁשׁמע כּן התחיל בּוֹכה. הדא היא דכתיב ויהי כשמוע אחאב אַת־הַדּבַרים הַאֶּלֶה (וַיָּקָרַע אֶת בְּגַדָּיו וַיַּשֶּׁם־שַׂק עַל־בָּשַׁרוֹ וַיַּצוֹם וַיִּשְׁכַב בַּשַּׂק וַיְהַלֶּדְ אַט: כַּמַּה נָתַעַנָּה. שַׁלשׁ שַׁעוֹת נָתַעַנֵּה. אָם הַיָּה לַמוּד לוֹכָל בְּשַׁלשׁ הַיָּה אוֹכֶל בְּשַׁשׁ. אָם לַמוּד לוֹכָל בְּשֵׁשׁ הַיָּה אוֹכֶל בָּתֶשַׁע. וַיִּהַלֶּדְ אֲט. מָהוּ עָט. רְבִּי יָהוֹשָׁעַ בָּן לוֵי אֲמֶר. שָׁהַיָּה מְהַלֹּדְ יַחַף. כְּתִיב וַיִּהִי דְּבַר־יִי אַל־אַליַהוּ הַתַּשָׁבֵּי לָאמָר: הַרְאִית כַּי־נָכָנַע אַחַאָב מִלְפַנַיי. אַמֵּר הַקּדוֹשׁ בַּרוֹדְ הוּא לְאֵלְיָהוּ. רְאֵה מָנָה טוֹבָה שֵׁנָתַתִּי בְעוֹלָמִי. אָדָם חוֹטֵא לְפַנֵי כַמָּה וְעוֹשֵׂה תִשׁיבָה וַאֲנִי מִקְבִּלוֹ. הָדָא הִיא דָּכְתִיב הַרָאִית כֶּי־נָכָנֵע אַחָאָב מִלֹּפָנַיִי. הַמְית אַחָאָב עָבֶד תִּשׁוּבָה. יַּעַן כֵּי־נָכָנַע אַחָאָב מְפָּנַיי לְא־ אָבֵיא הָרָעָה בִּיָמָיו בִּימֵי בִנוֹ אָבֵיא הַרָעָה עַל־בֵּיתְוּ:

It is written¹⁴³: In his days did Hiel from Bet-El build Jericho, with his first-born Aviram he set the foundation and with his youngest son Seguv he put in the doors. Hiel is from the descendants of Josaphat¹⁴⁴, Jericho is in the territory of Benjamin. Only that good deeds are put in the hands of the worthy and bad deeds in the hands of the unworthy; therefore, it is said, with his first-born Aviram he set the foundation and with his youngest son Seguv he put in the doors. If it was not appropriate for him to learn from his firstborn Aviram, should he not have learned from the wicked Seguv¹⁴⁵? Because they

wanted to make more money¹⁴⁶, the curse ruled over them and they were continuously weakened to confirm what was said¹⁴³, *following the word of the Eternal, the God of Israel, which He had spoken through Joshua ben Nun.*

It is written¹⁴⁷: Elijah the Tishite, from the inhabitants of Gilead, said to Ahab: By the Living Eternal, the God of Israel, before Whom I stood, there will not be dew or rain in the coming years except by my word. What is the connection between these 148? The Holy One, praise to Him, had said to Elijah: this Hiel is an important personality, go and pay a visit of condolence. He answered, I do not want to go. He asked, why? He said, for if I go and they say things that enrage You, I shall not be able to bear it. He told him, If they say anything that would enrage Me, anything that you decide I shall fulfill. He went and found them discussing the verse¹⁴⁹: At that time, Joshua imprecated as follows: Cursed be the man before the Eternal who would build this town, Jericho; with his first-born he shall put in the foundation and with his youngest set the doors. He said, praised be the God of the just, Who fulfills the words of the just. Ahab also was there. Ahab said to them, who is greater, Moses or Joshua? They told him, Moses. He said to them, in Moses's Torah it is written¹⁵⁰: Watch yourselves, lest your hearts be seduced, you deviate, and worship other powers and bow down before them. What is written next? The rage of the Eternal will burn against you, He will lock up the sky and there will be no rain. But I did not leave any strange worship that I would not have worshipped, and all good and comforting things came in my He did not uphold the words of Moses; would He uphold Joshua's words? Elijah told him, it is as you say, by the Living Eternal, the God of Israel, before Whom I stood, there will not be dew or rain in the coming years except by my word. When he heard this, he started crying. That is what is written¹⁵¹: When Ahab heard these words, he tore his garments, put sackcloth on his flesh, fasted, slept in sackcloth and went at. How long did he fast? He fasted for three hours. If he was used to eat at 6 o'clock, he ate at noontime. If he was used to eat at noontime, he ate at three p.m. He went at. What is at? Rebbi Joshua ben Levi said, he went barefoot¹⁵².

It is written: 153 The word of the Eternal went to Elijah the Tisbite as follows: Did you see that Ahab surrendered before me? The Holy One,

HALAKHAH 2

praise to Him, said to Elijah: See the good part which I put in My world. A person may sin greatly before Me, but if he repents I am accepting him¹⁴¹. That is what is written, did you see that Ahab surrendered before Me? You saw that Ahab repented. Because Ahab surrendered before me, I shall not bring the evil in his days; in his son's days I shall bring the evil over his dynasty.

143 *1K*. 16:34; cf. Babli 113a, Tosephta 14:6-9.

144 Identifying this Hiel with Yehiel, *2K*. 21:2.

145 The death of the firstborn could have been an accident; the death of the youngest certainly must be ascribed to Joshua's curse. (It is presumed here that the children died a natural death, not that they were killed by their father as building sacrifice.)

146 The rebuilding of Jericho was a real estate investment.

147 *IK*. 17:1, the verse immediately following 16:34; the medieval division into chapters is misleading.

148 1K. 17:1, and 1K. 16:34.

149 Jos. 6:26.

150 Deut. 11:16-17.

151 *1K.* 21:27. This belongs to the Nabot affair, not the drought.

152 The early Medieval translator Daud ben Abraham Alfasi in his Jamu` (S. L. Skoss, Kitab Jamu` Al Alfaz, New Haven 1935) accepts the Jerushalmi's explanation. Rav Saadya Gaon (סעדיה אלוני, האגרון לדב) translates אט מושני מאט מיים אלוני, וובע מושני (שני מושרט מושר) וביים ושני מושרט "to be sweet. Compare Arabic" וביים וישני "to creak,

to groan".

153 1K. 21:28-29.

(28b line 57) וְכִי מֶה עָשֶׂה אָחָז. עַל יְדֵי שֶׁבָּנָה כִפֵּא בָעֲזָרָה. הָדָא הִיא דְכְתִיב וְאֶת אוּלֶם הַכְּפֵּא אֲשֶׁר בָּנוּ בַבָּיִת וגו'. רְבִּי חוֹנְיָה בְּשָׁם רְבִּי לְעָזֶר. לְמָה נְקָרְא שְׁמוֹ אָחָז. שֻׁאָחַז בַּבָּתִּי כְנַסִיּוֹת וּבַבָּתִּת וגו'. רְבִּי חוֹנְיָה אָחָז דּוֹמֶה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵן וּמְסָרוֹ לְפֵּידְגוֹגוֹ וְהָיָה מְבַפֵּשׁ רְבִּי לְמֶלֶךְ שֶׁהָיִה. אָפֶלְא אֲנִי מוֹשֵׁךְ אֶת מֵינִיקְתּוֹ מְמֶנּי יְמִרְרְגוֹ. אָמֵר. אִם אֲנִי הוֹרְגוֹ הַבֵּרי אָנִי מִתְּחָזי. אם אֵין גְּדָיִים אֵין עּיִשָּׁים. אִין אֵין תִּייָשִׁים אֵין צֹאן. אִם אֵין צֹאן אִין רוֹעָה. אִם אֵין רוֹעֶה אֵין עוֹלְם. אִם אֵין עוֹלְם כִּבְיָכוֹל. כָּךְּ הָיָה אָחָז סְבּוּר בְּדַעְתוֹ מִמְנּי אַן וְיִנְהִים אֵין רְוֹעָה אֵין וְוֹלְם. אִם אֵין עוֹלְם כִּבְיָכוֹל. כָּךְּ הָיָה אָחָז סְבּוּר בְּדַעְתוֹ לֹמֵר. אִם אֵין רְנִעָה אֵין עוֹלְם. אם אֵין עוֹלְם כִּבְיָכוֹל. כָּךְּ הָיָה אָחָז סְבּוּר בְּדַעְתוֹ לֹחֵבְּת יִם מֵין רְנִית הָּקוֹדְשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה שִׁכִינְתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. רְבִּי יִעֻקֹב בַּר אַבִּיי בְּשָׁם רְבִּי אָחָא מִייְתִי לָּה אֵן הָדְּאוֹתְה בְּעִים בְּיוֹ הָבְּיִם הָּוֹלְיָם. אֵין בְּיִבְייִם לֵּיךְ הַנְּיִבְית יִעֻקֹב בְּר אַבִּיי בְּשָׁה בְּעוֹלְם בְּאִלְיהִ בְּעָּתוֹ עַלְיִם מִּשְׁרָת בְּעִים בְּיוֹ בְבִּיִים הָּיִלְתוֹ עַלְיִבְי הָשְׁרְבִּי הָּחָא מִייְתִי לְּוֹ שְּיָבְרוּן הִיּא בְּשִׁה בְּעִילְם מְמִילְתוֹ עַלְיִ עְבִילְים מְאוֹן הְשָּבְּים הָהֹוֹאף בָּרוּךְ הוּא לְמשְׁר בְּעִי מִבְּיִית יְעָלֵי הַ הָּשְׁרְת לִי שְּשָׁבְר לוֹ הַפְּּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמִשְׁת לְּעִבְּית נְעְלָבִי בְּיִים אָשְׁר לוֹ הַשְּבוֹל בָּרִיךְ בִּילְ לְתְישְׁרָם מְמִיבְית הְּעָּבְי וֹיִבְיתְים בְּעָבְית בְּילְ לְתִיבְיבְי בְּבְּית הְבָּיוֹ מְבְּרִיבְי בְּילְת הְשְׁבְּית הָבְי זְרְשְרָבי הָם הְבָּים הָחִבּית בְיוֹ בְּבְיִים בְּילְיתוֹ בְּיִבְּית בְּבְיתְי בְּיבְי בְּיִם בְּילִבְית בְּיבְּת בְּבִיים בְּילְית הְיבִינְיתוֹ בְּיִים הְּבִּילְיתוֹ בְּבְיִים בְּבְּית בְּבְיתְים בְּילִים בְּילְּית הְיבִּיל בְּיבְיתְים בְּיִים בְּילִים בְּילִים בְּבְּי בְּיבְינִים בְּיִּים בְּיוֹ בְּבְיּיבְיתְים בְּבְּית בְּיבְית בְ

נֵתַן־לְיַ יְי. וְכִי יְלָדֶיו הָיוּ וַהֲלֹא תַלְמִידָיו הָיוּ. אֶלָּא מְלַמֵּוד שֶׁהָיוּ חֲבִיבִין עָלָיו וְהָיָה קוֹרֵא אוֹתָם בַּנִיי.

hat is written: "The throne-hall which they built in the Temple, 155" etc. Rebbi Onias in the name of Rebbi Eleazar. Why is he called "the grabber 156"? For he grabbed synagogues and houses of study 157. To what may Ahaz be compared? To a king who had a son whom he entrusted to his pedagogue 158. The latter wanted to kill him. He said, if I kill him, I will be put to death. But I shall draw his wet-nurse away from him and he will die of himself. So Ahaz said, if there are no kid goats there are no he-goats. If there are no he-goats there are no goats. If there are no shepherd 159. If there is no shepherd there is no world; if it were thinkable that there be no world. So Ahaz was thinking, if there are no children 160 there are no adults. If there are no adults, there are no Sages. If there are no Sages, there are no prophets. If there are no prophets, there is no Holy Spirit. If there is no Holy Spirit, there are no synagogues and no houses of study. If it were thinkable, the Holy One, praise to Him,. will not let His Presence rest over Israel.

Rebbi Jacob bar Abbai in the name of Rebbi Aha brings it from the following ¹⁶¹ I shall wait for the Eternal, Who hid His Face from the House of Jacob, and put my hope in Him. There was no worse moment in the world than when the Holy One, praise to Him, said to Moses ¹⁶²: I shall certainly hide My Face at that time. From that moment on, I put my hope in Him, Who said at Sinai, ¹⁶³ for it shall not be forgotten by his descendants. What would its use be ¹⁶⁴? Behold, I and the children which the Eternal has given me. Were they his children? Were they not his students? But this teaches he loved them as if they were his sons and called them "my sons".

154 Gen. rabba 42(4), Esther rabba Introduction, Lev. rabba 11, Ruth rabba 1(7).

155 This exists no such verse. Probably, as indicated by *Qorban ha Edah*, the reference is to 2*K*. 16:18: The Sabbath shelter which they had built in the temple . . ."

156 אחז "to grab".

157 To close them down.

158 Greek παιδαγωγός, the slave accompanying the child.

159 God.

160 Going to school.

161 That Ahaz had eliminated all religious instruction, *Is.* 8:17.

162 Deut. 31:18.

הְּנְּנִעַּיִּט בִּי נְׁלֵאְ מְּבְּאִעִיי הְּטִיכְּעַלְּמִי אִנְנִיךְ בְּאַטִּע מִטֵּן. אַטַע כַּמָּט וְכַמָּט מִינְּנֵדְ לִי נַכְּאָי

בְּבֶּלְ־שְׁעָהְ וְחָהָי מִהְפַּלְּלֵין בְּתִּידִּ בְּתֵּיהָם. וְחַקְּדִישׁ בְּרִידְּ חִיּא מַעְּלֶה עֲלִיהָן בְּאִילִי בְּתֵּיה בְּבְלִישְׁעָה וְחָהִי מִהְפַּלְלִין בְּתִּידִּ בְּתֵּיהָם. וְחַקְּדִישׁ בְּיִי בְּרִידִּ חִיּא מַעְלֶה עֲלִי עָלְהָיבָּי בְּמְבְּדְיִי אַרְאָמְיִי וְיְיִשְׁיִּי בְּתְּיִים בְּיִבְ יְוֹבְיְ מְלְהָים בְּיִבְ יְוֹבְּיִ הְיִי בְּתְיִי

תְּאְׁמַּט כְּגֵּאָת וֹטִיטְגִימַט אָע דְּנְשׁי אַדְּנִמַג אָתְאָרְ לְּדָּ אָע טַאְּדָט טַגָּט תַּלְ אָטַע פֿמָט וְכַמָּט וְנְאָנִם כִּג אָמַם מִּגְּמָּט וְאִגְלְטַוֹ וְכִּמֵּא וְמִנְנְיִטִי אָמָב לְפָּנְּתִי נִדְּגָו פָּלְ-טַּתְגָלְמִנִםי אָנִנְמִע לֵיָּב אָטָב

but in the steppes of Moab; it is a promise the Babli 19b. that the study of Torah will never cease.

157 Is. 8:18. A different interpretation in

163 Deut. 31:21. This was not said at Sinai

כְּתִיב וַיְהִוֹ דְּבַר־יְהֹוֶה אֶל־יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמְר: לֵדְּ וְאָמַרְתַּ אֶל־חִזְקּיָּהוּ נְגִיד עַמִּי כְּה־אָמַר
יִי אֱלֹהֵי דְּיָד אָבִיּך שְׁלַעְתִּי אֶת־הְּפְלָּגֶדְ רָאִיתִי אֶת־הְּמְעָתֶדְ הִנְנִי ֹזֹסְף עַל־יָמֶׁי עֲשְׂרֵה שְׁנַהּ
אֲמַר לֵיהּ. וּכְדוֹן אֱמְרית לֵיהּ הָכֵין. וּכְדוֹן אֲנָא מֵימַר לֵיהּ הָכֵין. אֲמַר לֵיהּ. נַּבְּרָא רַבָּה הוּא וְלֵית
הוּא מְהַיִּמְן לָדְּ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא עֲדִייִן לֹא יָצָאת
הוּא מְהַיִּמְן לָדְ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא עֲדִייִן לֹא יָצָאת
הַבָּרָה בַּעִיר. וַיִּהִי יִשְׁעְלָהוּ לָא יַצָּא חָצֵרְ הַתִּיכֹנָה. הַאֵיר בְּתִיב.

What did Manasse do? It is written 165: In these days, Hezekias became critically ill, etc., for you will die, you will not live. For you will die, in this world, you will not live, in the Future World. He asked him, why? He answered him, because you did not want to have children 166. He asked him, why do you not want to have children? He answered him, I saw that I will have an evil son; therefore, I do not want to have children. He told him, marry my daughter¹⁶⁷, maybe descending from me and you he will become a good person. Nevertheless the result was only a bad person. That is what is written¹⁶⁸, but my vessels, his vessels are bad. He told him, I am not listening to you, I only am jumping on what my ancestor said, who told me¹⁶⁹, if you see bad dreams or bad visions do jump onto three things and you will be saved. These are: prayer, giving alms, and repentance. All three from one verse¹⁷⁰: If My people, over whom My Name is called, are subdued and they will pray, that refers to prayer, and they will ask before me, that refers to giving alms, as you say¹⁷¹, I. by giving alms, shall see Your Face, I shall be satiated in waking by Your image. They shall repent their evil ways, that is repentance. If they did this, what is written there? I shall listen from Heaven, forgive their sins, and heal their land. Immediately, he turned, as is written.

Rebbi Joshua ben Levi said, he lifted his eyes to Rahab's wall, for her house was on the wall of the fortification; she lived on the wall. He said before Him: Master of all worlds, Rahab saved two souls for You, and see how many souls You saved for her. That is what is written 174: The youths, the spies, came and led out Rahab, and her father's house, and her mother, and her brothers, and all of hers, and all her families they brought out and left them outside of Israel's camp. Rebbi Simeon ben Iohai stated, even if her families, all of

HALAKHAH 2 355

whom were saved by her merit. My forefathers who brought to You all these proselytes so much more that You should spare my life.

Rebbi Samuel bar Naḥman said, he lifted his eyes to the wall of the woman from Sunem, as it was said¹⁷⁵: *Let us make a small upper storey on the wall and put there a bed, a table, a chair, and a lamp.* He said before Him: Master of all worlds, the woman from Sunem made one wall for Elisha and You revived her son. My forefathers who built for You all this glory, so much more that You should spare my life.

Rebbi Hinena bar Pappus said, he lifted his eyes to the wall of the Temple. ¹⁷⁶When they put their lintel next to My lintel, their doorposts next to My doorpost, with the wall between Me and them. They were important people; they could not go and pray in the Temple every time, so they prayed in their house and the Holy One, praise to Him, considers it as if they had prayed in the Temple. My forefathers who built for You all this glory, so much more that You should spare my life.

But the rabbis say, he lifted his eyes to the walls of his heart. ¹⁷⁷My innards, my innards I make tremble, the walls of my heart are in uproar; my heart is beating inside me, I cannot be silent. He said before Him: Master of the world, I checked all my 248 limbs¹⁷⁸ that You gave me and I did not find one of them I offended you with; so much more that You should spare my life.

It is written¹⁷⁹: The Word of the Eternal was to the prophet Isaiah as follows: Go and tell Hezekias, My people's leader . . . so says the Eternal, your ancestor David's God, I heard your prayer, I saw your tear; now I am adding fifteen years to your days. He told Him, first I told him one way, now I have to tell him this? He told Him, he is a great personality and will not believe me. He answered him, he is a very meek person and will believe you. Not only that, but the rumor has not yet spread in the city: Isaiah had not yet left the middle courtyard; "city" is written¹⁸⁰.

```
165 2K. 20:1, Is. 38:1.
```

168 Is. 32:7.

169 A slightly different version is in *Ta'aniot* 2:1 (65b 1.3), *Eccl. rabba* 7(29), *Tanhuma Noah* 8. The Yerushalmi version is the basis of a central piece of the

¹⁶⁶ Babli Berakhot 10a.

¹⁶⁷ Manasse was born after Hezekias's illness; his mother's name is given without patronymic.

Ashkenazic service of New Year's day (in the Eastern European version also of the Day of Atonement). The Babli version (*Roš Haššanah* 16b) is quite different.

170 2Chr. 7:14.

171 Ps. 17:15.

172 Is. 38:2.

173 Jos. 2:15.

174 Jos. 6:25.

175 2K. 4:10.

176 Ez. 43:8.

177 Jer. 4:19.

178 Mishnah Ahilut 1:8.

179 2K. 20:4-5.

180 Courtyard is Qere, city is Ketib. The rumor is that Isaiah told the king that he would die. The prophet does not have to fear that his credibility was impaired.

(44) פַּד דְּקֶם מְנַשֶּׁה הַּוָה פּרי חוֹרֵי יְשַעְיָה. בָּעֵי מִיקְטְלוּגֵיהּ וְהוּא עֲרַק מִן קֵדְמוֹי. עֲרַק לְאַרְזָא וּבְלָעֵי אַרְזָא. חֲסַר צִיצִּתָא דְגוּלְתֵיהּ. אֲתוֹן וְאֵמְרִין קֵדָמוֹי. אֲמָר לוֹן. אַזְלוֹן וְנַסְרוֹן אַרְזָא וּבְלָעֵי אַרְזָא וְאִיתְחֲמִי דָּמָא וְגָד. וְלְא־אָבָה יְי לְסְלֹחַ. מִיכָּן שָׁאֵין לוֹ חֵלֶק לְעָתִיד לָבוֹא אַרְזָא וְאִיתְחֲמִי דָּמָא וְגָד. וְלְא־אָבָה יְי לְסְלֹחַ. מִיכֶּן שָׁאֵין לוֹ חֵלֶק לְעָתִיד לָבוֹא וְהָבְּה מְלָבְּד חֲטּאוֹת מְנַשֶּׁה בֶּן־יְחִזְּקּיָהוֹּ מֶלֶדְ יְהוּדָה. נֵימֵר. עַד דְּלֹא יַחֲזוֹר בִּיהּ. עַל כָּל־הַכְּעָלִים אֲשֶׁר הִלְעָיסְוֹ מְנַשְּׁה וְנִימֵר. עַד שֶׁלֹא עָשָׁה תְּשׁוּבָה. וְהָא כְתִיב כְּי הִוּא אָמִוֹן הִרְבָּה אִשְׁמֵר: לֹא הוֹסִיף אֶלֶא חִידִּשׁ. וְהַכְתִיב וְנֶם דְּם נְמִי שָׁבַּךְ מְנַשְׁה הַלְבָּה מְאֹד עֵד אֲשֶׁר־מִלֹּא אֶשְּה: לֹא הוֹסִיף אֶלֶא חִידִּשׁ. וְהָכְתִיב לְבָשְׁר וְדָם לְמַלְאוֹת אֶת־יְרוּשְׁלַם דָּם נָקִי בָּה לָבָּה. עָבְּלִיר וְדָם לְמָלְאוֹת אֶת־יְרוּשְׁלַם דָּם נָקִי בֶּה עָּפָּה רְבָשֶׁר לְבָשֶׁר וְדָם לְמַלְאוֹת אֶת־יְרוּשְׁלַם דָּם נָקִי בָּה שָׁקּה. שְׁקִיה שְׁקִיה שְׁקִיה שְׁקִיה שְׁקִיה שְׁקִּה בְּה בָּנִיב בְּיה בֵּה בֵּה בֵּה אֵל־בְּה אֵל בְּבֹּר־בֹּוֹי.

When Manasse became king, he was wild¹⁸¹ after Isaiah; he wanted to kill him, but he fled before him. He fled to a cedar tree, the cedar swallowed him, except to a *sisit* of his coat. They came and reported it before him. He said, go and cut down the cedar. They cut down the cedar and blood was seen flowing¹⁸². *But the Eternal did not want to pardon*¹⁸³: from here that he has no part in the Future World. And is it not written¹⁸⁴, *in addition to the sins of Manasse ben Hezekias, the king of Jehudah*. Let us say, before he changed his ways. *Because of all the rages by which Manasse enraged him*¹⁸⁵. Let us say, before he repented. But is it not written¹⁸⁶: *For he, Amon, increased in criminality*. He did not add, but he found new ways. And is there not written¹⁸⁷: *Also innocent blood did Manasse spill, a great deal, until he filled Jerusalem from mouth to mouth?* How is it possible for flesh and blood to fill Jerusalem with innocent blood from mouth to mouth? But he slew Isaiah who was equal to Moses, about whom is written¹⁸⁸: *Mouth to mouth I would speak to him*.

181 This word may be read either as Aramaized פָּרָא "wild" or as Latin ferus "wild" (E. G.).

182 The story is hinted at in the Babli 103b, *Yebamot* 49b.

183 2K. 24:4.

184 A misquote of Jer. 15:4.

185 2K. 23:26, an almost correct quote.

186 2Chr. 33:23.

187 2K. 21:16.

188 Num. 12:8.

\$ (28c line 55) פֶּתוּב וַזְּדַבֵּךְ יְי אֶל־מְנַשֶּׁה וְאֶל־עַמֻּוֹ וְלָא הִקְשִׁיבוּ וַזָּבָּא עֲלֵיהֶׁם אֶת־שָׂנֵי הַבְּבָאֹ שֻׁשְׁר ֹ לְמֵלֶדְ וַיִּלְבְּדָוּ אֶת־מְנַשֶּׁה בַּחֹחִים. מָהוּ בַחֹחִים. בְּכֵירוֹ־מְנִיקְיָא. אַמַר רְבִּי לֵוּ. מוּלָא שְׁלְּרְחוֹשֶׁת עָשּּׁׁ לוֹ וְעֵיְנִּוּ אֹוֹתוֹ בְּתוֹכָה וְהָיּוּ מֵּשִיקִין תַּחְתָּיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שְׁצְּרָתוֹ צְרָה לֹא הִּנְּיָה אֲבֹּיֹרָה זָרָה בָעוֹלְם שֶׁלְּא הִזְּכִּירָה. כֵּיוָן שֶׁלְא הוֹאִיל לוֹ כְּלוּם אָמֵר. זָכוּר אֲנִי שָׁהָיָה אָבִי מַקְּרָה אוֹתִי אֶת הַפָּסִיּק הָבָּי הַבְּר לְךְּ וְמְּלְהִיךְ לְא זִיְּשְׁחִיתֹּדְ וְשָׁמִעְהָ בְּקוֹלוֹ: כֵּי אֵלְ רַחוּם יְיִ אֱלֹהֶידְ לְא זִירְפְּךָ וְלְא זִשְׁחִיתֹּדְ וְלָא יִשְׁכַחֹ הָאָלָה בְּצְחָרוֹת הַבְּנָית הַבְּנָית הַבְּנִית הַבְּנָסְת בַּצֵּר לְךְּ וּמְצְאֹהְדְ לְּא זִיְיְפָה וְלְיִא יִשְׁכַח וֹשְׁרָת הַבְּלוֹלוּ: כֵּי אֵלְ רַחוּם יְיִ אֱלֹהֶידְ לְא זִירְפְּךָ וְלְא זִשְׁרָתוֹ שֻׁלְּמָבְ וְמְשְׁרְבָּעְ בְּקוֹלוֹ: כֵּי אֵלְ רַחוּם יְיִ אֱלֹהֶידְ לְא זִינְיְהְה וְלָּא יִשְׁכְּתוֹ שֶׁלְבְּתְ בְּבְּעִי הְשָׁמִיתְ בְּבְּרוֹ בְתְשֹׁנִילְה וְשְׁמְעְהָ בְּקוֹלוֹי שְׁנָרְתְּה אַלְּלְיתִי הַשְּׁבְּעֹי הַשְּׁרְבֹּי בְּעְשׁרִים לְבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רְבּיֹלְ אָתְיִי מְלֵּבְילְ בְּעְשׁרָבִי הְשְׁבְּבוֹ בְעְשׁרְבִי הְשְּבִיל וְשְׁבִּבְית בְּיִבְּעְ הְבָּבְיל הְשְׁמִים בְּחִיבְל אַנָּי הְנִילְ אָתִי הַשְּבְּר וֹיִבְּתָב בְּתִי בְּעִיבְיהוּ הִיּא הָבְיל אָנְיִי וְיַעְעִילְ בְּיִיבְיהוּ וְיִעְשִׁיב בִּירְבִי שְׁמְעוֹן בְּרְבִייה בְּיִיבְּבְיוֹ בְּעְשׁבָּב בְּיבְיּב בְּעִיבְּבְיוֹ בְּעְעוֹבְים בְּאָבְיִי בְּעָּיבְיּב וְיִבְּיִבְיּה יְּעִיבְיל בְּתְשׁרְבּי בְּיִיבְּלְ בִּירְשִׁי בְּלְבְיִים בְּעִיבְּבְּי הְנִילְים בְּעִיבְּבְּיב בְּעִיבְּבְי בְּיבְּבְיי בְּבִירְבִּי לְבְילְבְיים בְּבְּבְיוֹ בְּנְשְׁבְּבּי הְבְּבְייִבְּי בְּבִיבְים בְּעִיבְים בְּעְבְיבְּי בְּיבְיבְיים בְּעְיִבְיּי בְּתְיבְּבְיוֹ בְּיבְשְׁהְיבְּי בְּיִים בְּבְיוּם בְּעְיבְיים בְּבִילְשְׁבְּיוֹ בְּבְיבְעוּתְבְּים בְּיבְיבְיים בְּבִילְים בְּבְיּבְיבְיבְיים בְּבִילְים בְּבְיבְיבְיים בְּבְּבְישְׁבְּבְיבְיבְיבְים בְּבְיבְיבְיים בְּבְיבְיבְיב

list is written 190: The Eternal spoke to Manasse and to his people but they did not listen. He brought over them the generals of the king [] 191; they caught Manasse in hohîm. What are hohîm? Handcuffs 192. Rebbi Levi said, they made a bronze mule 193 for him, put him inside, and started heating it from below. When he realized that he was in real trouble, he did not forget any strange worship but appealed to it. Since this did not help him any, he said, I remember that my father let me read the following verse in the synagogue 194: When you are in straits, and all these things will find you in the future, then return to the Eternal, your God, and listen to His voice. For the Eternal, your God, is a merciful power. He will not let you slacken, He will not destroy you, nor will He forget the covenant of your forefathers which He concluded with them. I shall call to Him. If He hears me, it is good; otherwise all faces

are the same. The angels on duty closed all windows that Manasse's prayer should not ascend before the Holy One, praise to Him. The angels on duty said to the Holy One, praise to Him: Master of the Universe, would You receive in repentance a man who worshipped other powers and put up an idol in the Temple Hall? He told them, If I would not receive his repentance, I would close the door in front of all repenting sinners. What did the Holy One, praise to Him, do for him? He dug out a tunnel under His Seat of Glory and accepted his supplication. That is what is written¹⁹⁵: *He prayed to Him, He had mercy on him, He accepted his supplication, and He returned him.* Rebbi Eleazar ben Rebbi Simeon said, in Arabia a tunnel is called 'atharta¹⁹⁶. *He returned him to Jerusalem, to his kingship*¹⁹⁵. How did He return him? Samuel bar Bina in the name of Rebbi Aha: He returned him by the wind, as one says, "He returns wind.¹⁹⁷" At that moment, Manasse said, there is judgment and there is a judge¹⁹⁸.

189 A parallel text is *Pesiqta dR. Cahana*, *Šuva* (ed. Buber p. 162a, Note 102). Similar texts are in *Deut. rabba* 2, *Ruth rabba ad* 2:14. A quote is in *Pirqe R. Eliezer* 43.

190 2Chr. 33:10-11.191 Both ms. and editio princeps lack "of

the king of Assyria".

192 Literally "hand-handcuffs"; probably a

hybrid from Greek χείρ "hand" and Latin *manicae*, -*arum* (Byzantine μανίκτον, Soph. 732) "handcuffs". The combined word is not documented in Greek or Latin literature (E.G.).

193 Interpretation of J. Levy, Dictionary vol. 3 p. 48a, confirmed by Targum. The story is inspired by what is told of Phalaris, tyrant of Agrigentum.

194 Deut. 4:30-31.

195 2 Chr. 33:13.

196 Probably عاثور "a dangerous place".

The explanation, quoted in support of the story about the angels, is unnecessary since the word מיעתר also appears in *Gen.* 25:21.

197 From the daily prayer for rain in the rainy season. The identification of נשב and in a sermon is possible only if the duplication of consonants was no longer audible in speech.

198 Therefore Manasse died a believer; in the opinion of the author of Chronicles, he has part in the Future World. The Mishnah follows the opinion of the authors of *Kings* and *Jeremiah*.

(28c line 76) וְכִי מֶה עָשָּׁה בִּלְעֶם הָרָשָׁע. עַל יְדֵי שֶׁנָּתַן עֵצָה לְבָלָק בֶּן צִפּוֹר לְהַפִּּיל אֶת יִשְּׂרָאֵל בַּחְרָב. אָמֵר לוֹ. אֱלוּהַ שֶּׁלְאוּמָה זוֹ הוּא שוֹנֶה אֶת זְנוּת. אֶלָא הֶעֱמִידוּ בְּנוֹתֵיכֶם בְּזִימָה וְאַתֶּע שׁוֹלָטִין בַּהָן. אַמֵר לִיהּ. וּמִישְׁמַע לִי אִינּוּן. אֲמַר לֵיהּ. אָקִים בְּנִתַּדְּ קוֹמוֹי וִינּוּן חַמִּיזֵן וְשֵׁׁמְעִין לַךְּ הַדַא הוא דָכָתִיב רָאשׁ אוּמוֹת בָּית־אַב בְּמְדַיַן הוא: מה עשוּ. בַּנוּ לַהַן קינַקלין מְבֵּית הַיָּשִׁימוֹן עַד הַר הַשֶּׁלָג וָהוֹשִׁיבוּ בָהָן נשים מוכרוּת מיני כיסנין. הושיבוּ את הַזּקִינַה מְבַּחוּץ וְאֶת הַנַּעַרָה מִבְּפָנָים. וְהַיוּ יָשַרָאֵל אוֹכָלִין וְשׁוֹתִין. וְהַיָּה אֲחַד מֵהֵן יוֹצֵא לְטַייֵל בַּשׁוּק וְלִיקָּח לוֹ חַפַּץ מון הַחַנווַנִי. וַהַיִּתָה הַזּקִינָה מוכרת לו את החפץ בשוייו והנערה אומרת לו. בא וְטוֹל לְדְּ בְּפַחוּת. כֵּן בַּיּוֹם הַרְאשׁוֹן וְכֵן יַּוֹם הַשִּׁינִי וְכֵן בַּיּוֹם הַשִּׁלִישִׁי. וְהַיָּתָה אוֹמֵרֶת לוֹ. מִיכַּן וְהֵילְדְּ אַתַּה כָבֶן בַּיָת. הִיכַּנס וּבוֹר לדָּ. וכיון שהיה נכנס היה שם צרצור מַלא יֵין מון הַיֵּין הַעַמוֹנִי שהוא קשה והוא מפתה את הגוף לזנות. והיה ריחו מפעפע. ואדיין לא נאסר (יינם שלגוים) יַיָן נַסֶדְ עַל יִשְׂרָאַל. וָהַיִּתָה אוֹמֶרת לוֹ. רצוֹנַדְ לְשַׁתּוֹת כּוֹס יַיַן. וְהוֹא אוֹמֶר לַהַּ. הֵין. וְהִיא נוֹתֶנֶת לוֹ וָהוּא שׁוֹתֶה. וְכֵיוָן שֶׁהוּא שׁוֹתֶה הַיַּה הַיָּין בּוֹעֵר בּוֹ כְכָרִיסָה שֶׁלַּחֲכִינַה. וְהוּא אוֹמֶר לָהּ. הישמעי לי. והיא אומרת לו. רצונד שאשמע לד. והוא אומר הין. מיד היתה מוציאה לו טפּוֹס שֶׁלְפָעוֹר מִתּוֹדְ חֵיקָהּ שֶׁלָּהּ וְהַיָּתָה אוֹמֵרַת לוֹ. הַשְּׁתַּחוֵה לַזָה וַאַנִי נְשְׁמַעַת לָדְּ. וְהוּא אוֹמֶר לַהַּ. וְכִי לַעבוֹדָה זַרָה אַנִי מִשְׁתַּחוָה. וְהַיִּתָה אוֹמֶרת לוֹ. אֵין אַתְּ מִשְׁתַּחוָה אֶלַא בְּמְנֶלֶה עצמד לו. זו היא שאמרו חכמים. הפוער עצמו לבעל פעור זו היא עבודתו. וְהַזּוֹרֶק אֶבֶן לְמֶרָקוֹלִיס זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ: וְהַיָה שָׁם צַרְצוּר מַלָא יַיִן מְן הַיַּין הַעָמוֹנִי שָׁהוּא קַשֶּׁה שָׁהוּא מְפַתְּה אֶת הַגּוּף לִזְנוּת וְהַיָה רֵיחוֹ מְפַעְפֶע. וְאַדַּיִין לֹא נֵאֱסֶר יַיִן נֵסֶדְ עַל יִשְׂרָאֵל. וְהַיִּתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. רצונד לשתות פוס יין. והוא אומר הין. והיא נותנת לו והוא שותה. כיון שהוא שותה היה היין בּוֹעָר בּוֹ כַכַרִיסָה שׁלעכנה. והוּא אוֹמר לַהַּ. הִישַּׁמְעִי לִי. וְהַיְתָה אוֹמֵרת לוֹ. הִינַּוֶּר מְתּוֹרֶת משֶׁה וָאָנִי נִשְׁמַעַת לַדָּ. הַדָא הִיא דְּכָתִיב הֻמָּה בַּאוּ בַעַל־פְּעוֹר וַיְּנַוֵּרוּ לַבּוֹשֶׁת וַיְּהִיוּ שִׁיקוּצִים פאַהבם: עד שַנַּעשוּ שִׁיקוּצִים לַאַבִיהָם שַבַּשַּׁמַיִם.

Sippor to fell Israel by the sword. He told him, the God of this people hates whoring. If you put up your daughters for whoring, you may rule over them. He answered, but will they listen to me? He told him, put your own daughter up, they will see and listen to you. That is what is written²⁰⁰: *he is the head of related tribes in Midian*. What did they do? They built dining rooms²⁰¹ from Bet Hayyešimon²⁰² to the Snow Mountain²⁰³ and installed there women selling pastries. They put an old woman outside and a young girl inside. Israel were eating and drinking. If one of them went to stroll around, to buy himself something from the grocer, the old woman would offer to sell to him for the going price, but the girl told him, come and take it for less. This happened that first day, the second day, the third day. After that, she told him, from now on you are like a member of the family; enter and select for yourself. When he entered, there was a pitcher full of wine, of the strong Ammonite

wine which seduces the body to whoring. Its smell was seething and (Gentile wine) [libation wine] was not yet forbidden for Israel²⁰⁴. She told him, maybe you want to drink a cup of wine? He answered her, yes. She gave to him and he drank. When he drank, the wine was burning in him like a viper's poison²⁰⁵; he told her, consent to me. She told him, do you want me to consent to you? He answered, yes. Immediately she took out a shape of Pe'or from her bosom and told him, bow down before this one and I shall consent to you. But he answered her, should I bow down before foreign worship? She told him, you do not bow down, you only strip for it. This is what the Sages said²⁰⁶, "one who defecates in front of *Baal Pe'or* follows its worship. One who throws a stone at a statue of Mercury follows its worship."

²⁰⁷There was a pitcher full of wine, of the strong Ammonite wine which seduces the body to whoring. Its smell was seething and libation wine was not yet forbidden for Israel. She told him, maybe you want to drink a cup of wine? He answered her, yes. She gave to him and he drank. When he drank, the wine was burning in him like a viper's poison²⁰⁵; he told her, consent to me. She told him, do you want me to consent to you? He answered, yes. She told him, make a vow to deny the teachings of Moses and I shall consent to you. That is what is written²⁰⁸: *They came to Baal-Pe'or, made vows for the shame, and turned into abominations like their love life*.

199 Sifry Num. 131-132 (Yalqut Hosea 526). Slightly different formulations in Tanhuma Balaq 18, Num. rabba 20; Babli 106a. Referred to in Pirqe R. Eliezer 47. 200 Num. 25:15.

201 Latin *coenaculum* "upper storey room; dining room; garret". Secondary Babli "partition wall, partition gobelin".

202 In the biblical text בית הישימות.

203 The Hermon.

204 The text in parenthesis is the scribe's original text, the one in brackets his correction. Formally, the original text is the only correct one. Wine used in idolatrous

libations is forbidden for all usufruct as חָרֶרֶם. Deut. 13:18. The prohibition of the consumption of other Gentile wine is attributed to Daniel (Dan. 1:8); it is not Mosaic. The corrected text and its parallel sequel adopt popular language which calls שָׁרָ שֵׁי what correctly should be called שְׁרָ שֶׁי "their unspecified wine".

205 Read כריסה.

206 Mishnah 7:12 (Notes 238,239).

207 Duplication of previous text.

208 Hos. 9:10.

(31 line 31) אָמַר רָבִּי לֶעְזָר. מָה הַמַּסְמֵר הַזֶּה אֵי אֶפְשַׁר לוֹ לִפְרוֹשׁ מִן הַדֶּלֶת בְּלֹא עֵץ כָּדְ אֵי אֶפְשַׁר לֹפְרוֹשׁ מִן הַפְּעוֹר בְּלֹא נְפָשׁוֹת. מֵעֲשֶׂה בְּסוֹבְתָא מֵאוּלָם שֶׁהִשְׁכִּיר חֲמוֹרוֹ לְגוֹיָה אַחַת לְהִשְׁתַחֵוֹת לִפְעוֹר. כֵּיוָן שֶׁהָגִּיעוּ לְבִיתוֹ שֶׁלְפְעוֹר אֱמְרָה לוֹ. הַמְתֵּן לִי כָאן עַד שְׁאִיכְּנֵס וְאָעֲשֶׁה כְמוֹת שֶׁעְשִׁית. מְשְׁשִׁת בְּנָה לְבְעוֹר אֲמְרָה לֹוּ. הַמְתַּחָוֹת לֹפְעוֹר. כֵּיוָן שֶׁיָּצָאת אָמֵר לָה. הַמְתִּינִי לִי כָּאן עַד שְׁאִיכְּנֵס וְאָעֲשֶׁה כְמוֹת שֶׁעְשִׁית. מְהַ עַשְׂה. נִכְנַס וְעָשֶׁה אָרָם כְּשִׁם שֶׁעָשֶׂה זֶה. מֵעֲשֶּׁה בִּמְנַחֵם אִישׁ גּוּפְתָּא אָרִיחַ שְׁהָיָה מְנְלֵגֹּי וְמִיּתְרִין. לֹא עָשָׂה אָרָם כְּשָׁם שֶׁעָשֶׂה זָה. מֵעֲשֶּׁה בִּמְנַחֵם אִישׁ גּוּפְתָּא אָרִיחַ שְׁהָיָה מְנְּלֵגִי בְּלִיוֹ וּבָּלִילְה הַשִּׁינִי אָמָר לוֹ. מְנַחֵם. מַה אַתָּה מְקַלְנְיִי. נְתְיִירֵא מִמֶּנוּ וְאָמֵר לוֹ. עוֹד אֵינִי אֶלָה הַשִּׁינִי אָמֵר לוֹ. מְנַחֵם. מַה אַתָּה מְקַלְנְנִי. נִתְייָרֵא מִמֶּנוּ וְאָמֵר לוֹ. עוֹד אֵינִי מְקַבְּלְלְּה הַשִּׁינִי הְשִׁלְּסִוֹן אֶחָד שָׁבָּא מִמְּדִינַת הַיָּם לְהִשְּׁתַחוֹת לִפְעוֹר. אָמְר לְּוֹ. עִבְּלוֹ הְבָּעוֹ אָחָד כֶּבְשׁ אֶחָד לְבָּבְּא מִמְּדִינַת הַיָּם לְהִשְּתְחוֹת לִפְעוֹר. אָמָר לְּה, הַשְּׁתְחוֹת לִבְּעוֹ הְנִיעִר הָבְּיִלְה הָשָׁתְּחִוֹת לִבְּעוֹ הְשָׁבְּחוֹת לִבְּעוֹ הְשָּבְּחוֹ לֹה, אָשְׁה בְּלָּעוֹ הְנִיבְּי לְבִי וּלְשָׁת מְחֵבּים לְהָן בְּבָּש אָחָד לְהָשְׁתְּחוֹת לִפְעוֹר. אֲמְר בְּבָּע וְבִים וּלְטִרתּה.

Rebbi Eleazar said, just as a nail cannot be taken out of a door without [loss of] wood, so it is impossible to get rid of *Pe* 'or without [loss of] life.

It happened that Sabbatai from Ulam leased his donkey to a Gentile woman to bow down before *Pe* 'or. When they arrived at *Pe* 'or's temple, she told him, wait here for me while I am entering and bowing down before *Pe* 'or. After she came out, he told her, wait here for me while I am entering and do what you did. What did he do? He entered, relieved himself, and cleansed himself on *Pe* 'or's nose. All were praising him and said, nobody yet had done what this man did²⁰⁹.

It happened that Menahem from Guvta-Ariah was occupied with amphoras when the spirit of *Pe* or came to him in the night. What did he do? He took a spit, stood up against him; he fled. He came to him in the second night and asked him, Menahem, why do you curse me? He was afraid of him and promised him, I shall not curse you in the future²¹⁰.

It happened that a ruler came from overseas to bow down before *Pe`or*. He told them, bring one bull, one ram, and one sheep, to bow down before *Pe`or*. They told him, you have no need for all of these; you only have to strip yourself for him. What did he do? He provoked מצורים against them; they were hitting them and smashing their brains with bats, saying to them: woe to you and your error.

209 He committed a deadly sin of idol worship while intending to debase the idol. 210 The story is fragmentary. It may be influenced by Christian beliefs that the old gods were turned into demons.

211 Elsewhere, סניגור is συνήγορος "advocate, intercessor". In *Sifry* סנגדודים, in *Yalqut* סנגדודים. According to the context, pretorians must be intended.

(28d line 48) כָּתִיב וַיָּחַר־אַף יִי בִּיָשַׂרָאֵלּ: וַיֹּאמֶר יִי אֱל־מֹשֶׁה הָח אֶת־כַּל־רָאשֵׁי הַעֶּׁם וְהוֹהַע אותם לַיִּי נָגֶד הַשְּׁמֵשׁ. אַמר לוֹ. הוֹשׁב את ראשיהם דּיִינִים עליהם ויהיוּ הוֹרְגֵים בַּחַשַאִים נַגֶּד השמש. הדא היא דכתיב ויאמר משה אל-שופטי ישראל הרגוי איש אנשיו הנצמדים לבעל פַּעוֹר: כַּמַה הם שׁוֹפַטי ישׂראל. שבע ריבּוֹא וּשׁמוֹנת אַלפִים וֹשׁשׁ מְאוֹת. שַׂרִי אֵלַפִּים שֵׁשׁ ָמֶאוֹת. שַׂרֵי מֵאוֹת שֵׁשָׁת אֶלַבָּים. שַׂרֵי חֲמִשִּׁים שְׁנֵים עַשֵּׁר אֶלֶף. שַׂרֵי עֲשֶׂרוֹת שִׁשִּׁים אֶלֶף. נמצאו שופטי ישראל שבע ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות. אמר לוו. כל־חד מינכון יקטול תַּרִיי. נָמַצְאוּ הוֹרגִין חַמַשׁ עשרה ריבּוֹא ושבעת אַלְפַים וּמַאתִים. וַהַנַּה אָישׁ מַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא ַוַיַּקְרֶב אֱל־אֱחִיוֹ אֱת־הַמְּדִייַנִית לְעִינֵי מֹשֶׁה. מָהוּ לְעֵינֵי מֹשֶׁה. כְּאִינַשׁ דַּמַר. הָא גַו עִינָדְ מֹשֶׁה. אמר לו. אין ציפורה מדינית ואין טלופיה סדוקות. זו טהורה וזו טמיאה. וְהַיָּה שַׁם פִּינְחַס. אַמַר. אֵין כַּאן אַדַם שִׁיָּהַרְגַּנוּ וִיהַרָג עַל יַדוֹ. אַיכַן הַן הַאַרִיוֹת. גַּוּר אַרְיֵה יְהוּדָׁה. דַּן גִּוּר אַרְיֵה. בּנִימִין זִאֱב יִטְרָף. בֵּיוָן שֵׁרָאָה פִינָחָס שֵׁאֵין אַדָם מִיִּשְׂרָאֵל עוֹשֵׂה כָּלוּם. מִיָּד עָמַד פִּינְחָס מִתּוֹדְ ַ סַנָהָדָרִין שָׁלוֹ וַלַקָּח אֶת הַרוֹמֵח בָּיָדוֹ וַנַתַן אֶת הַבַּרְזֵל תַּחַת פַּסִיקִייַא שָׁלוֹ. הָתְחִיל מִסְתַּמֵּךְ עַל עַץ שֶׁלֶהַ עד שׁהגִּיע לפַתחוֹ. כּיון שׁהגִיע לפתחוֹ אמרוּ לוֹ. מַאַיין וּלָאַיִין פַּינַחַס. אַמַר לַהָן. אֵין אַתֶּם מוֹדָין לִי שַׁשָּׁבָטוֹ שֶׁלְלַוֵי אֱצֵל שָׁבָטוֹ שֶׁלְשָׁמְעוֹן בָּכַל־מַקוֹם. אֲמָרוּ. הַנִּיחוּ לוֹ שֵׁמָא הָתִּירוּ פַרוּשִׁים אַת הַדָּבַר. כִּיוָן שׁנַכנס עשה לוֹ הקדוֹשׁ בּרוּדָ הוּא שַׁשַּׁה נִיסִים. הַנֵּס הַרְאשׁוֹן. דַּרְכַּן לְפָרוֹשׁ זֶה מָזֶה וְהָדָבִּיקוּ הַמַּלְאַדְ זֶה לָזֶה. הַנֵּס הַשֵּׁינִי. כִּיזֵין אֶת הַרוֹמַח כְּנֵגֵד הַקֵּיבָה שַׁלָּהּ כְּדֵי שַׁתָּהָא זָכָרוּתוֹ נָרָאֵית מָתּוֹדְ קִיבָה שֵׁלָה מִפְּנֵי הַנּוֹקָרָנִין שֵׁלֹא יָהוּ אוֹמְרִים. אַף הוּא בֵּין כְתֵיפַיו ָנְכָנַס עִמָּהֶן וְעָשָׂה אֶת צְרָכָיו. הַנֵּס הַשִּׁלִישִׁי. סָתַם הַמַּלִאָדְ אֵת פִּיהֵן וִלֹא הַיוּ יִכוֹלִין לִצְווֹתַ. הַנָּס הַרבִיעִי. לא נִשְׁמָטוּ מָן הַזַּיִין אֶלָא עַמְדוּ בָמַקוֹמֵן. הַנָּס הַחַמִישִּׁי. הְגָבִּיעַ לוֹ הַמַּלְאָדְ אֶת ַהַשָּׁקוֹף כָּדֵי שַׁיַצָּאוּ שִׁנֵיהֵן בֵּין כָּתֵיפָיו. הַנֵּס הַשִּׁישִׁי. כֵּיוַן שַׁיָּצָא אֵת הַנַּגַף שַׁהוּא מְחַבֵּל בָּעָם מֶה ָעָשָׂה. הִשְׁלִיכָן לָאָרֶץ וְעָמַד וְנִתְפַּלֵּל. הָדָא הִיא דְכִתִיב וַיַּעֲמוֹד פִּינִחָס וַיִּפַלֵּל וֹתֵּעָצִׁר הַמַּגְפַה. It is written²¹² The rage of the Eternal was kindled against Israel. The

It is written²¹² The rage of the Eternal was kindled against Israel. The Eternal said to Moses: Take all the heads of the people and hang them for the Eternal before the sun. What he told him was, install their heads as judges over them and let them execute the sinners²¹³ at daytime. That is what is written: Moses told the judges of Israel: each one should kill his men who cling to the Ba'al Pe'or²¹⁴. How many were the judges of Israel²¹⁵? 78'600. Heads of thousands, 600. Heads of hundreds, 6'000. Heads of fifties, 12'000.

heads of tens, 60'000. It turns out that the judges of Israel were 78'600. He told them, each of you should execute two. It turns out that the number of the killed was 157'200.

Behold, a man from the Children of Israel came and introduced to his brothers the Midianite woman, to the eves of Moses²¹⁶. What means to the eyes of Moses²¹⁷? Like a man who says, that is in your eyes, Moses. He told him, is not Zippora a Midianite, and are not her hooves split²¹⁸? This one is pure, that one is impure? There, Phineas was present. He said, is there nobody who would kill him or be killed? Where are the lions? A lion whelp is Jehudah²¹⁹; Dan is a lion whelp²²⁰; Benjamin a rapacious wolf²²¹. When Phineas saw that nobody of Israel did anything, he immediately rose from his court, took the spear in his hand, and put its iron under his belt²²². He was leaning on its wood until he arrived at his door. When he arrived at his 223 door, they²²⁴ asked him, where to, Phineas? He said to them, do you not agree that everywhere the tribe of Levi is with the tribe of Simeon? They said, let him, maybe the Pharisees permitted the matter²²⁵. When he entered, the Holy One, praise to Him, performed six wonders for him²²⁶. The first miracle: usually they would separate, but the angel glued the one to the other²²⁷. The second miracle: He directed the spear into her belly to that his penis should be seen inside her belly because of the fault-finders, lest they say that he muscled himself in with them and satisfied himself²²⁸. The third miracle: the angel closed their mouths, so they could not cry. The fourth miracle: they did not slip from the weapon but stayed in place. The fifth miracle: The angel lifted the lintel so that both of them were carried out between his shoulders. The sixth miracle: When the plague started to destroy the people, what did he do? He threw them on the ground and prayed. That is what is written: Phineas stood and prayed; the plague was arrested 229 .

- 212 Num. 25:3-4.
- 213 Not the heads; cf. the Targumim.
- 214 Num. 25:5.
- 215 Halakhah 1:7, Note 356.
- 216 Num. 25:6.
- 217 The text does not say before his eyes but in his eyes.
- 218 The sign of a kosher animal.
- 219 Gen. 49:9.
- 220 Deut. 33:22.
- 221 Gen. 49:27.
- 222 Latin fascia "band, girdle".
- 223 Zimri ben Salu's.
- 224 The tribe of Simon, protecting their

head.

225 Echoing a popular opinion that the "oral law" can be made to adapt to all circumstances, moral or immoral.

226 Babli 82b, in the name of R. Johanan.

227 If they were not killed in the act, the

killing would have been murder.

228 In the Babli: Thus Phineas had direct proof in court that the killing was justified. Phineas's act established a rule of law which could never be used again.

229 Ps. 106:30.

2) פְּשֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל לְנְקּוֹם נְקְמֵת מִדְיָן מֵצְאוּ שְׁם בִּלְעֶם בֶּן בְּעוֹר. וְכִי מַה בָּא לַצְשׁוֹת. (כִי מַה בָּא לַצְשׁוֹת. (בְּא לִיטוֹל שָׁכֶּר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף שֶׁמֵתוּ מִיִּשְׂרָאֵל עַל יָדוֹ בַשִּׁיטִים. אֲמֵר לֵיה פִּינְחָס. לָא דְּבָרְייִהְ צְבַדְתְּ. לָא דְבַרְייִהְ צְבַדְתְּ. לָא דְבַרְייִהְ צְבַדְתְּ. לָא דְבָרְייִהְ צְבַרְתְּנוֹן. אַף אֲנִי אֵינִי מְקַפְּחָהְ שְׂכָרְהְ. הָדְא דְּבָלְק עֲבַדְתְּ. דַּאֲמֵר לָדְ. אֵייְזִיל לִייֵט יִשְׂרָאֵל וּבַרְקְתְּנוֹן. אַף אֲנִי אֵינִי מְקַפְּחָהְ שְׂכָרְהְ. הָדְא הְיֹא דְּבָלְק עֲבַדְתְּ. בָּאֶת־- בָּקְעִם בֶּן־בְּעוֹר הַקּוֹסֵה הֶרְנִי בְּנִי־יִשְׂרְאֵל עַל חַלְלֵיהֶם. מָהוּ עַל חַלְלֵיהֶם. שְׁהוּ עַל חַלְלֵיהֶם. שְׁהוּ שְׁקְּהִי בְּקְבְּיה אֵין בָּהָן מַמְשׁ אַף הוּא שְׁקוּל בְּנֶגֶד בָּל־חַלְלֵיהֶם. דְּבָר אַחֵר. עַל חַלְלֵיהֶם. עָל חַלְלֵיהֶם. וְהָיָה בִּינְחָס מִרְאֶה לוֹ אֶתְּבִין הוּא שִׁפְע וְיוֹרֵד. דְּבָר אַחֵר. עַל חַלְלֵיהֶם. אֶלָא מְלַמֵּד שְׁנֶּתְנוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל שְׂכָרוֹ מוּשְׁלְם הָאִר מִלְּכִיהָם. וְהָיָה בִּינְחָס מִרְאֶה לוֹ אֵלְיִהָם. אָלָא מְלַמֵּד שְׁנֶּתְנוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל שְׂכָרוֹ מוּשְׁלָם הֵלִיה מִלְיִם הְיוֹרְבד. דְּבָר אֲחֵר. עַל חַלְלֵיהֶם. אֶלּא מְלַמֵּד שְׁנֶּתְנוּ לוֹ יִשְּרָאֵל שְׂכָרוֹ מוּשְׁכָּר מִילְיִה מִילִים.

When Israel came to exact vengeance from Midian, they found there Bileam ben Beor. What did he do there? He came to collect his wages for the 24'000 of Israel who died at Shittim. Phineas told him, you followed neither your Creator nor Balaq. You did not follow your Creator, Who told you, do not go with Balaq's emissaries, but you went. You did not follow Balaq who told you to come and curse Israel, but you blessed them. I also will not hold back your wages. That is what is written: *The Children of Israel slew Bileam ben Beor the sorcerer on top of their slain*²³⁰. What means *on their slain*? That he was as important as all their slain. Another explanation, *on their slain*. He was flying over their corpses, but Phineas showed him the [High Priest's] diadem and he fell down. Another explanation, *on their slain*. This teaches that Israel paid him his wages in full and did not hold back.

230 *Jos.* 13:22. The masoretic text, as represented by the Aleppo and Leningrad codices, reads על־חלליהן, not על־חלליהן. One finds wt-ndting to Num. 31:8, not referring to

Bileam but to the five tribal heads of Midian which in *Num*. are titled "kings" but in *Jos*. "princes of Sihon". *Jos*. describes the situation before the arrival of the Children of

Israel, *Num*. the actual situation after the fall of Sihon. One may read the following explanations as a polemic against opinions like that of M. Noth (*Das Buch Josua*,

Tübingen 1938, p. 50) that אל־חלליהן is a gloss, taken from *Num*. 31:8 and inserted in the wrong place.

(14 line 14) דּוֹאֵג אָדָם נְּדוֹל בַּתּוֹרָה הָנָה. בָּאוּ וְשְׁצְאַלוּ אֶת דָּוִד. לֶחֶם הַפְּנִים מָהוּ שִּׁיִּדְחָה אֶת הַשִּׁבָּת. אָמֵר לֶהֶם. סִידּוּרוֹ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת לֹא לִישָׁתוֹ וְלֹא עֲרִיכָתוֹ דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת. וְהָיָה שָׁם דּוֹאֵג וְאָמֵר. מִי הוּא זָה שֶׂבָּא לְהוֹרוֹת לְפָנֵיי. אֱמְרוּ לוֹ דָּוִד בֶּן יִשִׁי הוּא. מִיָּד וְהָנָתוֹ עֲצָה לְשָׁאוּל מֶלֶדְ יִשְׂרָאֵל לְהָמִית אֶת נוֹב עִיר הַכּּהֲנִים. הָדָא הִיא דְּכְתִיב וַיִּאֹמֶר הַמֶּלֶךְ לֵבְצִים הַנִּיצָבִים עָלִיו סוֹבּוּ וְהָמֵיתוּ | כְּהַבֵּי יִיְיָב עַב־יָדָם עִבּדְי וֹוֹי לְהִי אֹמִר וְבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. אַבְּנֵר וַעֲמָשָׁא הָיוּ. אֵמְרוּ לוֹ. כְּלוּם אִת לְדְּ אֲלֵינִן אֶלֶא הָדֵין זוֹנָרָה וְהָדֵין כלינירין. הָא טְרֵיפִין לְדָ. וְלְא־אָבֿוּ עַבְדֵי הַמֶּּלֶדְ לִשְׁלוֹחַ אֶת־יָּלְם בְּרָבְי יְהוּדָה בַּר בְּיִי יְהוּדְה בַּר בְּיִי יְהוּדְה בָּר בְּיִי יְהוֹיְה לִי וִמְיִים וּהֹי אַמִּר רְבִּי שְׁמוּאֵל בָּר רָבִי יְהוּדְה בַּר בְּיִי. לְדוֹיֵג בְּתָר. אַמְרוּ לוֹ. מְתְפַשְּׁתָה בְּבְּהָה יִי וַנְיִּמְה וְבְּבָּי יְהוּדִין זוֹנָרְה וְהְדִּין לְּה, וֹלְיאֹב בְּבָּה וֹנִי יְבְּתָּה בְּבְּרָה הָיִה. אֵמְרוּ לוֹ. מִתְפּשְּׁתְה בְּבְּיה חִייָה. אֵין הְמָנִין שְׁנֵי כְּבְּרְה וְרְבִּי יְהוֹיְשׁ הַבְּלְבוֹי בְּי הִייָה. אֵיְבְרְתָה בְּבָּרָה. שִׁבְּי וְחִיּבְ לְבְנִים בְּהוֹים בְּבְּיתְה בְּבְּרְתָה בְּבְּרָת. וְלְבָּי יְהוֹלְשׁע בָּן לֵיִי. חַדְּאַב בְּלְרִים בְּאַבְּתוֹב עְּיִבְיּלִים בְּבְּלִים הִיּבְי הְתִירְם בְּיִבּי תְיִיהָה שָּׁבּוּ לְנִיים בְּה וֹיְיִה. וְלִישְׁתוֹ וֹיְבִייְם בְּרֹת הְיִבָּי בְּבִים בְּיתִים בְּבּרְעוֹין שְׁנִיבְּי בְּבִייְם בְּבִי הְתִיבְם בְּבּבּבוֹת וְעִבְּיִם בְּית הְשָׁבְים בְּבּילוּת בְּבְּית הְיִבּי בְּבּילְם בְּיתוֹים וְנִבּיים בְּה וְחִיים בְּעִבְּילִים בְּבֹּית וְיִבְּי בְּבְּרְית בְּשִׁים וְנִילְחִים בְּיוֹב בְּוֹית בְּבְילְית בְּבְּיבִים בְּיבֹים בְּבּית הְיבִית בְּבִיבְים בְּבְית הְיבּב בְּעְבְּית בְּיבִים בְּיִים בְּבְּית בְּבְּעְבְּבְיבְים בְּבְּית בְּבִיל בְּיִירִירן בְּי בְּבְּית בְּבִילְים בְּבְּעְיבִים בְּבְּיבִילְים בְּבְּית בְּבְּיבְיבִים בְּיוֹית בְּבְּים בְּבְיבִיב

Doëg was a man great in Torah. Israel came and asked David, does the showbread supersede the Sabbath²³¹? He told them, its arrangement supersedes the Sabbath, but neither its kneading nor its forming supersedes the Sabbath. Doëg was there and said, who is the one who comes to instruct in my presence²³²? They told him, it is David ben Jesse. immediately and counseled Saul, the king of Israel, to kill the priests of Nob, the city of priests. This is what is written²³³: The king said to the runners who stood by him, surround and kill the priests of the Eternal for they also are involved with David, etc., up to they did not inform me. Who were they? Rebbi Samuel bat Rav Isaac said, they were Abner and Amasa. They told him, you have us indebted to you only for this belt²³⁴ and this כלינירץ²³⁵. Here they are torn for you. ²³³The king's servants did not want to kill the priests of the Eternal. The king said to Doyeg. Rebbi Jehudah bar Pazi said, it is written to Doyeg. They told him, you are caught like a fish; you committed a ²³⁷Turn vou and smite the priests of the Eternal. Doëg the great sin²³⁶. Edomite turned and smote the priests, etc. But did not Rebbi Hiyya state,

"one does not appoint two High Priests together"? But this teaches that all of them were qualified for the High Priesthood. How was he removed²³⁸? Rebbi Hanina and Rebbi Joshua ben Levi: One said, fire came from the Holiest of Holies²³⁹ and burned around him. But the other said, competent students came to him, they were learning but he was forgetting²⁴⁰, to confirm what is written²⁴¹: *The property swallowed by him he throws up: God removes it from his belly*.

231 The only place where Doëg is mentioned is *IS*. 21-22. Since it is stated in 21:7 that David was given showbread still hot when removed from the Tent of Meeting, it must have been on the Sabbath (*Lev*. 24:8). Since the High Priest earlier had indicated misgivings about giving him holy bread, he must have convinced the High Priest by learned arguments that what he asked for was permitted.

232 It is implied that Doëg claimed status as the generations's teacher. That would make asking anybody else for religious instruction in his presence a deadly sin [Gittin 1:2 (Note 94), Ševi'it 6:1 (Notes 23-30).]

233 IS. 22:17.

234 Greek ζωνάριον, τό "belt".

235 According to *Arukh*, one should read ς ς τίμεν χαλινάριον "bridle". Levy prefers to read ς ζίττη χλανίδιον "upper garment, blanket." This fits better into the context. They tell the king that they do not need his salary.

236 In Chapter 21, he is called דוא, in Chapter 22 mostly דויג. This must be explained; the second form of the name is derived from דָּג "fish". The episode is an illustration of the maxim that calumny (לָשׁוּן) is a deadly sin.

237 *IS.* 22:18. It is stated that Doeg slew 85 men wearing the *ephod*, a vestment by pentateuchal rules appropriate only for the High Priest.

238 What visible sign was given that he had no part in the Future World.

239 *IS.* 21 makes it clear that there was a Holy Tent at Nob, even though the Ark was still at Qiryat Yearim.

240 Babli 106b.

241 Job. 20:15.

(29a line 31) אָחִיתוֹפֶל אָדָם גִּיפּוֹר בַּתּוֹרָה הָיָה. כְּתוּב וַיּוֹסֶף עִוֹד דָּנִד אֶת־כֶּל־בַּחְוּר בִּיִשְׂרָאֵל שְׁלשִׁים אֱלֶף יְבִּינִים מִינָּה דָּוִד בְּיוֹם אֶחָד שְׁלשִׁים אֱלֶף יְבִּינִים מִינָּה דָּוִד בְּיוֹם אֶחָד וְלֹא מִינָּה אֲחִיתוֹפֶל עִפְּהֶן. הָדָא הִיא דְכְתִיב וַיּוֹסֶף עִוֹד דְּנָד אֶת־כֶּל־בָּחָוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלשִׁים אֱלֶף: וַיּוֹסֶף תַּלְתִּין. אַתְּ מוֹצֵא בְּשְׁעָה שְׁבָּא אֱלֶף: וַיּוֹסֶף תַּלְתִּין. אַתְּ מוֹצֵא בְּשְׁעָה שְׁבָּא אֱלֶף: וַיּוֹסֶף תַּלְתִּין. אַתְּ אֶרִין. אַתְּ מוֹצֵא בְּשְׁעָה שְׁבָּא דְּיִשְׁעִה אֶרְיּ בְּיִית הָאֶלְהִים עִל אַנְלֶה דָּוֹד לָשֵׁאת אֶת אֶרוֹן בְּרִית יִ לֹא נְשָׁאוֹ כַתּוֹרָה. וַיִּיְבְּבֹבוּ אֶת־אָרְוֹן בְּרִית הַאֶּלְהִים עִל אַנְלָה חַדְּיִם הְיִיִּא לְרוּמָא וּטְרִיף לוֹן לְאַרְעָא. טְעִין בָּהַנִּייָא לְרוּמָא וּטְרִיף לוֹן לְאַרְעָא. שְׁלַח בְּוֹד וְאִיִּתָי לָאֲחִיתוֹפֵל. אַמֵּר לִיהּ. לִית אַתְּ אֲמֵר לִי מַה לְדֵין אֲרוֹנָה דּיּ טְעִין בְּהַנִייָא לְרוּמָא וֹטְרִיף לוֹן לְאַרְעָא. שְׁלִּי לֵי מָה לְדֵין אֲרוֹנָה דִּי לְאָחִיתוֹפֵל. אַמֵר לִיהּ. לִית אַתְּ אֲמֵר לִי מָה לְדִין אֲרוֹנָה דִּי טְעִין

בַהַנייַא לַרוּמַא וּטְרִיף לוֹן לָאַרעָא. טְעִין כַּהַנִייַא לְרוּמַא וּטְרִיף לוֹן לָאַרעָא. אָמַר לֵיהּ. שְׁלַח שָׁאַל לְאִילֵין חַכִּימַיַּא דָמָנִיתָא. אַמֶּר דַּוָד. מַאן דִּיִדַע לִמְקְמַתָּא וְלַא מִיקְמַהּ יָהֵא סוֹפֵיה מִתְחַנָקָא. אֲמֵר דָבָר קוֹמוֹי וְהוּא קַאִים. הַדָא הִיא דְכְתִיב וַיְהִי כֵּי צַעֲדוּ נִשְׁאֵי אֵרוֹן־יִי שְׁשַׁה צעַדֵים וַיִּיָבֶּח שׁוֹר וּמָרֵיא: רָבִּי חַנִינַה וַרְבִּי מַנַא. חַד אַמֵר. עַל כַּל־צְעִידַה וּצְעִידַה שׁוֹר וָמַרִיא וּבְסוֹף שִׁבְעָה פָּרִים וְשִׁבְעָה אֱילִים. וְחַרֵנַה אַמֵר. עַל כַּל־צְעִידַה וּצְעִידַה שָׁבְעָה פָּרִים וְשִׁבְעָה אֱילִים וּבְּסוֹף שׁוֹר וָמַרִיא. אַמַר הַקָּדוֹשׁ בַּרוּדָ הוֹא לָאַחִיתוֹפַל. מִילָא דָּמִייַנְקִּייָא אַמְרִין בּכַנישׁתַא בּכַל־יוֹם לא אמרת ליה. ולבני קהת לא נתן כי־עבודת הקדשׁ עלהם בַּכַּתַף יְשֹׁאוּי וָדָא אָמַרָתָּ לֵיהַ. וָכֶן אָתָּ מוֹצֵא בָּשָׁעַה שָׁבַּא דָוִד לַחַפּוֹר תַּימַלְיוֹסִים שֶׁלְבֵית הַמִּקְדַּשׁ חַפַּר חַמִשׁ עשר מאוון דאַמִין וַלֹא אַשָּׁפַח תַּהוֹמָה וּבְסוֹפַא אַשָּׁפַח חַד עַצִיץ וּבְעַא מִירְמִיתֵיה. אָמַר לֵיהּ. לִית אַתְּ יְכִיל. אָמֶר לִיה. למה. אמר ליה. דְנא הַכא כבישׁ על תַהוֹמַה. אַמֶר לִיה. וּמַן אֵימֶת אַתּ ָהָכָא. אַמַר לֵיה. מָן שַעתַא דִּשַּׁמַע רַחֲמַנָא קַלֶיה בָּסִינַי אַנכִי יי אֱלֹהֶידְ רְעַדַת אַרְעָא וְשוּקַעַת וַאָנָא יִהִיב הַכָּא כָּבִישׁ עַל תָּהוֹמָא. אַף עַל גַב כֶּן לַא שָׁמַע לֵיה. כֵּיוַן דִּירִימֵיה סְלִיק תָּהוֹמָה וּבָעַא מַטְפָּא עַלְמָא. וָהַוָּא אָחִיתוֹפֶל קַאִים תַּמַן. אָמַר. כְּדוֹן דַּוָד מִתְחַנֶּק וָאַנָא מִלִידָּ דַּוָד. מַאן דַּחַכֶּם דִּיָדַע מָקִימִתֵּיה וַלָא מַקִים לֵיה יָהַא סוֹפֵיה מָתַחַנָּקָא. אֲמַר מַה דַאֲמַר וְאוּקְמֵיה. הָתָחִיל דַּוָד אוֹמֶר שִׁירַה. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת. שִׁיר לְמֵאַה עוֹלוֹת. עַל כַּל־מֵאָה אַפָּה הָיָה אוֹמֵר שִׁירָה. אַף עַל גַּב כֵּן הַנָה סוֹפֵיהּ מִתְחַנְקָה. אַמֵּר רְבִּי יוֹסִי. הַדַא הִיא דְמַתִּלא אַמֵּרה צַרִידְ בַּר נַשׁ חֲשִׁישׁ עַל לְוַנֵטֵיהּ דְּרָבָּה אֲפִילוּ עַל מַגַּן. רְבִּי יָרְמִיַה בְּשֶׁם רְבִּי שִׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק. מְגִילָה שָׁמַסֶר שָׁמוּאֵל לדָוָד אַמַרהּ אַחִיתוֹפֶל בָּרוֹחַ הַקּוֹדָשׁ. וּמַה הָוָה אַחִיתוֹפֶל עַבְיד. כַּד הַוָה בַּר נַשׁ אַזַל מִמְלַדְ בַּיהּ הַנָה אֲמַר לֶיהּ. אַיִזִיל עַבִיד כֵּן וָהַכֶּן. וְאִין לֵית אַתִּ מִהֵימָן לִי אַזֵל וּשְׁאִיל בְּאוּרִים וְתוּמִים. וַהַוָה אֲזַל שְׁאַל וּמַשְּׁכַּח לֵיהּ כֵּן. הָדָא הִיא דְכְתִיב וַעַצַת אֲחִיתֹׁכֶּל אֲשֶׁר יָעַץ` בַּיַמִים הַהֶּם כַּאֲשֶׁר יִשׁאַל וגו' אַישׁ קָרִי וָלָא כַתִיב. לֹא יַכַלוּ הַכְּתוּבִים לְקָרותוֹ אִישׁ.

Ahitophel was a man great in Torah. It is written²⁴²: *David again assembled all young men in Israel, 30'000*. Rebbi Berekhiah in the name of Rebbi Abba bar Cahana²⁴³: Ninety thousand Elders did David ordain on one day, but he did not ordain Ahitophel with them²⁴⁴. That is what is written: *David again assembled all young men in Israel, 30'000*. He added, 30'000. Again, 30'000, and the simple sense of the verse, 30'000; together 90'000. You find that at the moment when David came to carry the Ark of the Eternal's Covenant, he did not carry it following the Torah²⁴⁸. *They moved the Ark of God's Covenant on a new car*²⁴⁵, etc. The Ark lifted the Cohanim up and tore them down to the ground; lifted the Cohanim up and tore them down to the ground. David sent and brought Ahitophel. He told him, can you not tell me why the Ark lifted the Cohanim up and tore them down to the ground, lifted the Cohanim up and tore them down to the ground, lifted the Cohanim up and tore them down to the ground,

and ask all the wise men whom you ordained. David said, any man who knows how to put this in order but does not put it in order should end up strangled. He said something in front of it and it was steadied. That is what is written²⁴⁶: *It was when the carriers of the Eternal's Ark took six steps that he sacrificed a bull and a fattened calf.* Rebbi Hanina and Rebbi Mana, one said, for every step a bull and a fattened calf and at the end seven oxen and seven rams; but the other said, for every step seven oxen and seven rams and at the end a bull and a fattened calf²⁴⁷. The Holy One, praise to Him, said to Ahitophel: Something which the schoolchildren say every day in assembly you did not say to him: *to the Bene Qehat he did not give; for the service of the holy [vessels] is on them, they should carry on the shoulder²⁴⁸.* But so you told him.

²⁴⁹Similarly you find that when David started to excavate the foundations²⁵⁰ of the Temple, he dug down fifteen hundred cubits and did not find the abyss. At the end he found a clay pot and wanted to lift it. It told him, you cannot lift me. We asked, why? It answered, because I am here suppressing the abyss. He asked it, since when are you here? It answered, from the Moment that the Merciful spoke on Sinai: I am the Eternal, your God²⁵¹, the earth trembled and sank down, and I was put here to suppress the abyss²⁵². Nevertheless, he did not listen to it; when he lifted it the abyss rose and threatened to flood the world. Ahitophel was standing there. He said, now David will be strangled and I shall rule. David said, any Sage who knows how to put this in order but does not put it in order should end up strangled. He said what he said 253 and it was steady. David started to sing a song of ascent, a song for a rise of 100 [cubits]. For each hundred cubits he composed a song. Nevertheless, he ended up strangled. Rebbi Yose said, that is what the proverb says, a person has to worry about the curse of a rabbi, even if it is for nothing²⁵⁴.

Rebbi Jeremiah in the name of Rebbi Samuel bar Rav Isaac: The scroll which Samuel handed over to David, Ahitophel composed it by the Holy Spirit²⁵⁵. What did Ahitophel do? If anybody asked for his counsel in anything and he gave his advice, he said go and do such and such, and if you do not believe me ask the Urim and Tummim. He went, asked, and found it

correct²⁵⁶. That is what is written²⁵⁷: *The counsel of Ahitophel which he gave in those days*, etc. *Man* is read but not written²⁵⁸; the verses could not call him "a man.²⁵⁹"

242 2S. 6:1. The verse is written in military language but does not appear in a military context.

243 Num. rabba 4(21),12(25); Midrash Samuel 24(5).

244 Justifying Ahitophel's hatred of David. He had enough reason as Batseba's grandfather.

245 2S. 6:3.

246 2S. 6:13; 2 Chr. 15:20. The two verses contradict one another.

247 To explain both verses (Note 246). Babli *Sotah* 35b.

248 Num. 7:9.

249 Differently Babli *Sukkah* 53a; hinted at *Makkot* 11a.

250 Greek θεμελίωσις; cf. *Sotah* 6:2 Note 17.

251 Ex. 20:2.

252 Cf. Babli 'Avodah zarah 3a, Midrash

Tehillim 74 #4. The reference is to Ps. 76:9: The earth was fearful and quiet. The earth was fearful because it was created on condition that Israel accept the Torah; when Israel accepted the Ten Commandments the earth became quiet since its continued existence was assured. The cover on the abyss sits on the waters of the Deluge (Gen. 7:11).

253 A magical spell.

254 Babli Berakhot 56a, Makkot 11a.

255 The blueprint for building the Temple (1/Chr. 28:11).

256 Midrash Tehillim 3(4). (We do not find that the oracle could be used for anything but affairs of state.)

257 2S. 16:23.

258 Babli Nedarim 37b.

259 In *Midrash Tehillim* 3(4): "but an angel."

(29a line 71) פֵּיצָד נִתְרָחֵק. וַאֲחִיתְפֶּל רָאָׁה פִּי לְא־נֶעֶשְׁתָהֿ עֲצֶתוֹ וַיַּמֲבוֹשׁ אֶת חֲמוֹרוֹ וגו'. שְׁלשָׁה דְבָרִים צָנָה אֲחִיתוֹפֶל אֶת בָּנָיו. אָמַר לָהֶם. אַל תִּמְרְדוּ בְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד. דְּאַשְׁכְּחָן דְּקוּדְשְׁא בְּרִידְ הוּא נְסִיב לְהוֹן אַפִּין אֲפִילוּ בְּפַרְהֶסִיָּא. וְאֵל תִּשְׂאוֹ וְתִתְּנוּ עִם מִי שְׁהַשְּׁעָה מְשַׁחֶקֶת לוֹ. וְאִם הָיְתָה הָעֵצֶרֶת בְּרוּרָה זִּרְעוּ חִשִּים יָפּוֹת. וְלָא זֶדְעִין אִם בְּרוּרָה בְּטַל וְאִם בְּרוּרָה בְשָׁרָב.

How was he removed²³⁸? When Ahitophel saw that his counsel was not taken, he saddled his donkey²⁶⁰, etc.

Three things did Ahitophel command his sons: Do not rebel against the dynasty of David, since we find that the Holy One, praise to Him, shows them favor even when they acted brazenly²⁶¹. Do not have dealings with anybody who has a lucky streak²⁶². And if Pentecost was clear, sow wheat of the best quality²⁶³. But we do not know whether clear from dew or clear from *šarav*²⁶⁴.

260 2S. 17:23. He committed suicide; therefore his death could not scour off his sins, Note 29. A parallel to this paragraph is in the Babli, *Bava batra* 147a.

261 Greek παρρησία, as in the case of Batseba.

262 Since the other party would win in court or in contract negotiations.

263 The next fall planting season.

265 The dry wind from the East, Arabic hamsin.

(1 20b line 1) גַּיְחָזִי אָדָם גִּיבּוֹר בַּתּוֹרָה הָיָה. אֶלֶּא שֶׁהָיוֹי בּוֹ שְׁלֹשֶׁה דְבָּרִים. עַיִּן צֶּרָה וּפְּרוּץ בָּעֶרְוָה וְלֹא הָיָה מוֹדֶה בִתְּחִיֵּית הַמֵּתִים. עַיִּן צֶּרָה. בְּשֶׁעָה שֶׁהָיָה אֱלִישְׁע יְתִיב בְּתִינּייֵיִיה הֲנָה גִּיחֲזִי יְתִיב בְּיֹה עַלִּי תְּרְעָא וְתַלְמִידִייָא חַמְיִין לֵיהּ וְאָמְרִין. גַּיְחֲזִי לָא אָעַל וַאֲנָן עָלִין. וַהְוָה תַנְּייוֹ מִתְּחֲנֵי כְלוּם. כֵּיוֹן שֶׁנַתְּרְחֵק מֵה כְתִיב תַּמֶּן. וַיְּאמְרְוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים אָל־אֱלִיעִע הִנְּה־נָא (וגו') הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲנֹחְנוּ יוֹשְׁבִים שֶׁם לְפָנֶיְךְּ צַרְ מִמֶּנוּּ לָא אַסְחִין אוֹבְלִיסִייָא וְתַלְמִידִייָא דָּהַוֹן תַּמָּן.

²⁶⁶Gehazi was great in Torah, but three things were the matter with him: He was grudging, dissolute in sexual matters, and denied the Resurrection of the Dead.

Grudging. When Elisha sat and formulated his teachings, Gehazi sat outside the door. The students saw him and said, Gehazi did not find room inside, could we find room inside? His²⁶⁷ statements were said without anybody profiting from them. Once he was removed, what is written there? *The prophecy students said to Elisha* (etc.,) *the place where we are sitting is too narrow for us*²⁶⁸. It does not contain the general population²⁶⁹ and the students who were there.

266 Babli 107b.

lowing Gehazi's dismissal.

267 Elisha's, who had no listeners.

269 Greek ὄχλος, "multitude".

268 2K. 6:1, the verse immediately fol-

(9 296 line 9) וּפָרוּץ בָּעֶרְוָה. שֶׁכֵּן הַשּוּנָמִית אוֹמֶרֶת לְאִישָׁהּ הַנֵּה־נָּא יָדַׁ עְתִּי כֵּי אִישׁ אֱלֹהָים קַדְוֹשׁ הַנָּה־נָּא יָדַׁ עְתִּי כַּי אִישׁ אֱלֹהָים קַדְוֹשׁ הַנָּה־עָלַיְנִוּ תְּלְמִידוֹ הָבִּין רְבִּי אָבוּן. שֶׁלֹא הָא קדוֹשׁ וְאֵין תַּלְמִידוֹ קְדוֹשׁ. אָמַר רְבִּי אָבוּן. שֶׁלֹא הַבִּיט בָּהּ מִיּמְיוֹ. וְרַבָּנִין דְּקַיְסְרִין אֶמְרִיוֹ. שֶׁלֹא רָאָת טִיפַת קָרי עַל בְּנָדְיוֹ מִיְמְיוֹ. אַמְּתִיהּ דְּרְבִּי שְׁמוֹא בַּר רַב יִצְחָק אֲמְרָה. אֲנָא הֲוִינָא מְשַׁוְּנָה מְנוֹי דְמָרִי. מְן יוֹמוֹי לָא חֲמִית מִילָּא בִישָׁא בְּישָׁא בְּיְנִיר. פְּתִיב וַיִּנִּשׁׁ גַּיְחֲזִי לְהָדְבָּה. מָהוּ לְהָדְבָּה. אָמֵר רְבִּי יוּסִי בֶּן חֲנִינָה. שֶׁנְתַן יָדוֹ בְּהוֹד שְׁבִּנְיוֹ דְּדָּיה. בֵּין דַדְּיִה. בִּין דְדָּיִה.

270 Dissolute in sexual matters. For the woman of Shunem said to her husband: Lo, I know that he is a holy man of God²⁷¹. Rebbi Jonah said, he is holy, but his student is not holy. Rebbi Abun said, because he never looked at her. But the rabbis of Caesarea say, he never had an involuntary emission. The slave girl of Rebbi Samuel ben Rav Isaac said, I was washing my master's garments. I never saw a bad thing on my master's garments. It is written: Gehazi drew near to push her away²⁷². What is אַלְּהָדְּכָּף? Rebbi Yose ben Hanina said, he put his hand on her beauty spot, between her breasts.

270 Yebamot 2:4 (Notes 81-85), Lev. rabba 24(6). The text here seems to be original since only here (and Lev. rabba) the observation of R. Samuel bar Rav Isaac's

maid is given justification. 271 2*K*. 4:9. 272 2*K*. 4:27.

(29b line 16) וְלֹא הָיָה מוֹדֶה בְּתְּחִינִּת הַמֵּתִים. אַתְּ מוֹצֵא בְּשֶׁעָה שְׁבָּא אֱלִישְׁע לְהַחֵיּוֹת אֶת בְּנָהּ שְׁבָּה שְׁבָּר וְלִי קַח מִשְׁעַנְתִּי בְּנֶדְ ּ וְלֵבֶּ כִּי תִמְצָא־אִישׁ לְא תְבֵרַבְּנֵּנִי וְכִי־ְבַרֶּכְךְּ אִישׁ לָא תַעֲעָנָּנִי וְנִץ בְּלֵּה בְּיִ תִמְצָא־אִישׁ לְא תְבֵרַבְּנֹי וְכִי־ְבַרֶּכְךְּ אִישׁ לָא תַעֲעָנָנִי וְנִיבְּד בְּן אֶלָּא כַד בְּנָע בַּר נַשׁ וַאֲמֶת לֵיה. מֵאַיִין וּלְאַיִין גַּחֲזִי. ווּ אֲמֵר לֵיה. אָנָא אַזִּיל מְתַים אֶלָּא הַקּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. דְּכְתִיב בֵּיהּ יְי מֵמְית וְמָתִים ווּ אֲמֵר לֵיה. אֲנָא זְדַע אִילוּ הֲנָה וּמְתִים ווּ אֲמָר לֵיהָּ אָלָל לֵיהּ וְלָא עְבַד כְּלוּם. אֲזַל לְנַבֵּיהּ אֲמֵר לֵיה. אֲנָא זְדַע אִילוּ הֲנָה זְּתָּי לָא הַנָּה מִיתְעַר עַל זָדֶך.
דַּמִיךְ לָא הַנָּה מִיתְעַר עַל זָדֶך.

And denied the Resurrection of the Dead. You find that at the time when Elisha came to resurrect the Shunamite's son, he told him²⁷³: *Take my support staff in your hand and go, and if you meet a man do not greet him, or if a person greets you do not answer him.* But he did not do that, but when a person met him and asked, from where and to where, Gehazi? He told him, I am going to resurrect the dead. This one would tell him, only the Holy One, praise to Him, can resurrect the dead, as it is written²⁷⁴: *The Eternal kills and gives life, brings down to the pit and lifts up.* He went there and did not do anything. He returned to him and said to him, I know that if he really were dead, he would not wake up through you.

273 2K. 4:29.

274 IS. 2:6.

(29b line 24) אַהְּ מוֹצֵא בְשָׁעָה שָׁבָּא נַעֲמֶן שַׂר צְבָא מֶלֶךְּ אֲרָם אֶצֶל אֱלִישָׁע בָּא אֵלָיו בְּסוּסוֹ וּבִרְכִבּוֹ. אָמֵר רָבִּי יוֹחָנַן. בָּסוּסוֹ כְתִיב. בָּעָא מִיתַּן לֵיהּ דְּהַב וּכְסֵף אָסְטַלְווַן וּלְבוּשִׁין אַבָּנִים טוֹבוֹת וּמֵרְנֶּלְיּוֹת. וְלֹא קִיבֵּל עָלָיו. הָדָא הִיא דְּכְתִיב וַיִּפְצַר־בִּוֹ לָקַחַת וַיְמָאֵן: אֲתַא גַּיְחָזִי וַאֲמֵר חִירִי כְּי־אִם־רַצְּתִּי אֲחֲלִיו וְלָקַחְתִּי מֵאִתוֹ מְאְוּמָה: מוּמָה כְתִיב. אֲזֵל וּמָטָה בִיהּ וּנְסַב מֵה דִּנְסַב וְאַטְמְרוֹן בְּעִילִיתִיהּ. אֲתַא גַבָּהּ אֱלִישְׁע. אֲמֵר לִיהּ. מֵאַיָן וּלְאַיִן גַּחֲזְי. מִיאַנְתָּה מַתּן שְׂכָרָן שְׁלַצְּדִּיקִים. אָמֵר לוֹ. לְא־חָלַדְּ עַבְּדְּדְּ אָנֶה וְאָנָה: וַיִּאמֶר לְא־לַבְּי הַלַּדְּ בַּאֲשֶׁר הַפַּדְּ־אִישׁ מֵעֵל מֶרְכַּבְתִּוֹ לְקְרָאתֶדְ הַעֵּת לָקַחַת בֶּטֶר וְזָהָב הַעֵּת לַקּחַת אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְנָּלִיוֹת. לְפִיכָּדְּ צָּרָעַת נַעְמֶן תְּדְבָּק־בְּּדְּ בְּתָר וְאַרְנָים הָיִי הְצוֹי הִיוּ. רְבִּי יְהוּדְה בְּעָּחְ וְּנָבְיָה אֲנָשִׁים הָיִוּ מְצוֹרְעִים בְּתַח הַשְּׁעֵר וּגוֹ'. וּמִי הִיוּ. רְבִּי יְהוּדְה בְּשֶׁם רָב. גַּיְחָזִי וּשְׁלֹשֶׁת בַּנִיו הַיוּ.

You find [written] when Na'aman, the army commander of the king of Aram, came to him with his horses and his chariot. Rebbi Johanan said, it is written with his horse²⁷⁵. He wanted to give him gold and silver, stolas and garments, precious stones and pearls, but he did not accept. That is what is written²⁷⁶: He insisted that he take, but he refused. Gehazi came and said, by the living Eternal, if I would run after him and take anything from him²⁷⁷. "A defect" is written²⁷⁸. He went, met him, took what he took, and hid it in his upper storey. He came to Elisha, who asked him, from where to where, Gehazi? You refused the reward of the just²⁷⁹! He answered²⁸⁰, your servant did not go here or there. But he said, did not my thoughts go when a man turned from his carriage towards you; is it time to take silver and gold; is it time to take precious stones and pearls? Therefore, Na'aman's skin disease shall cling to you. It is written²⁸¹: Four men afflicted with skin disease were at the door of the gate. Who were they? Rebbi²⁸² Jehudah in the name of Rav: They were Gehazi and his three sons.

275 The actual *Ketib* in all sources of 2*K*. 5:9.

276 2K. 5:16.

277 2K.5:20; Num. rabba 7(6). The invocation of the Name in a dishonest enterprise is blasphemy.

278 A Ketib מממה "its defect" for *Qere* "anything" is not in Eastern (Aleppo and Peterburg) codices but it is an old

Ashkenazic (Rashi *ad loc.*) and Provençal [*Num. rabba* 7(6)] tradition; cf. Y.S.R. Norzi, מנחת שנ *ad loc.*

279 He lost his reward in the Future World. 280 *2K*.5:23-24. In v. 24, Gehazi's skin disease is declared hereditary.

281 2K.7:3.

282 Read: *Rav* Jehudah. In the Babli (107b): R. Johanan.

(29b line 36) כְּתִיב וַיָּבְּא אֱלִישָׁע דַּפֶּּשֶׂק וּבֶן־הֲדָד מֱלֶּךְ־אֲרָם חֹלֶהֻ וגו'. מָה אֲזַל בָּעֵי מֵיעֲבַד תַּמָּן. אָזַל בָּעֵי מִקְרָבָא לְגֵיחַזִּי וְאַשְּׁכְּחֵיהּ מִּוּחְלָט. מִיכָּן שֶׁדּוֹחִין בִּשְׂמֹאל וּמְקָרְבִין בְּזָמִין. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בַּחוּץ לְּא־יָלָנִן גַּרָ דְּלָתַיִי לָאוֹרַח אֶפְתָּח: מִיכֶּן שֶׁדּוֹחִין בִּשְׁמֹאל וּמְקֶּרְבִין בְּיָמִין. לֹא כְשֵׁם שָׁעָשָׂה אֱלִישָׁע שְׁדָּחָה אֶת גַּיחַזִּי בִּשְׁתֵּי יָדִיו. שְׁנֵי חֲלָאִים חָלָה אֱלִישָׁע. אֶחָד כְּדֶרְד וְאֵחָד שַׁדָּחָה אֶת גַּיחַזִּי.

It is written²⁸³: Elisha came to Damascus when Ben-Hadad the king of Aram was sick. What did he come to do there? He went to bring back Gehazi but found him absolutely impure²⁸⁴. From here that one should push away with one's left hand but bring back close with one's right. Rebbi Johanan said, the stranger should not stay outside overnight; my doors I opened for the guest²⁸⁵. From here that one should push away with one's left hand but bring back close with one's right. Not as Elisha did who pushed Gehazi away with both hands. Elisha was sick with two sicknesses²⁸⁶. One in the ways of the world, and one because he pushed Gehazi away.

283 2K. 8:7.

284 Most rules of skin-disease (*Lev*. 13:1-46) define two stages of the diagnosis. In the first one, the sufferer is quarantined (מַשְׁתָּם). If he be found pure, a simple immersion in water will make him ritually pure. But if he was found impure after quarantine, he is *absolutely impure* and can regain purity only by the elaborate ceremony described in *Lev*. 14. For an inhabitant of the Northern kingdom, this would present almost insurmountable difficulties. (Na'aman as a Gentile did not

need any ceremony.) Elisha is faulted for not helping Gehazi to repent and regain his purity.

285 Job 31:32.

286 In the Babli 107b: three sicknesses; the two mentioned here and an additional one for sending the bears against the children. In 2K. 13:14 it is mentioned that Elisha fell ill "with the sickness which would cause his death". This implies that it was not his only sickness; he must have been sick at least twice.

(29b line 42) רַבּי חֲנְנְיָה וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. בְּשָׁעָה שֻׁנְּמְנוּ וְאֵמְרוּ. שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הָרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בָּן לֵוִי. בְּשָׁעַה שְׁנָמְנוּ וְאֵמְרוּ. שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הָדְיִנְעִתְּ דַבְּר: בְּקְשׁוּ לְצָרְף אֶת שְׁלֹמֹה עַמְּהֶן. בָּא דְּוִד וְנִשְׁתַּתַּה לְבְיִרְף אֶת שְׁלֹמֹה עַמְהֶן. בָּא דְּוִד וְנִשְׁתַּתַּה לְבְּנִיהֶן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים. אֵשׁ יָצָאת מִבִּית קַדְשֵׁי הַקְּדְשִׁים וְלִיהֲטָה סְבִיבוֹתֵיהֶם. הָדָר עִילָה. הֲנָה לְפְנֵיהֶן. וְיֵשׁ אוֹמְרִעָּה. בִּיוֹן שֶׁנְמְנָה עַמְּהֶן צְלִי וְלָא אִיתְעֵנְי. דּוֹרְשִׁי רְשׁוּמוֹת אֲמְרוּ. כּוֹלְהָם יֵשׁ יְלִיף מְצְלִי וּמְלָשְׁה מִעְּבָּה. כִּיוֹן שֶׁנְמְנָה עַמְהָן צְלִי וְלָא אִיתְעֵנְי. דֹּוֹרְשִׁי רְשׁוּמוֹת אֲמְרוּ. כּוֹלְהָם יֵשׁ לְיָף לְעוֹלְם הַבָּא. מַה טַעַם. לִי גִלְעָּד וְלָּי מְנַשֶּׁה וְאֶבְּרְיִם מְעְוֹז רֹאשִׁי יְיִּהְהָה מְשְׁלְיְה נִעְלִי, לִי גִלְעָד זְה אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּפֵל בְּרָמוֹת גּלְעַד. מוֹאֲב | לִיר רַחְצִי עַל־אֲבָל שְּׁנָּבָל בְּרָמוֹת גּלְעַד. לִי גְלְעָּד זְּה אַחְאָב מֶלֶךְ יִיְיְהְבְּל שְׁבָּבְל בְּרָמוֹת גּלְעַד. לִי מְנִאָי עָל־אֲבִעם מְעְוֹז הֹאשִׁי עָל־אֲבִים מְעָוֹז הֹשִׁי עִירָ בְעֵם אֵצְּרְרָת. יִיְהִרְּים מְעוֹז הִי מְנִשְׁה לִשְׁמוֹנוֹ. אֵבְרִים מְעָלֵיז הַתְּבְּלִי זָה אַחְיִבְים מְעָלִיז הַ בְּתְּבִי אָבְרִים מְעָלִיז הַ בְּלְבִי אָבְיֹים מְעָלִיז בְּים בְּבָּי בְּיִבְים אִבְּיִבְיים מְעֵוֹז הִי שְלִיאָב לְּפָּיִי בְּיִבְּיִם אָּעִילִיי, עַל־אֲבִים שִׁילִי, עַל־בְעִם שְּשִׁלִייְ בְּיִים בְּעִילְיִי בְּלְיבִי בְּיִים בְּעִּילִי בָּה בִּעְלִי, עַל־אָבִים שִׁנְילְיִי בְּיִבְיִים בְּעִלְיִי, עַל־יִבְעָם שִׁנְילִי בְּיִי בְלּי, בְּעִר בְּעִילְיִי, עָּל־יִבְּבִים שִׁנְּהְיִבְּיוֹם בְּעִילְיבִּי אָבְיִים בְּיִבְיִים בְּעֹים בְּבִי בִּלְיים בְּבְּיִים בְּבְּים בְּבְּבְים בְּעִבּיל בְּלְיבִי בְּיִבְים בְּיִיבְים בְּעִיבְים בְּיִי בְּעִים בְּיִבְים בְּיִים בְּיִיבְיִים בְּיִּבְים בְּיִיבְיִבְּיִבְּיִּיּיִּיבְים בְּבְּים בְּיִיבְּיִבְעִים בְּיִבְיבְּיִים בְּיִים בְּעִים בְּיבְּיִים בְּיִיבְיבִּים בְּיִיבְּיבְּיבְיבְייִיבְּיִבְיְיִיבְּיִיבְיִים בְּיִים

הַקּדוֹשׁ בָּרוּדְּ הוּא. רִבּוֹן כָּל־הָעוֹלָמִים. מַה נַעֲבִיד וְדָוִד מֶלֶדְ יִשְׂרָאֵל מֵיקַל לוֹן. אַנְשֵׁי דָמֵים וִּמִרְמָה לֹא־יָחֶצָּוּ יְמֵיהֶם. אֲמַר לוֹן. עָלִי לַעֲשׂוֹתָן רֵעִים אֵילוּ לָאֵילוּ. עֲלִי־פְלֶשֶׁת אֶתְרוֹעֵע עְלֵי בְּלֵשֵׁת הַתִּרעַעִי עַלִי לִפָּלֵשׁ לָהָם מַעשִּׁים טוֹבִים וֹלַצְשׁוֹתַן רֵיעִים אִילּוּ לַאֵילוּ.

²⁸⁷Rebbi Hanania and Rebbi Joshua ben Levi: at the time when they voted and said that three kings and four private persons had no part in the Future World, there came a disembodied voice and said²⁸⁸, does it pay for you that you oppose, that you choose, not I, and what can you say²⁸⁹? They wanted to include Solomon with them²⁹⁰. David came and bowed down before them, but some say that fire came out of the Holiest of Holies and flared around them. Hadar IIIa was used to be answered when he prayed. From the time he voted with them he prayed but was not answered. The interpreters of hints say, all of them have part in the Future World. What is the reason? Mine is Gilead, mine is Manasse, Ephraim my main fortress, Jehudah is my scepter, Moab my washing trough, at Edom I shall throw my shoe²⁹¹. Mine is Gilead, that is Ahab, king of Israel, who fell at Ramot Gilead. *Mine is Manasse*, its plain Ephraim my main fortress, that is Jeroboam ben Nevat the Ephraimite. Jehudah is my scepter, that is Ahitophel. Moab my washing trough, that is Gehazi²⁹². At Edom I shall throw my shoe, that is Doëg the Edomite. Israel said before the Holy One, praise to Him: Master of all Worlds, what can we do if David, King of Israel, cursed them? Men of blood and deceit shall not live to half of their days²⁹³! He told them, it is up to Me to make them friends one to the other. For me Peleshet is friendly; to me Peleshet makes friends²⁹⁴; it is up to Me to lead them to good deeds²⁹⁵ and to make them friends one to the other.

292 Whose sin was connected with Na`aman's washing.

293 *Ps.* 55:24. In the Babli, 69b, 106b, the verse is read as meaning that Doëg and Ahitophel did not live to age 35.

294 The root פלש in addition to "invade" can mean "to clear a path".

²⁸⁷ Num. rabba 14(1).

²⁸⁸ Job 34:33.

²⁸⁹ It is presumptuous for a human theologian to pretend to know God's judgment.

²⁹⁰ Babli 104b.

²⁹¹ Ps. 60:9-10, 108:9-10.

(fol. 27b) משנה ג: דּוֹר הַמַּבּוּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלֶם הַבָּא וְאֵין עוֹמְדִין בַּדִּין שָׁנָּאֲמֵר לֹא יָדוֹן רוֹחִי בָּאָדָם לְעוֹלֶם. אַנְשִׁי סְדוֹם אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלֶם הַבָּא אֲבָל עוֹמְדִין בַּדִּין. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, אֵילוּ וָאֵילו אֵינֶן עוֹמְדִין בַּדִּין שָׁנֶּאֲמֵר עַל כֵּן לֹא יָקוּמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַשָּאִים בַּעְדַת צַדִּיקים אֵלוּ אַנְשֵׁי צַדִּיקים אֵלוּ אַנְשֵׁי בַּדִּיקים אֵלוּ אַנְשֵׁי זֶה דּוֹר הַמַבּוּל. וְחַשָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקים אֵלוּ אַנְשֵׁי סְדוֹם. אֵמְרוּ לוֹ בַּעָדָת צַדִּיקִים אִינֵן עוֹמִדין אבל עוֹמִדין הן בַּעדת רַשִׁעים.

Mishnah 3: The generation of the Deluge has no part in the World to Come and they do not stand in judgment, as it is said²⁹⁶: *My Spirit shall not judge man forever*. The people of Sodom have no part in the World to Come but they stand in judgment. Rebbi Nehemiah says, neither of them stands in judgment, as it is said²⁹⁷: *Therefore, evildoers shall not rise in judgment, nor sinners in the company of the just. Therefore, evildoers shall not rise in judgment, that is the generation of the Deluge, nor sinners in the company of the just, these are the people of Sodom. They said to him, in the company of the just they will not rise; they will stand in the company of evildoers.*

296 Gen. 6:3.

297 Ps. 1:5.

(29b line 59) **הלכה ג**: דּוֹר הַמַּבּוּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵינֶן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַעָם. וַיִּמַח אֶת־כַּל־הַיִּקוּם בָּעוֹלָם הַזָּה. וַיִּמַּחוּ מִן־הַאָרֵץ לְעַתִיד לָבוֹא.

Halakhah 3: "The generation of the Deluge has no part in the World to Come," and will not see the future²⁹⁸. What is the reason? ²⁹⁹He wiped off all that was standing in this world; they were wiped off from the Land³⁰⁰, in the future.

298 In contrast to most other sinners whose souls will take part in Eternal Life after having been punished for their sins, these souls will be completely destroyed. Babli 108a.
299 Gen. 7:23.

300 The double mention of "wiping off" in one verse implies that each of them must have another object. In Psalms, "the Land" usually refers to the Future Life; the Land of the Living to Paradise, the Land without attribute to the Netherworld.

(29b line 62) תַּנֵּי. רְבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר. מְמַשְׁמֵע שֶׁנֶּאֶמֵר לְא־יָדֹוֹן רוּחֵי בֵּאָדָם ׁלְעוֹלָם. רְבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. לֹא יָדוֹן לוֹ רוּחִי. שֶׁאֵינִי נוֹתֵן רוּחִי בָּהֶם בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן רוּחִי בִּבְנֵי אָדָם. רְבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. לֹא יָדוֹן לוֹ רוּחִי. שֶׁאֵינִי נוֹתֵן רוּחִי בָהֶם בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן מַתַּן שְׁכָרֶן שֶׁלַצַּדִּיקִים. אֵחֵרִים אוֹמִרִים. לֹא יָדוֹן לוֹ רוּחִי. שְׁאֵינִי מַחֵזִּירָהּ לִנְדָנָהּ. רְבִּי יְהוֹשָׁעַ בַּן לֵיִי אָמַר. עִיקּר זְּרִיבָתָן לַחוֹלְטָנִית. מַה טַעַם. בָּעֵת יְזוֹרְבוּ נִצְמָתֵה בְּחוּמּוֹ נִדְעַכְּוּ מִמְקוֹמֶם: מָהוּ בְּחוּמּוֹ. בְּרִיתוּחָן. אָמֵר רָבִּי יֹזֹחָנָן. כָּל־טִיפָּה וְטִיפָּה וְטִיפָּה שָׁהָיָה הַקְּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא מוֹרִידְהּ עֲלֵיהֶן הָיָה מַרְתִּיחָהּ בְּתוֹדְ גֵּיהְנָּם וּמוֹרִידְהּ עֲלֵיהֶן. הָדָא הִיא דְּכְתִיב בְּחוּמּוֹ נִדְעֲכְוּ מִמְקוֹמֶם: יְהוּדָה בֵּירְבִּי חִזְּקָיָה וְרְבִּי אֲמְרִין. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא בַּרְבִּי חוֹא מַכְנִיס בָּהָן חֲכָדְ הַקְּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא בַּרְנִיסְן לְשָׁלֶג וְהֵן אוֹמְרִים. הוֹי הוֹי. וְאַחֵר כָּדְ הוּא מַכְנִיסְן לְשֶׁלֶג וְהֵן אוֹמְרִים. הוֹי הוֹי. וְאַחֵר כָּדְ הוּא מַכְנִיסְן לְשֶׁלֶג וְהֵן אוֹמְרִים. הוֹי הוֹי. וְאַחֵר כָּדְ הוּא מַכְנִיסְן לְשֶׁלֶג וְהֵן אוֹמְרִים. הוֹי הוֹי. וְאַחֵר כָּדְ הוּא מַכְנִיסְן לְשֶׁלֶג וְהֵן אוֹמְרִים הֹיוֹ. וִיקּבְּלוּ חִיּב עָם. וַיְעֻלֵּנִין מִבְּוֹ לְשִׁלְעוֹלָם הַבָּא. על שׁם וֹלֵץ לֹא־שֹׁמֵע גַּעְרָה:

³⁰¹It was stated: Rebbi Nehemiah says, one understands it from what was said²⁹⁶ *My Spirit shall not judge man forever*. Rebbi Jehudah says, *My Spirit shall not judge him*, for I shall not give My Spirit into them when I shall give My Spirit into people³⁰². Rebbi Simeon says, *My Spirit shall not judge him*, for I shall not give My Spirit into them when I shall distribute the rewards of the just. Others say, *My Spirit shall not judge him*, I shall not bring it back into its sheath³⁰³.

Rebbi Joshua ben Levi said, mainly their³⁰⁴ scalding was parboiling. What is the reason? *At the time when they were scalded they shrank; in its heat they disappear from their place*³⁰⁵. What is *in its heat*? In their boiling. Rebbi Johanan said, every single drop which the Holy One, praise to Him, rained on them, He brought to a boil in Hell and rained it on them³⁰⁶. That is what is written, *in its heat they disappear from their place*.

Jehudah ben Rebbi Hizqiah and Rebbi³⁰⁷ said, the Holy One, praise to Him, judges the evildoers in Hell for twelve months. First He brings the itch on them; then He brings them into fire and they say woe, woe; after that He brings them into snow and they say wai, wai. What is the reason? He brought me up from the noisy pit, from miry mud³⁰⁸. What is from y mud? From a place where one says woe.

Why could they not receive their punishment³⁰⁹ and then take part in the World to Come? Because *the scoffer will not hear rebuke*³¹⁰.

301 Babli 108a, Tosephta 13:6, *Gen. rabba* 26(6),28(3).

302 At the resurrection. The interpretations differ in formulation, not in meaning.

303 In the container where souls are kept to be born or resurrected.

304 The generation of the flood.

305 Job 6:17.

306 Gen. rabba 28(9) [M. Sokoloff, The

Geniza Fragments of Bereshit Rabba (Jerusalem 1982) p. 120].

307 Probably one should read "Jehudah and Hizqiah, the sons of R. Hiyya", or a name in missing here. In Mishnah *Idiut* 2:10, the Babli, *Šabbat* 33b, and *Thr. rabba* 1(42), the statement is anonymous. In *Gen. rabba* 28(7) it is attributed to R. Johanan, a student of Hizqiah.

The statement is the basis of the rule that prayers for deceased parents may be said only for 11 months, so as not to declare one's parents as evildoers.

308 Ps. 40:3.

309 This refers to the statement of the Mishnah that the people of the Deluge have no part in the World to Come, i. e., that their souls were destroyed.

310 Since the goal of punishment is reform, punishment of scoffers is useless. Their souls, instead of being punished, must be destroyed.

(29c line 1) אַנְשֵׁי סְדוֹם אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינֶן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַאי טַאֲמָא. וְאַנְשַׁי סְדוֹם רָאִים וְחַטָּאִים לַיִּי מְאָד: רָאֵים וְחַטָּאֵים בָּעוֹלָם הַזֶּה. לַיִּי מְאָד לְעָתִיד לָבוֹא. דָּבָר אַחֵר. רַעִים אֵילוּ לָאֵילוּ. וְחַטַּאִים בָּגִילוּי עַרָיוֹת. לִיי בַּעֲבוֹדָה זֵרָה. מָאֹד בָּשִׁפִּיחוּת דַּמִים.

³¹¹"The people of Sodom have no part in the World to Come," and they will not see the future. What is the reason? *The people of Sodom were very evil and sinful against the Eternal*³¹². *Evil and sinful* in this world, *against the Eternal very much* in the future.

³¹³Another explanation. *Evil* against one another, *and sinful* in incest and adultery, *against the Eternal* in foreign worship, *very much* in spilling blood.

311 Babli 109a; Tosephta 13:8. The paragraph also is part of the Mishnah in the Babli and the independent Mishnah mss. not

from the Maimonides tradition.

312 Gen. 13:13.

313 Gen. rabba 41(10).

(fol. 27b**) משנה דּ:** דּוֹר הַמִּדְבָּר אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלֶם הַבָּא וְאֵין עוֹמְדִין בַּדִּין שְׁנֶּאֱמַר בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֵתוּ דִּבְרֵי רָבִּי עֲקִיבָה. רְבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר אִסְפוּ לִי חֲסִידָי פוֹרְתֵּי בְרִיתִי עֲלֵי זָבַח.

Mishnah 4: The generation of the desert has no part in the World to Come, as it is said³¹⁴: *in this desert they shall be terminated and there they will die*, the words of Rebbi Aqiba. Rebbi Eliezer says, about them it says³¹⁵, assemble for Me My lovely ones, who sealed My Covenant by a sacrifice³¹⁶.

משנה ה: עֲדַת קוֹרַח אֵינָהּ עֲתִידָה לַעֲלוֹת שֶׁנֶּאֱמֵר וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְּ הַקְּהָל דְּבֵרִי רְבִּי עַקִיבָה. רְבִּי אַלִיעִזר אוֹמר עליהם הוּא אוֹמר יי ממית וּמחיּה מוֹרִיד שׁאוֹל וַיַּעַל

Mishnah 5: The band of Korah will not be resurrected in the future, as it is said³¹⁷ the earth covered them; they were lost from among the congregation, the words of Rebbi Aqiba. Rebbi Eliezer says, about them it says⁹³, the Eternal kills and brings to life, He sends down into the pit and raises up.

314 *Num.* 14:35. The argument in the longer text of the Mishnah in the Babli is reproduced here at the start of the Halakhah. In all these cases, the double emphasis in the verse is interpreted that the first expression refers to this world, the second to the World to Come.

315 Ps. 50:5.

316 The ceremony described in *Ex.* 24:1-9 guaranteed their eternal life. Since R. Aqiba war R. Eliezer's student, the inversion of the chronological order clearly indicates that the latter's opinion is accepted as practice.

317 Num. 16:33.

29c line 6) הלכה ד: דּוֹר הַמִּדְבָּר אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלְם הַבָּא וְאֵינֶן רוֹאִין לְעָתִיד לְבוֹא. שְׁנָאֲמֶר בַּמִּדְבָּר הַאָּה יִתַּמוּ וְשָׁם יָמֵתוּ. יִתַּמוּ בָּעוֹלְם הַזֶּה. וְשָׁם יָמוּתוּ לְעָתִיד לְבוֹא. וְכֵן הוּא שׁוֹמֵר. אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפֵּי אִם יְבוֹאוּן אֶל־מְנוּחָתִי. דְּבְרֵי רְבִּי עֲקִיבָה. רְבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַשְׁכִים הוּא אוֹמֵר. אָשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפֵּי אִם יְבוֹאוּן אֶל־מְנוּחָתִי. דְּבְרֵיי וְבָּי יְהוֹשָׁעַ אוֹמֵר. נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי, בְּאַפִּי מְּטְידֵי כּוֹרְתֵי בְרִיתִי עֲלֵי זָבַח. רְבִּי יְהוֹשָׁעַ אוֹמֵר. נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפֵּי. בְּאַפִּי מְּטְיִה שְׁמִינִם. חְנַנְיָה בֶּן אֲחִי רְבִּי יְהוֹשֶׁעַ אוֹמֵר. כְּתוּב אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפֵּי, בְּאַפִּי, בְּאַפִּי וּמְלִים שָׁאֵינִי חוֹזֵר אֲנִי בִּי. תַּנֵּי, רְבִּי שִׁמְעוֹן בָּן מְנַסְיָה אוֹמֵר. עַל יָדִי. עֲלֵי זָבַח שָׁעִילּוּ אוֹתִי וְנִזְבְּחוּ עַל וֹר. חֲסִידְיי שְׁעָשׁוּ עִמִּי חָסֶד. כּוֹרְתֵי בְרִיתִי שְׁנָכְּרְתוּ עַל יָדִי. עֲלֵי זָבַח שָׁעִילּוּ אוֹתִי וְנִזְבְּחוּ עַל שְׁכִי, הְבִּי יְהוֹשֵׁעַ בָּן קָרְחָה אוֹמֵר. עַל הַדּוֹרוֹת הַלְלוּ הוּא אוֹמֵר וּפְדוֹלֵי יִי יְשׁוּבוּן. רְבִּי אוֹמֵר. בִּנִי לְהוֹשְׁעַ בְּלוֹנִי לְיִי בְּתַר הַמְּלֵוּ בְּשִׁבְּעוֹנִי לְינִי בְּתִר הַשְּבָּעְרָי הַבְּעְרָי מִבְּיִבְּים בְּאֶרֶיץ אַשְׁוֹר. אֵשְׁרָר הַשְּבָּע, וּמִילּה וְבִילְים הַבָּאָרץ אַשְּׁרָר. אֵשְׁבָּיר הַשְּבָּיל וּבְשִׁבְּעִילוּ בְּשִבְּעוֹ בּמִּלְבִים בְּאֶבֶרְץ אַשִּׁר. אַשְּׁבָּר הִשְּבָּעוֹ בּיִבְרִים בְּאֶבֶרְץ אַשׁׁוּר. אִילּוּ בְּעִלְרָץ בִּילְּנִילְי בְּיב בְּתָר הַקּשְׁבְעִילוֹ בְּשִׁבְּת הִיּלְּיבְּעִילוּ וְעִילּב בְּים בַּהְעִרְץ אַשְּילוּ בִּילְנִילְי בְּבְּן בְּחָרְם הִבּשְּבְילְים בִּבְּר בְּתִר בְּשְּבְילוּ וּבְּיבְילְם בְּבִּיבְים בְּאָבֶרְי בְּיבִּי בְּבְיבְיתְר בְּבִילְב בְּנִבּיל בְּבִּיבְים בְּאָבְרָי בְּיוֹב בְּעִבְיים בְּעְבֶּיל בְּבִיל בְּבִילְ בְּבְית בְּבִּיבְים בְּעְבֶּבְים בְּבִּיבְי בְּבִּים בְּבִּעְיבִּים בְּעָבְייִב בְּיִבְי בְּיִי בְּבְּיִים בְּבִּיל בְיִים בְּבְּבְיבִים בְּבְּבֶּי בְּיִבְיי בְּבִּי בְּבְּבְים בְּבְּיבִּים בְּבְּבְּבְּיִים בְּבִּים בְּבִי

Halakhah 4: ³¹⁸"The generation of the desert has no part in the World to Come," and will not see the future, as it is said: *in this desert they shall be terminated and there they will die. In this desert they shall be terminated*, in this world, *and there they will die, in the future*; and so He says³¹⁹, *what I swore in My rage, lest they come to My rest*, the words of Rebbi Aqiba. Rebbi Eliezer says, about them it says, *assemble for Me My lovely ones, who sealed My Covenant by a sacrifice*. Rebbi Joshua said, *I swore and I shall keep it*³²⁰; sometimes I do not keep it. Hanania the son of Rebbi Joshua's brother says, it

is written: what I swore in My rage; I swore in My rage, I am changing My mind.

It was stated: Rebbi Simeon ben Menassia says, about them it says assemble Me My lovely ones, who performed acts of love for Me³²¹. The executors of My Covenant, who were extirpated by Me. By sacrifice, they elevated me and were sacrificed for My name.

It was stated: Rebbi Joshua ben Qorha says, about these generations He says³²², those freed by the Eternal shall return. Rebbi says, these and those³²³ have part in the World to Come. What is the reason? ³²⁴It shall be on that day, a great ram's horn will be blown, and those lost in the land of Assyria will come, these are the Ten Tribes, and those displaced in the land of Egypt, that is the generation of the desert. These and those will bow down before the Eternal on the Holy Mountain [and] in Jerusalem.

318 Babli 110b, Tosephta 13:9-12.

319 Ps. 95:11.

320 *Ps.* 119:106; cf. *Eccl. rabba* 10(23) *ad* 10:20. In a more adequate context the verse is quoted in *Hagigah* 1:8.

321 In Jer. 2:1, the Exodus is described as

an act of love of God.

322 Is. 35:10.

323 The generation of the desert and the Ten Tribes (Mishnah 6).

324 Is. 27:13; cf. Eccl. rabba 1(20).

(29c line 20) עֲדַת קוֹרָח אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלֶם הַבָּא וְאֵינֶן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַעַם. וַתְּכַּס אֲלֵהָם הַבָּא וְאֵינֶן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַעַם. וַתְּכַּס אֲלֵהָם הַבָּּרְבָּ נְהִיּדְה בָּן בְּתִילָה הַאָּמִר תָּעִיתִי כְּשֶׁה אוֹבֵד בַּקָשׁ עַבְדֶּךְ. מָה עֲבֵידָה הָאֲמוּרָה לְהַלֶּן סוֹפָהּ לְהִתְבַּקשׁע עַבְדֶּךָה הָאֵמוּרָה כָאן סוֹפָהּ לְהִתְבַּקשׁע.

³²⁵The band of Korah will not have part in the Future World and not be resurrected in the future. What is the reason? ³¹⁷The desert covered them, in this world; they were lost from among the congregation, in the future. It was stated: Rebbi Jehudah ben Bathyra says, one understands from what is said, *I erred like a lost sheep; look after Your servant*³²⁶, that just as the lost object mentioned there at the end will be searched for, so also the lost object mentioned here at the end will be searched for³²⁷.

325 Babli 109b, Tosephta 13:9.

326 Ps. 119:176.

327 By the doctrine of invariability of lexemes.

(29c line 25) מִי נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם. רְבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. מֹשֶׁה נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם. יְתִי רְאוּבֵן וְאַל־יָמוֹת. רְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. חַנָּה נִתְפַּלְלָה עֲלֵיהֶן. הִיא דְּרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. דְּאָמֵר רְבִּי רְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. בְּיָתָה עֲדָתוֹ שֵׁלְקֹרֵח שׁוֹקַעַת נְיוֹרֶדֶת עַד שֶׁעֲמְדָה חַנָּה וְנִתְפַּלְלָה עֲלֵיהֶן רְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. כָּדְּ הַיְּתָה עֲדָתוֹ שֶׁלְקֹרֵח שׁוֹקַעַת נְיוֹרֶדֶת עַד שֶׁעֲמְדָה חַנָּה וְנִתְפַּלְלָה עֲלֵיה וְאָלוֹל וַיָּעֲל:

Who prayed for them? Rebbi Samuel bar Naḥman said, Moses prayed for them, *Reuben shall live and not die*⁹¹. ⁹²Rebbi Joshua ben Levi said, Hannah prayed for them. This follows Rebbi Joshua ben Levi, as Rebbi Joshua ben Levi said: Koraḥ's band was continuously sinking until Hannah stood up and said⁹³, *the Eternal kills and brings to life, He sends down into the pit and lifts up.*

(fol. 27b) **משנה ו**: עֲשֶׁרֶת הַשְּבָטִים אֵינָן עֲתִידִין לַחֲזוֹר שֶׁנֶּאֱמֵר וַיַּשְׁלְכֵם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם הַזֶּה הוֹלַדְּ וְאֵינוֹ חוֹזֵר אַף הֵן הוֹלְכִין וְאֵינֶן חוֹזְרין דְּבְרִי רְבִּי עֲקִיבָה. רְבִּי אֱלִיעָזֶר הַיִּיוֹם הַזֶּה הוֹלַדְּ וְאֵינוֹ חוֹזֵר אַף הֵן כְּשֶׁהָיָה אֲבֵּלָה לָהֶן עֲתִידָה לֵיאוֹר לָהֶן: אוֹמֵר, כִּיּוֹם הַזֶּה מָה הַיֹּוֹם מֵאֲבִּיל וּמֵאִיר אַף הֵן כְּשֶׁהָיָה אֲבֵּלָה לָהֶן עֲתִידָה לֵיאוֹר לָהֶן:

Mishnah 6: The Ten Tribes will not return in the future, as it is said³²⁸, *He threw them into another country like this day*. As this day passes and does never return, so they go, never to return, the words of Rebbi Aqiba. Rebbi Eliezer says, *like this day*, as the day gets dark and then light, so also they for whom there was darkness there will be light in the future.

328 Deut. 29:27.

(29c line 29**) הלבה וּ: עֲשֶׁרֶת** הַשְּׁבָטִים כול'. עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַעַם. וַיַּשְׁלֹבֶם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם הַיָּה. מָה הַיּוֹם הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ חוֹזֵר אַף הֵן הוֹלְכִין וְאֵינָן חוֹזְרִין דִּבְרִי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר אִכּּוֹס אָמֵר מִשׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן. אָם הָיוּ מֵעֵשִּׁיהֵן כַּיּוֹם הַזָּה אֵינֵן חוֹזָרִין וָאָם לָאו חוֹזְרִין הַן.

Halakhah 6: "The Ten Tribes," etc. ³³⁰The Ten Tribes have no part in the World to Come, and will not see the future. What is the reason? *He threw them into another country like this day*. As the day passes and does never return, so they go, never to return, the words of Rebbi Aqiba. Rebbi Simeon ben Jehudah from Kefar-Ikos said in the name of Rebbi Simeon: If their

behavior remains as on this day, they will not return; otherwise, they will return.

330 Babli 110b, Tosephta 13:12.

(34) וְבָּי חָזְקָיָה רָבִּי אָבָּהוּ רְשֵׁט רְבִּי לֶעָזָר. אָם בָּאין הֵן גַּיֵרִי צֶדֶק לְעָתִיד לָבוֹא אַנְטוֹלְינוּס בָּא בְרֹאשׁ פּוּלָם. מָה אַתְּ שְׁמַע מִינָּה. שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ יוֹצֵא בְמִנְעֵל פָּחוּת בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אַתְּ שְׁמַע מִינָּה שֶׁבֵּן אֲפִילוּ יְרֵיאֵי שְׁמַיִם יוֹצְאִין בְּכָּדְ. אִית מִילִין אֲמְרִין דְּלָא אִיתְגַיִיר אַנְטוֹלְינוּס אֲתֵא גַבֵּי רְבִּי. אֲמֵר לִיהּ. חָמִי מֵיכְלְתִי מִן לְוָיָתָן בְּעָלְמָא דַאֲתִי. אֲמֵר לֵיהּ. אִין. אֲמָר לֵיהּ. מִן אִימֶּר פִּיסְחָא לָא אוֹרְלָתָי וּמִן לְוָיָתָן מִיכְלָתִי בְּעָלְמָא דַאֲתִי. אֲמֵר לֵיהּ. וּמָה נַעֲבִיד לְּדְ וּבְּאִימֶּר פִּיסְחָא כְתִיבּ וֹכְל־עָרֵל לֹא־לִאכִל בְּוּ הָדָא אֶמְרָה דְּלָא אִיתְנַיִּיר אַנְטוֹלְינוּס. כֵּיוָן דִּשְׁמֵע כֵּן אֲזִל וְגִייֵר גַּרְמִיהּ בְּנְיִתְ בְּיִלְמָא דַאְתִי. אֲמֶר לֵיהּ. וְמָה נַעְרָד לָדְ וּבְּאִימֶּר פִּיסְחָא כְתִיבּ וְכָּלְיתָי וְמָן לְיִיתָן מִיכְלָתִי הְּעָלְמָא דְאָתִי. אֲמֶר לֵיהּ. וְבִידִי לָּא אִיסְתַּכְּלִית מִן וֹנְיוֹי וּבְּרָבְי אֲמָר בִּיה הָדָא אֶמְרָה דְּאִיתְנְיִיר אַנְטוֹלִינוּס. וְלְמָה נִקְרָא לְצִיּת מִן יוֹמוֹי וּבְּדִידְּדְּ אֲנָא מְיִרְיתִי וְּמָלְ בְּנִי בְּנְיתִי בְּעְלְטִי בְּנְעוֹים אִישׁ קוֹדְשׁ קְדֹישׁ הַקְּרָא שְׁמֹּוֹ נְתִיה. וְלְמָה וְבְּית מְן יוֹמוֹי וּבְּית בְּעִי אְנְטוֹלִינוּס. וְלְבָּי הְבִי אֲמְר לְיִה. וְשָׁלְם בְּדִּשׁ בְּילִי אָבְיל עָלֵי אֲמָר לִיהּ יְשְׁיִבְּינְךְ מִן הָרָא שִׁיּנְבִינְּך מְּר הָבָּי לְנִית בְּעְלְמָא בְּנִלְי בָּילְ עָלֵי עָּנִי רְבִי אֲמִר לֵיה. רְבִּי אַמְר לִיה. רְבִּי בְּית הָדָא צְלוּי זִתִּיר. בִּיּשִיתִּדְ תִּבְּכְשָׁ בְּיוֹת מְשִׁתְּב בְּנְבְּי בְּיִבּי בְּיִר בְּיִבְּי בְּר בְיִי בְּעְרִיךְ בְּיִר בְּלְבָּי בְּנְלְמָא בְּרְיתִיךְ בִּיּי בְיִיתְּנִיךְ בְּים בְּעְלְמָי בְּיּנְן בְּעִירְעְ בְּוֹי בְּעִים בְּנִיתְ בְּיִית בְּיִים בְּיבִּין בְּיִית בְּיִבּיוּ בְּיבְיוּ בְּיִבְּע בְּיבְּיבְּי בְּיבִין בְּיבּיוּ בְּבְּבִי בְּיבְיוּ בְּיִיתְ בְּילְבְיּי בְּיִים בְּיבְּעִי בְּיִים בְּיבְּבְיּי בְּיבְיוּת בְּיִים בְּעִים בְּיִים בְּיוֹבְיוּת בְּיִים בְּעִים בְּיבְים בְּיבְּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּים בְּיִים בְּיִים בְּיִ

hizqiah, Rebbi Abbahu in the name of Rebbi Eleazar: When in the Future World the proselytes come, Antoninus comes at the head of all of them. How do you understand this? Since they saw him walking with a slight shoe on the Day of Atonement³³², what do you infer since even God-fearing people go outside thus. There is information that Antoninus did not become a proselyte, and there is information that Antoninus did become a proselyte. Antoninus came to Rebbi and asked him, can you see me eating from the Leviathan³³³ in the World to Come? He said, yes. He told him, from the Passover lamb you would not let me eat, but from Leviathan you make me eat in the World to Come? He answered, what can we do for you since about the Passover lamb it is written that *no uncircumcised man may eat from it*³³⁴. This implies that Antoninus did not become a proselyte. When he heard this, he went and became a proselyte. He came to Rebbi and said to him, look at my circumcision. He answered him, at mine I never looked³³⁵, and at yours I should look? This implies that Antoninus became a proselyte.

Why is he called our holy teacher? Because he never in his life looked at his circumcision. And why is his name Nahum the holiest of holies³³⁶? Because he never in his life looked at the figure on a coin.

Antoninus came to Rebbi; he said to him, pray for me. He said to him, may He save you from the cold, as it is written³³⁷, who can withstand His cold? He said, is that not a superfluous prayer? You cover yourself with an outer garment and the cold will go away. He said to him, may He save you from the hot wind that comes into the world. He said, that is a prayer; may your prayer be heard, as it is written³³⁸, nothing is hidden from His heat.

331 It is difficult to understand why this digression about a crypto-Jewish Roman emperor was inserted here. It is futile to try to determine to whom one refers; cf. *Kilaim* 9:4, Note 79. It was implied already in Halakhah 1 that Gentiles may have part in the World to Come.

A parallel, in slightly different order, is in *Megillah* 1:13. For the first sentence, cf. *Lev. rabba* 3(20), *Midrash Ps.* 22(29). 332 The wearing of leather shoes is forbidden on the Day of Atonement (except where it is necessary, as when walking on muddy streets.) That Antoninus did not wear leather shoes on the Day of Atonement is no proof that he became a proselyte since many "God-fearing people", Gentiles known

as "Friends of the Synagogue", do the same. 333 The just feasting on Leviathan meat in the World to Come are also mentioned in *Lev. rabba* 22(7), Babli *Bava batra* 74b-75a.

334 Ex. 12:48.

335 It is indecent to look at sexual organs. References to this insert are *Megillah* 1:13 (72b 1.57, 3:3 74a 1.39); *Avodah zarah* 3:1 (42c 1.5); Babli *Šabbat* 118b, *Pesahim* 104a; the text here is copied by Tosaphot *Ketubot* 30a s.v. הכל סובר.

336 An otherwise unknown personality.

337 Ps. 147:17.

338 Ps. 19:7.

(29c line 52) רָבִּי יוֹחָנֶן אָמַר. עֲדָתוֹ שֶׁלְיוֹחָנֶן בֶּן קָרַחַ אֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. מַה טַעַם. בַּיי בָּגֶּדוּ בִּי־בַנֵים זָרָים יָלְדָוּ עַתָּה יְאִכְלַם חוֹדֶשׁ אֶת־חֶלְקִיהֶם.

Rebbi Johanan said, the group of Johanan ben Qareah³³⁹ has no part in the World to Come. What is the reason? *They were traitors to the Eternal for they produced foreign children. Now a new Moon shall eat their parts*³⁴⁰.

339 Who flouted Jeremiah's advice and 340 *Hos.* 5:7. fled to Egypt, *2K.* 42.

(29c line 54) רְבִּי לֶעְזֶר וְרְבִּי יְהוּדָה. חַד אָמֵר. לֹא גָלוּ עֵד שְׁנַעֲשׁוּ עֲרִילִים. וְחָרָנָה אָמֵר. לֹא גָלוּ עֵד שְׁנַעֲשׁוּ עֲרִילִים. וְחָרָנָה אָמֵר. לֹא גָלוּ עַד שְׁנַצֲשׂוּ מֵמְזִירִים. מֶאן דְּאָמֵר. עֲרָלִים. לַמִּילָה וּלְמִצְוֹת. וּמָאן דְּאָמֵר. מֵמְזֵירִים. מֵאָבוֹתֵיהֶם. אָמֵר רִבִּי יוֹחָנָן. לֹא גָלוּ יִשְׂרְאֵל עַד שְׁנַעֲשׂוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע כִּיתּוֹת שֶׁלְמִינִים. מַה טַעְמָא. בֶּן־אָדָם שׁוֹלֵחַ אָנֵי אְוֹתְדְּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-גוֹי, הַמּוֹרֶד אֵין בְּרֹבוֹת הַמּוֹרְדִים אשׁר מרדוּרבי המה ואבוֹתיהם פּשׁעוּ בִּי עד היּוֹם הַאַה: בַּתוֹ בַּלֵּאן אַלֹּא אַל־גוֹים המּוֹרִדִים אשׁר מרדוּרבי המה ואבוֹתִיהם פּשׁעוּ בִּי עד היּוֹם הַאָּה:

רְבִּי בֶּרֶכְיָה וְרְבִּי חֶלְבּוֹ בְשֵׁם רְבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמֶן. לְשָׁלֹשׁ גֶּלִיּוֹת גֶּלוּ יִשְׂרָאֵל. אַחַת לְפְנִים מְנְבַּטְיוֹן וְאֶחֶד לְדַפְנֵי שֶׁלְאַנְטוֹרְיָא וְאַחַת שְׁיָרֶד עֲלֵיהֶם הָעָנֵן וְכְסָּה אוֹתָם. כְּשֵׁם שֶׁגָּלוּ מִנְשֶׁה לְשָׁלֹשׁ גָּלִיּוֹת. מַה טַעֵם. בְּדֶרֶדְ אֲחוֹתֵדְּ לְשָׁלֹשׁ גָּלִיּוֹת. מַה טַעֵם. בְּדֶרֶדְ אֲחוֹתֵדְּ הָלֶבְתִּ וְנָתַתַּי כוֹסָה בְּיָדְדִּי וּלְשָׁהֵן חִיּיְרִין הֵן חוּיִּיְרִין מִשְׁלֹשׁ גָּלִיּוֹת. מַה טַעֵם. לַאמְר לְאֲסוּרִים הָלֶבֶוּ וְנִסְּה בְּיָדְדִּי וּלְשָׁהַ חִיּיְרִין הֵן חוּיִּרִין מִשְּׁלשׁ גָּלִיּוֹת. מַה טַעַם. לַאמְר לְאֲסוּרִים בְּאַנִי וְכִשְּׁה אַיִּלוּ שָׁנְּלוּ לִפְנִים מִנְּהָר סִנְבַּטְיוֹן. לַאֲשֶׁר בַּחוֹשֶׁךְּ הִגָּלְי אֵילוּ שֶׁיָּרָד עֲלֵיהֶם הֶעָנָן וְכִסְּה אוֹתָם. עַל־דְּרָכִים זִרְעׁוּ וֹבְלְּשִׁה אַנְיֹה שִׁיִּלוּ שְׁנָּלוּ לְדְבְּנָא שִׁלְּאַנְטוֹרְכָא.

Rebbi Eleazar and Rebbi Jehudah. One said, they were exiles only when they were uncircumcised³⁴¹. The other said, they were exiled only when they were bastards. He who says uncircumcised, for circumcision and commandments³⁴². But he who says bastards, from their fathers³⁴³. Rebbi Johanan said, Israel was exiled only after they formed 24 heretical sects. What is the reason? Son of man, I am sending you to the Children of Israel, to rebellious peoples who rebelled against Me³⁴⁴. It is not written "to a rebellious people" but to rebellious peoples who rebelled against Me; they and their fathers have acted criminally against Me up to this day.

Rebbi Berekhia and Rebbi Helbo in the name of Rebbi Samuel bar Nahman. Israel was exiled to three diasporas³⁴⁵: one inside the river Sanbation³⁴⁶, one to Daphne of Antiochia³⁴⁷, and one on whom the Cloud³⁴⁸ descended and covered them. Just as they were exiled to three diasporas, so the tribes of Reuben, Gad, and half the tribe of Manasse were exiled into three diasporas. What is the reason? *You went in the way of your sister and I gave her cup into your hand*³⁴⁹. So when they return, they will return from three diasporas. What is the reason? ³⁵⁰To tell the prisoners, leave, those who were exiled inside the river Sanbation; those in darkness, become visible, those upon whom the Cloud descended and covered them; on the roads they are grazing and on all plains is their pasturage, those who were exiled to Daphne of Antiochia.

341 After a digression, one returns to the Ten Tribes.

342 The question is whether people suspected of being descendants of the Ten Tribes, who did not join in the return of Judeans and who clearly will not follow rabbinic rules for marriage and divorce, can be allowed to marry rabbinic Jewish partners. The first opinion states that while they cannot be expected to follow biblical commandments, they are eligible as marriage partners once their Israelite identity is ascertained or they undergo regular conversion (even if this is intrinsically futile for descendants of Jews in the female line.)

343 In this opinion, all descendants of the Ten Tribes are barred from marrying Jewish

partners other than bastards or proselytes.

344 Ez. 2:3.

345 Since each tribe is called na "a people" (*Gen.* 35:11), the plural implies that it counts for at least two, for a total of at least 24. Possibly this is a take-off on the multiplicity of Christian sects.

346 A river which stops flowing on the Sabbath. *Plinius, Hist. nat.* XXXI,2; *Sanhedrin* 65b; *Gen. rabba* 11(6),73(5); *Pesiqta rabbati* 23 [ed. Ish-Shalom Note 79].

347 Site of an Aphrodite shrine of famously ill repute. Cf. Note 343.

348 The Divine Cloud of Exodus (*Ex.* 14:19) and Temple (*1K.* 8:10-11).

349 Ez. 23:31.

350 Is. 49:9.

(fol. 27b) משנה זי. אַנְשִׁי עִיר הַנּדַּחַת אֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלֶם הַבָּא שֻׁנֶּאֲמֵר צֵּצְאוּ אֲנְשִׁי עִיר הַנּדַּחַת אֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלֶם הַבָּא שֻׁנָּאֲמֵר צֵּצְאוּ אֲנְשִׁים בְּנֵי דְלִיצִר מְקְבָּדְּ וַיַּדִּיחוּ אֶת יוֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמוֹר. הָא אֵינֶן נֶהֵרְגִין עַד שְׁיִּהְיוּ מִדְּיחִים מֵאוֹתָהּ הָעִיר שְׁיַבְיּים אוֹ שְׁהוּדַּח וּמָבְיים אוֹ שְׁהוּדַּח הוּבָּה וְעַד שְׁיָבִים אֲנְשִׁים. הִדִּיחוּהְ נָשִׁים וּקְטַנִּים אוֹ שְׁהוּדַח מְעוּשְׁה אוֹ שֶׁהִיוּ מַדְּיחֶיהְ מֵחוּצָה לָהּ הֲרֵי אֵילוּ כַיְּחִידִים צְּרִיכִים שְׁנֵי עֵדִים וְהַתְּרִייָה לְּכָל־אֶחָד וְאֵד: זָה חוֹמֶר בַּיְחִידִים מִבַּמְרוּבִּים שְׁהַיְחִידִים בְּסְקִילָה לְפִיכָּדְ מָמוֹנֶם פָּלֵט וְהַמְרוּבִּים בְּסִיף לָבִיכָּךְ מָמוֹנֶן אָבֵד:

Mishnah 7: The people of a seduced town³⁵¹ have no part in the World to Come, as it is said³⁵²: *Useless men*³⁵³ *left your midst*³⁵⁴ *and seduced the inhabitants of their town as follows*. Therefore they cannot be executed unless the seducers be from that town and from that tribe, unless the majority was seduced, unless the seducers were men. If women or minors seduced them, or if a minority were seduced, they are single individuals³⁵⁵ and need two witnesses and warning for each single one. This is more stringent for individuals than for the multitude since individuals are stoned, therefore their

money escapes³⁵⁶ while the multitude is executed by the sword, therefore their money is lost³⁵⁷.

- 351 Who according to Mishnah 9:1 are executed by the sword.
- 352 Deut. 13:14.
- 353 They left their faith, therefore they cannot receive the reward of the faithful.
- 354 I. e., from their tribe.

- 355 They must be prosecuted for idolatry on an individual basis.
- 356 It is inherited by the heirs.
- 357 It must be destroyed by fire and is forbidden for all usufruct, *Deut*. 13:17-18.

(29c line 70) **הלכה ז**י אַנְשִׁי עִיר הַנְּדַּחַת כול'. עִיר וְלֹא כְּבָר. עִיר וְלֹא כָּרְדּ. וְהִיא שֶׁתְּהֵא מֲחְמִשְׁה עֵד עֲשֶׂרָה. דְּבְרִי רְבִּי מֵאִיר. רְבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. מְמֵאָה עֵד רוּבּוֹ שֶׁלְשֵׁבֶּט. שְׁנַיִם שְׁהָדִּיחוּ אֶת שְׁנַיִם אוֹתָם שְׁנַיִם שְׁהַדִּיחוּ אֶת שְׁנַיִם מָהוּ לִיתֵּן עֲלֵיהֶם תּוֹרַת הַמַּדִּיחִין תּוֹרַת הַעָּדְּחִין תּוֹרַת הַנְּיִּדְחִין תּוֹרַת הַנִּידְּחִין תּוֹרַת הַנִּידְּחִים הָיוּ שָׁבַּיִם הָוּיִּשְׁלִימוּ לָרוֹב. הָיוּ שָׁם בִּיבְרִים שֶׁלַּחָיָּה וְשֶׁלְּעוֹפּוֹת וְשֶׁלְעוֹפּוֹת עִוֹף שֲׁהוּא טֵס לִמְעַלָה מֵעשִׂרָה מָהוּ.

Halakhah 7: "The people of a seduced town," etc. A town but not a village, a town but not a fortified place³⁵⁸. This means, from five to ten³⁵⁹, the words of Rebbi Meïr; Rebbi Jehudah says, from one hundred up to a majority of the tribe. If two seduced two, is it possible to try the two who had seduced two both as seducers and as seduced³⁶⁰? If there were proselytes and residents³⁶¹, are they counted for the majority? If there were menageries³⁶² for wild animals, birds, or fish³⁶³; birds flying higher than ten [handbreadths]³⁶⁴, what are the rules³⁶⁵?

358 As noted in the dictionaries, both the etymology and the exact meaning of אַיר are unknown. For R. Meïr, אָיר is a village and בְּכָּר a hamlet; this is the usual meaning of the words in the Babli. For R. Jehudah, אַיר is any larger settlement. In the Babli, 15b, this is a dispute between authorities of the generation between Tannaïm and Amoraïm. The opinion of R. Jehudah here is adopted there by R. Jonathan while R. Yoshia defines אַיר as a settlement of between 10 and 100 households.

359 Households.

360 Since *men* are mentioned in the verse, the seducers, to be stoned, cannot be less than two. On the other hand, if they did seduce only a few people and the majority was seduced by others, they are not seducers of the עיר and may be tried as inhabitants, to be decapitated.

- 361 Resident Gentiles.
- 362 Latin vivarium, -ii, n.
- 363 These are not domesticated animals; the question is whether they have to be destroyed as property.
- 364 The airspace above ten handbreadths is

a separate domain. This is important mainly for the rules of the Sabbath but is noted also in property cases. 365 Since (Tosephta 14:1) the case of the seduced city never arose and never will arise, no answers are required.

(29d line 1) רָבִּי שָׁמְעוֹן אוֹמֵר. חֲמוּרָה שְׂרֵיפָה מִסְּקִילָה. וְרַבָּנִין אֱמְרִין. חֲמוּרָה סְקִילָה מִשְּׂרִיפָּה. רְבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חַמוּר חֵנֵק מֵהֵרָג. וְרַבַּנִין אֲמִרִין. חַמוּר הֵרג מֵחֵנֵק.

Rebbi Simeon says, burning is worse than stoning, but the rabbis teach that stoning is worse than burning. Rebbi Simeon says, strangulation is worse than decapitation; but the rabbis teach that decapitation is worse than strangulation³⁶⁶.

366 Chapter 7:1, Note 1 (24b l. 15)

(fol. 27c) **משנה ח**: הַכֵּה תַּבֶּה אֶת־יוֹשְׁבֵי הָעֵיר הַהָּוּא לְפִּי־חָרֶב. הַחַפֶּרֶת וְהַגַּפֶּלֶת הָעוֹבֶרֶת מִּמְּקוֹם לְמָקוֹם הֲרֵי אֵלוּ מֵצִילִין אוֹתָן. הַחֲרֵם אוֹתָה וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּה וְאֶת־בְּהָמְתָּהּ לְפִי־חֵרֵב. מִיכָּאן אֱמְרוּ נִכְסֵי צַדִּיקִים שָׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין וְשָׁבְּחוּצָה לָהּ פְּלֵיטִין וְשָׁלַ רְשָׁעִים בֵּין מִתּוֹכָהּ בֵּין מֵחוּצָה לָהּ אוֹבְדִין:

Mishnah 8: Slaying you shall slay the inhabitants of that town by the sword³⁶⁷. A caravan of donkeys or of camels which passes from place to place saves them³⁶⁸. Destroy it and all which is in it, including its domestic animals³⁶⁹, by the sword. From here they said, the properties of just people in its midst are lost, what is outside escapes; that of evildoers both inside and outside is lost.

367 Deut. 13:16.

368 The Yerushalmi gives no indication as to what this means. The Babli (112a) holds that temporary residents after 30 days become voting citizens of the town; if they do not follow the permanent inhabitants into apostasy, they will deprive the apostates of a majority and the rules of the seduced town

cannot be applied. But it might be that the Yerushalmi follows *Sifry Deut*. 94 that if at the moment of judgment there are people in town to whom the judgment does not apply, it cannot be executed since the verse requires that only the inhabitants of *that* town be killed.

369 As property, cf. Note 363.

(29d line 3) הלכה ח: הַכַּה תַכָּה אֶת־יוֹשְׁבֵי הָעֵיר הַהָּוֹא לְפִי־חָבֶב כול". רְבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. בְּהָמְתָּהּ וְלֹא בְכוֹרוֹת וְלֹא מַעְשְׁרוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ. שְׁלָלָהּ לֹא כֶסֶף הֶקְדֵּשׁ וּמַעֲשֵׁר שִׁינִי שֶׁבְּתוֹכָהּ. בְּהָמְתָּהּ וְלֹא בְכוֹרוֹת וְלֹא מַעְשְׁרוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ מָהוּ. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהְדָא. רְבִי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. בְּבִי יוֹחָנֶן אָמֵר. אֵיער צַּדְקָנִיּוֹת שֶּׁבְּתוֹכָהּ מָהוּ. נִישְׁמְעִינָהּ מֵמְדָא. רְבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. בְּהָי שְׁמְעוֹן בָּהֶן הַבְּי שִׁמְעוֹן בָּהֶן הַבִּי שִׁמְעוֹן בָּהָן. וְרְבִי שְׁמְעוֹן בָּן לְקִישׁ אָמֵר. מוֹעֲלִין בָּהֶן, מָתִיב רְבִּי יוֹחָנֶן לְבֵישׁ לָקִישׁ. עַל דַּעְתָּדְּ דַּתָּ מַר. מוֹעֲלִין בָּהֶן. נִיתְנֵי. שֵׁשׁ חַשְּאוֹת מֵתוֹת. אָמֵר לִיהּ. שְׁכֵּן אֲפִילוֹ עוֹלָה בְּדָא מֵתָה. רְבִּי תִּלְא בְשֵׁם רְבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. מוֹעַלִין בָּהָן מִשִּׁים קּדְשֵׁי שְׁכֵּן אֲפִילוֹ עוֹלָה בְּדָא מֵתָה. רְבִּי חִלְּעִיבָּה. אָמֵר רְבִּי עִיקְבָּה. אוֹף בְהָדָא אִיתְבַּלּּגוֹן. שׁוֹר שְׁרִישׁ לְיִפְיל וְנִמְצְאוּ עֵידָיו זוֹמְמִין. רְבִּי יוֹחָנֶן אָמֵר. בָּל־הַקּוֹדֵם בּוֹ זָּכָה. רְבִּי שְׁמְעוֹן בָּן לְשִישׁ אָמֵר. יִיבִּי שִׁקְעוֹן בָּן לְשִישׁ אָמֵר. יִיבִיי זֹוֹמְמִין. רְבִּי שְׁמְעוֹן בָּן לְמִישׁ אָמֵר. יִבִּי שִׁמְלּאוֹ בָּן לְשִיתוּ הַנָּך שִׁה וֹתְבּן בְּשִׁבְּי שִׁבְּי שִׁבְּישׁ אָמֵר. יִבִי שִׁמְבּאוֹ עִילְבִי שִׁ מְּעָבוֹן בְּנִי שְׁמְעוֹן בָּן לְקִישׁ אָמֵר. וְבִי שִׁמְעוֹן בָּן לְשִׁמוֹן. רְבִי שְׁמְעוֹן בָּן לְשִׁמוֹ רְיָרָה יִשְׁמְעוֹן בָּן לְקִישׁ אָמֵר. וְיִבּי שִׁמְעוֹלוֹן בָּרְ שִׁשְּעִין בְּּרְ לִבְצְמוֹי . רְבִּי שִׁשְּמוֹן בָּן לְקִישׁ אַמָר. יִיאוּשׁ שְׁלְכִישׁתוֹן בָּן לְּישׁ שְׁמָבוֹי בְּי שִּבְּישׁ שִׁמְּים בְּיִב שְּבִּבְישׁ בִּילְישׁ אָבִית וְשְּבִּישׁ בְּתִים בְּיִב עִיּבְּישׁ בְּיִישׁ בְּמִבְים בּּי שִׁים בְּיִבּי שִּיבְים בּיּב יִיִּים בְּיִישׁ בְּיִים מִּים בְּיִישׁ בְּיִים בְּשִׁים בְּיִישׁ עִבְּים בִּיּב בְּיִישׁ בְּיִבּי שִּבְּים בִּי יִיבִיים בּּי בְּיִבְים בִּיּבְים בְּישִׁ בְּיִבּים בְּבִּישׁ בְּבִּים בְּיִים בְּיִּבְים בִּיּבְייִי בְּיִים בְּיִים בְּיִבְיִים בְּיִּים בְּיִים בְּיִּים בְּיִים בְ

Halakhah 8: Slaying you shall slay the inhabitants of that town by the sword, etc. ³⁷⁰Rebbi Simeon says, its domesticated animal, not first born or tithes found there; its booty, not Temple money or Second Tithe found there³⁷¹. Rebbi Yose ben Hanina asked: What is the status of hair of its just women³⁷²? Let us hear from the following: Rebbi Simeon says, its domesticated animal, not first born or tithes found there; its booty, not Temple money or Second Tithe found there.

The *sancta* of a seduced town³⁷³, Rebbi Johanan said, one cannot commit larceny with them; Rebbi Simeon ben Laqish said, one can commit larceny with them. Rebbi Johanan objected to Rebbi Simeon ben Laqish: According to your opinion that one can commit larceny with them, should one not state that "six purification offerings are left to die",³⁷⁴? He answered, because in this case even an elevation offering dies³⁷⁵. Rebbi Hila in the name of Rebbi Simeon ben Laqish: One can commit larceny with them because of *sancta* of an apostate. Should they not be sacrificed? Because of *the sacrifice of an evildoer is an abomination*³⁷⁶.

Rebbi Uqba said, also in the following they disagree: ³⁷⁷If a bull was led out to be stoned when its witnesses were found to be perjured, Rebbi Johanan said, the first to come acquires it; Rebbi Simeon ben Laqish said, it was false despair. Similarly, if a slave was led out to be executed when its witnesses were found to be perjured, Rebbi Johanan said, he acquired himself; Rebbi Simeon ben Laqish said, it was false despair.

370 Tosephta 14:5.

371 All the items enumerated are Heaven's property. While the second part of the verse insists that the *town's property* must be destroyed, Heaven's property cannot be destroyed. The disposal of Heaven's property is discussed in Mishnah 9. Babli 112b.

372 Since a woman could cut off her hair and sell it to a wig-maker, it represents value. Should the woman be forced to cut off her hair before she is forced to leave town following the conviction of the town for organized idolatry? Since Temple money must be taken out undamaged, so the just woman must be taken out unhurt. The

Babli, 112a, somewhat disagrees.

373 Once an animal has been dedicated as sacrifice, all private use of it is larceny (*Lev*. 5:14-16).

374 Mishnah *Temurah* 4:1 enumerates 5 kinds of purification offerings which can neither be redeemed nor sacrificed. An animal dedicated by an idolator of a seduced town should be added as sixth kind. Babli 112a.

375 Mishnah *Temurah* 4:1 only treats cases particular to purification offerings.

376 *Prov.* 21:27. The Babli, *Hulin* 5a, finds the same result in *Lev.* 1:2.

377 Bava qamma 4:9, Notes 122-125

(fol. 27c) **משנה ט**: וְאֶת־כֶּל־שְׁלֶלֶה תִּקְבּוֹץ אֶל־תַּוֹךְ רְחֹבָה. אִם אֵין לָהּ רְחוֹב עוֹשִׂין לָהּ רְחוֹב. קָה רְחוֹב עוֹשִׂין לָהּ רְחוֹב (fol. 27c) משנה ט: וְאֶת־כֶּל־שְׁלֶלָה תִּקְבּוֹץ אֶלְתוֹכָה שֶׁנְּאֲמֵר אֶל־תַּוֹךְ רְחֹבָה וְשֶׂרַפְתַּ בָאֵשׁ אֶת־הָעֵיר וְאָת־כָּל־שְׁלֶלָה וְלָא שְלֵל שָׁמַיִם. מִכָּאן אָמְרוּ הַהֶּקְדֵּישׁוֹת שֶׁבָּה יִיפְּדוּ וּתְרוּמוֹת יִירְקָבוּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְכָתַבֵּי הַקּוֹדֵשׁ יִנְנֵזוּ. שַׁנִי וְכִתְבֵּי הַקּוֹדֵשׁ יִנְנֵזוּ.

Mishnah 9: *All its spoils you shall collect in its public square*³⁷⁸. If it has no public square, one creates a public square in it. If its public square was outside, one collects it³⁷⁹ inside, for it is said: *In its public square you shall burn the town and all its spoils in fire*; its spoils but not Heaven's spoils. From here they said that dedicated objects in it shall be redeemed, heaves shall be left to rot, Second Tithes and Holy Scriptures shall be put away³⁷¹.

משנה י: כָּלִיל לַיְהוּדֶה אֱלֹהֶיְךּ אָמֵר רַבִּי שָׁמְעוֹן אִם אַתָּה עוֹשֶׂה דִּין בְּעִיר הַנִּדַּחַת מַעֲלֶה אֲנִי עֶלֶיךּ כְּאִלּוּ אַתָּה מַעֲלֶה עוֹלָה כָלִיל לְפָנָי. וְהַיְּתָה ֹתֵל עוֹלֶם לֹא תִבָּנֶה עוֹד. לֹא תִיעֲשֶׂה אֲפִלּוּ נִנּוֹת וּפַרְדֵּסִים דִּבְרֵי רְבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי. רְבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר לֹא תִבָּנֶה עוֹד לְכְמוֹ שֶׁהֶיְתָה אֵינֶהּ נִבְּנֵית אֵבָל נַעֲשֵׂית הִיא גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים.

Mishnah 10: Totally for the Eternal, your God. Rebbi Simeon said, if you judge the seduced town, I will credit it for you as if you brought an entire elevation offering before Me. It shall be an eternal mound, it shall not be

rebuilt. It should not even be made into gardens and orchards, the words of Rebbi Yose the Galilean. Rebbi Aqiba says, it shall not be rebuilt as it was but it may be made into gardens and orchards³⁸⁰.

משנה יא: וְלְא־יִדְבַּקָּק בְּיֶדֶךֶ מְאִּימָה מִן־הַחֵבֶּכִם לְמֵּעֵלְ יָשׁׁיב ה' מֵחֲרַוֹן אַפּוֹ וְנָתַן־לְדָּ רַחֲמִים ׁ וְרָחַמְדַּ וְהִרְבֶּּדְ וֹגוֹ: שָׁכֶּל זְמַן שֶׁהֵרְשָׁעִים בָּעוֹלָם חֲרוֹן אַף בָּעוֹלָם אֵבְדוּ רְשָׁעִים מִן הָעוֹלָם יָסִתַּלֶק חֵרוֹן אַף מִן הַעוֹלָם:

Mishnah 11: Nothing of what should be destroyed shall stick to your hands, so the Eternal may change from His anger to grant you mercy, have mercy on you and increase you, etc. Any time evildoers are in the world, anger is in the world; when the evildoers are lost from the world, anger passes away from the world.

378 Deut. 13:17-18.

379 One extends the territory of the town to include the public square.

380 R. Yose the Galilean reads תֵּל with the Accadic as *ruin*, R. Aqiba with the Arabic as *mound, butte.*

(29d line 18) הלכה ט: וְאֶת־כֶּל־שְׁלֶלֶה תִּקְבּוֹץ כול'. אָמֵר רַבִּי שִׁמְעוֹן. קֵל וָחוֹמֶר בִּדְבָרִים. מָה אִם נְכָסִים שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לֹא לְטוֹבָה וְלֹא לְרָעָה וְעֵל יְדֵי שֶׁגְּרְמוּ לַצִּדִּיקִים לָדוּר עִם הֶרְשָׁעִים אֱמֶרָה תוֹרָה שָׁיִּשֶּׂרֵפוּ. הַמִּתְכָּנִיין לְהַטּוֹת אֶת חֲבִירוֹ וּמַטֵּהוּ מִדֶּרֶדְ טוֹבָה לְדֶרֶדְ רָעָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רְבִּי לֵעָזָר. מוֹכִיחַ בַּדָּבָר בְּלוֹט שֶׁלֹא יָשׁב בִּסְדוֹם אֶלָא מִפְּנֵי מָמוֹנוֹ אַף הוּא יַצֵּא וְנָדֵיו עַל רֹאשׁוֹ. חַדָּא הָא דְּכָתִיב מֶהֶר הַמֵּלֵט שַׁמָה. דְּיִיְךְ שֵׁאָתִּ מִמֵּלְט אֵת נַבְּשֶׁךְּ.

Halakhah 9: *All its spoils you shall collect*, etc. Rebbi Simeon said, is there not an argument *de minore ad majus* about this? Since properties, which have no knowledge of good or bad, but because they caused the just to dwell with the evildoers the Torah said, should be burned, if somebody has the intention of influencing his neighbor and influences him from good ways to bad ones, not so much more? Rebbi Eleazar said, the matter is demonstrated by Lot who dwelt in Sodom only because of his money but left there with his hands on his head. This is what is written³⁸¹: *Quickly escape to there*; it is enough for you that you escape with your life.

(29d line 25) כָּתוּב בְּנָמָּיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית הֶאֱלֹי, אֶת־יְרִיחוֹ. חִיאֵל מִן דִּיְהוֹשָׁפָט. יְרִיחוֹ מִן דְּבִנְיָמִין. אֶלָּא מְלַמֵּד שָׁמְנַלְגְּלִין אֶת הַחוֹבָה עַל יְדֵי חִייָב. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בַּאֲבִירָּם בְּכֹרוֹ יִשְּׁדָּה וּבִשְׁנִוּב צָעִירוֹ. [בַּאֲבִירָּם בִּכֹרוֹ לֹא הַיָּה מָאָיִן לִלְמֵּד. וּבִשְׁגוּב] הַרַשַׁע הַיָּה לוֹ מִאַיִּון לִלְמֵּד. לִפִּי שֶׁרָצוּ לְרַבּוֹת אֶת מָמוֹנֶן נִשְּׁלְטָה בָהֶן מְאֵירָה וְהָיוּ מִתְמוֹטְטִין וְהוֹלְכִין. לְקַייֵם מַה שֶׁנֶּאֱמֵר כִּדְבֵּר יִי אֲשִׁר דָּבֵּר בִּיִד יָהוֹשׁע בּן־נוּן.

³⁸²It is written¹⁴³: *In his days did Hiel from Bet-El build Jericho*. Hiel is from the descendants of Josaphat, Jericho is in the territory of Benjamin. Only that bad deeds are put in the hands of the unworthy; therefore, it is said, with his first-born Aviram he set the foundation and with his youngest son Seguv he put in the doors. [If it was not appropriate for him to learn from his firstborn Aviram, should he not have learned from]³⁸³ the wicked Seguv? Because they wanted to make more money, the curse ruled over them and they were continuously weakened to confirm what was said¹⁴³, following the word of the Eternal, the God of Israel, which He had spoken though Joshua ben Nun.

(29d line 30) פָּלִּיל לְיָהוְּהָ אֱלֹהֶיף. וְלְא־יִּדְבַּּק בְּיֶדְףָ. תַּנֵּי. רְבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזֶר אוּמֵר. לֹא אוֹתָה בָּנוּ אֶלָּא עִיר אֲהֶרת בָּנוּ. מֵאַחַר שֶׁהִיא נִבְנֵית מוּתָּר אַתְּ לִישִׁב בָּה. רְבִּי יוֹסֵי וְרְבִּי יְהוֹשַׁעַ בָּן קְרְחָה אוֹמְרים. מַה תַלְמוּד לוֹמֵר וּבְנֶּה אֶת־הָעֵיר הַזֹּאת אֶת־יְרִיחוֹוֹ. אֶלָּא שֶׁלֹא יִבְנֶה עִיר אֲחֶרֶת וְיִקְרֵא שְׁמָה יְרְחוּ. יְרְחוֹּ וְיִקְרָא שְׁמָה עִיר אֲחֶרֶת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר. לָא תוֹסְפּוּן לְשִׁוּב בַּבֵּרָ הַמֹּטְיָא וְלְכְבּוֹשׁ אֶת הָאֶרֶץ. בַּבַּרָה הָיִבְּרָה הַיֹּאָרָת וֹלְבָּרָקְמַטְיָא וְלְכָבּוֹשׁ אֶת הָאֶרֶץ.

Totally, for the Eternal. your God. Nothing of what should be destroyed shall stick to your hands. It was stated³⁸⁴: Rebbi Simeon ben Eleazar says, they did not rebuild it but built another town. After it was built, you are permitted to dwell there³⁸⁵. Rebbi Yose³⁸⁶ and Rebbi Joshua ben Qorha say, why does the verse say¹⁴³, who would build this town, Jericho? That one may not build another town and call it Jericho, or Jericho and call it another town. And so He says³⁸⁷, you shall not continue to return on this way, you may not return for dwelling; you may return for peddling, business³⁸⁸, or to conquer the land³⁸⁹.

- 381 Gen. 19:22.
- 382 Halakhah 2, Notes 143-146.
- 383 The addition in brackets is only in a Genizah fragment.
- 384 Tosephta 14:10.
- 385 As the Tosephta points out, the students of prophecy lived at Jericho, 2K. 2:5.
- 386 The Tanna.
- 387 Deut. 17:16.
- 388 Greek πραγματεία.
- 389 The verse prohibits return to Egypt to procure war materiel. It seems that the inference is based on a derivation of the word עַּשְׁב not from the root שוב but from .ישב.